

**FORHOLDET MELLOM VANNSTAND
OG FOREKOMST AV VÅTMARKSFUGLER
UNDER VÅRTREKKET
I NORDRE ØYEREN
1995 OG 1996**

James Wilson

**NORDRE ØYEREN FUGLESTASJON
JULI 1996**

INNHold

INNLEDNING	1
METODIKK	2
KART	3
VANNSTAND I PERIODEN JANUAR-MAI, 1995-1996	4
KLIMATISKE FORHOLD	9
STORLOM	12
TOPPDYKKER	12
SANGSVANE	13
BRUNNAKKE	18
KRIKKAND	22
STOKKAND	26
KVINAND	30
LAKSAND	33
TJELD	36
SANDLO	40
HEILO	42
VIPE	46
TEMMINCKSNIPE	50
MYRSNIPE	50
BRUSHANE	51
STORSPOVE	55
RØDSTILK	59
GLUTTSNIPE	62
GRØNNSTILK	66
SKOGSNIPE	70
DISKUSJON	74
LITTERATUR	77

INNLEDNING

Denne delrapporten inngår som ledd i de pågående undersøkelser av vårtrekket av vannfugler i Nordre Øyeren naturreservat i Akershus fylke med spesiell vekt på vannstandens betydning for trekket av de enkelte arter. Studiet ble påbegynt i 1995. Rapporten bør leses i sammenheng med tidligere rapport som dekket Nordre Øyeren Fuglestasjons arkivmaterial fra årene 1973 til 1994 (Wilson 1996).

Rapporten er basert på systematiske opptellinger fra faste observasjonspunkter ved Nordre Øyeren. Den er utarbeidet av J.R.Wilson i Nordre Øyeren Fuglestasjon på oppdrag fra ENCO-Environmental Consultants AS.

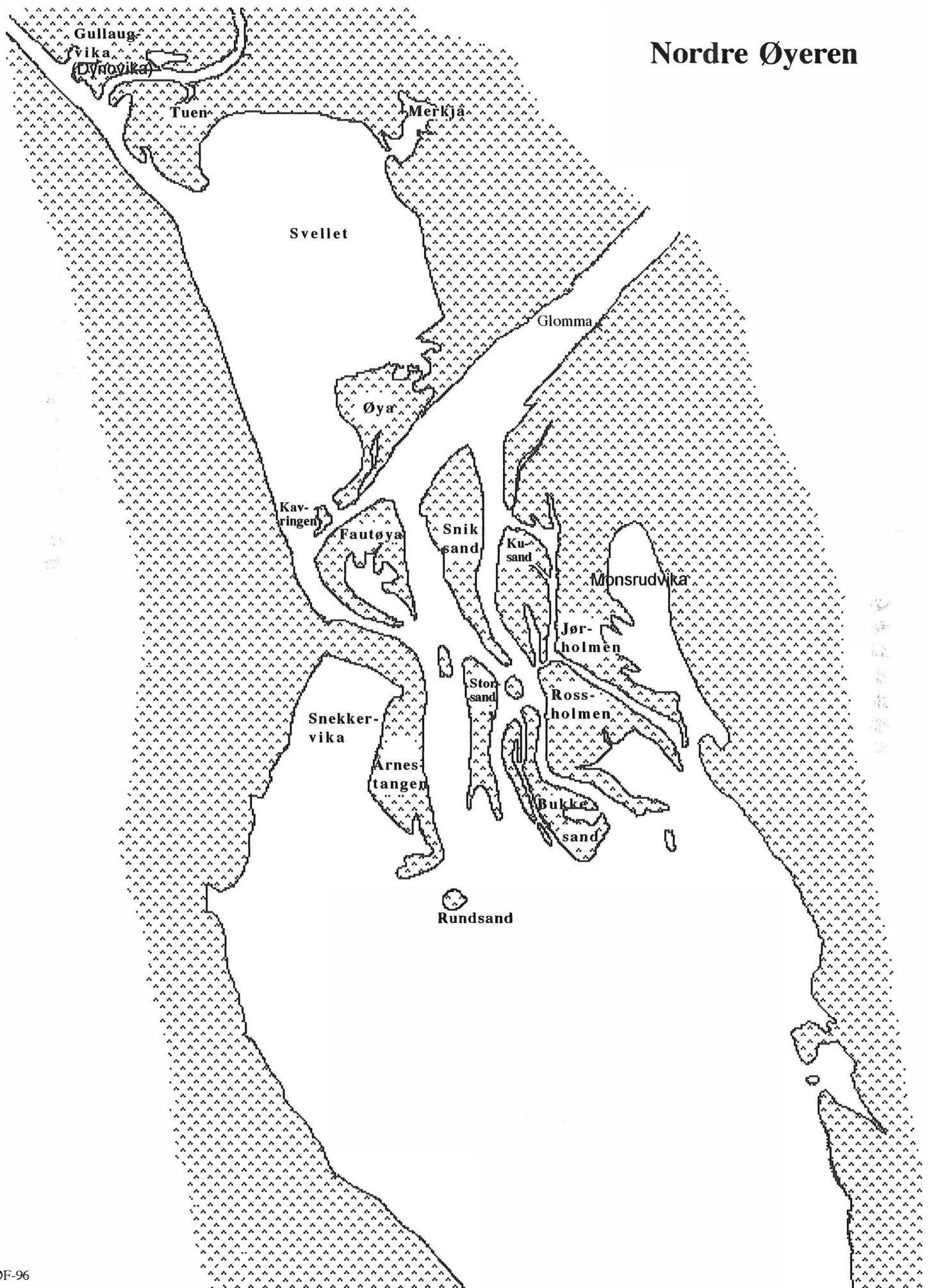
METODIKK

Vannfugler ble opptalt fra faste punkter rundt Nordre Øyeren. Punktene ble besøkt i samme rekkefølge ved hver telling. Det var alltid minst to observatører, en til å telle og en til å notere og eventuelt hjelpe med telling dersom det var et stort antall fugl. Vannstand, isforhold og mudderbanker ble skissert inn på kart. Antall fugler ble skissert på samme kart, og det ble registrert om fuglene hvilte eller beitet, samt hvor de lå i forhold til vannkanten.

Fullstendig telling ble utført på følgende dager i 1995: 11.mars, 18.mars, 25.mars, 1.april, 8.april, 11.april, 14.april, 22.april, 28.april, 1.mai, 8.mai. I tillegg ble hele vestsiden av Nordre Øyeren opptalt 18.april, og vadere i Svellet 4.mai. Nordre Øyeren ble ikke fullstendig opptalt etter 8.mai, men Årnestangen og Snekkervika ble opptalt på 13.mai, 15.mai, 17.mai, og 30.mai som en del av den normale registreringen utført av Nordre Øyeren Fuglestasjon. Svellet ble også besøkt 13.mai, men ble det funnet minimalt med fugler. I 1995 ble ikke iskanten syd i reservatet besøkt, og Dynovika inngikk ikke i mange av tellingene. Imidlertid vil ikke dette ha noen innvirkning på antallet av de fleste arter, untatt storlom, toppdykker og skogsnipe.

I 1996 var Nordre Øyeren nesten fullstendig isdekket 30.mars. Den første tellingen ble utført kun på vestsiden av Nordre Øyeren 8.april som en del av Nordre Øyeren Fuglestasjons normalrutiner. Da var kun hovedråkene åpne, og det var mudder kun i Dynovika. Totaltelling i prosjektsammenheng ble utført 13.april, 20.april, 27.april, og 4.mai. Fuglestasjonens egne tellinger omfattet i tillegg fullstendige opptelling 12. mai, 17.mai og 23.mai. Disse ble utført på eget initiativ da det ble klart at vannstanden ville bli lav gjennom hele mai. I tillegg er noen andre mer ufullstendige tellinger utført i fuglestasjons egen regi for å fange opp bevegelser av enkelte arter utenfor de fullstendige tellingene. I 1996 ble Dynovika og isfronten opptalt. Bruk av området er oppmalt ved å summere antall fugl i hvert området ved hver totaltelling (11 tellinger i 1995 og 7 tellinger i 1996).

Nordre Øyeren

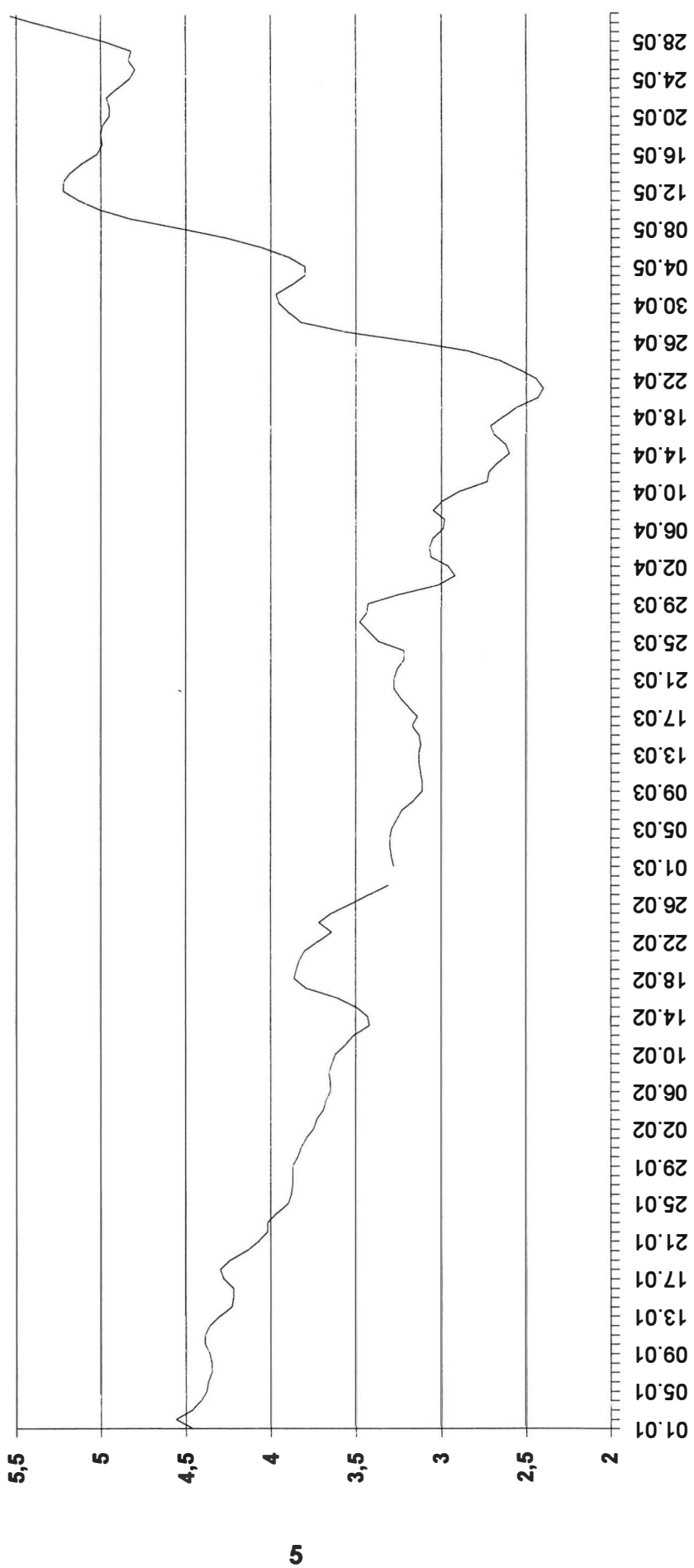
VANNSTANDEN I PERIODEN JANUAR-MAI 1995-1996

På sidene 5 og 6 er vist vannstandsutviklingen i årene 1995 og 1996.

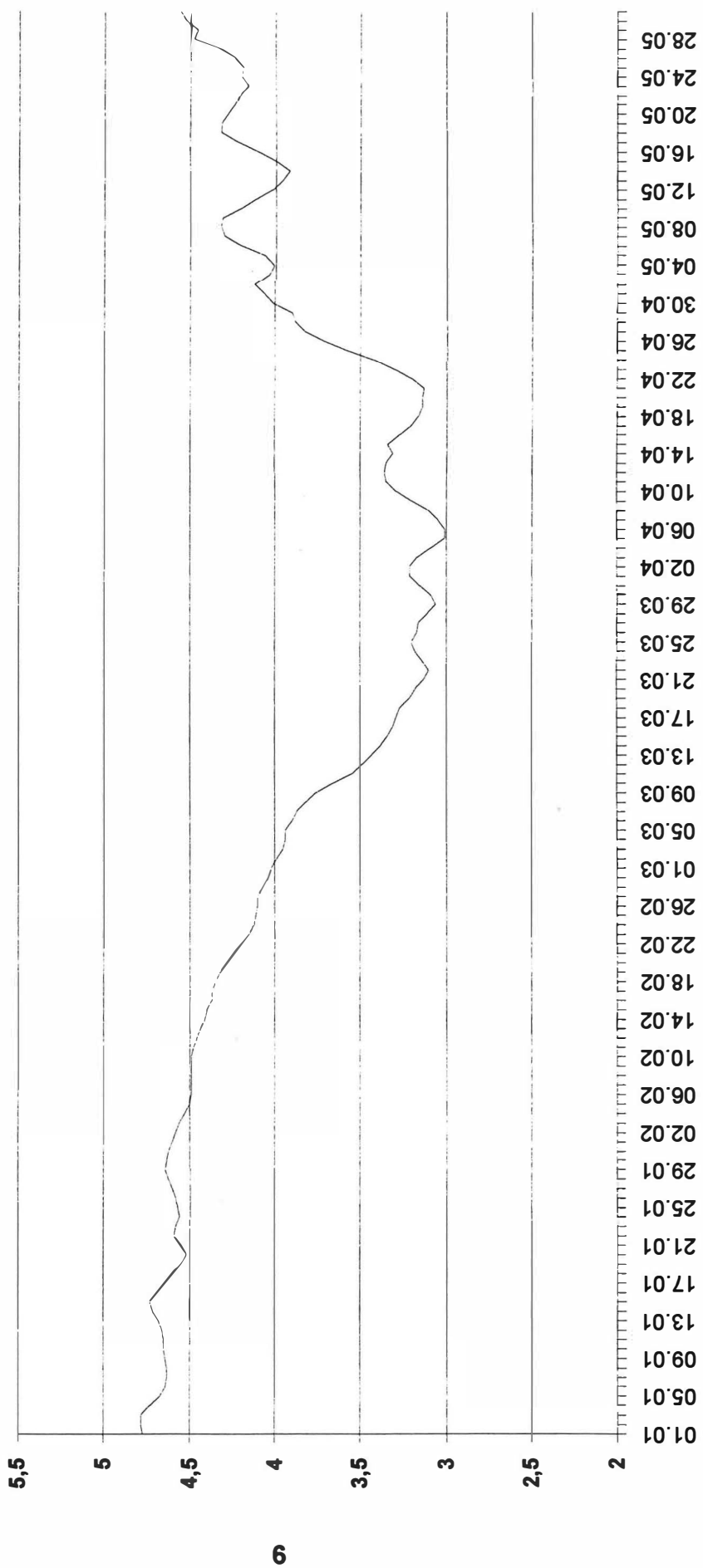
I 1995 ble vannstanden senket vinterstid på samme måte som i årene 1977-1994 (Wilson 1996). Laveste vannstand (2,4m) inntraff 21.april. Dette er den nest laveste vannstand sammenlignet med rapportperioden 1973-1994 (laveste 2,25m 9.april 1987). Dette skjedde dessuten forholdsvis sent i april (kun tre år i perioden 1973-1994 inntraff den laveste vannstanden senere) (se side 7). Ved å sammenligne vannstandene 21.april i perioden 1973-1996, finner man at det ikke har vært så lav vannstand så sent som i 1995 (side 7). Vannstanden i slutten av april og i mai fulgte en normal utvikling og passerte 3,5 m, 4,0 m og 4,8 m innenfor den vanlige rammen fra tidligere år (side 9).

I 1996 ble reguleringspraksisen omgjort. Vintervannstanden ble regulert etter mønster fra perioden ca 1960-1976, hvor vannstanden ble holdt på et høyere nivået gjennom januar og februar enn i årene frem til ca 1960 eller etter 1976. Det ble også bestemt at vannstanden ikke skulle senkes under 3 m. I slutten av januar 1996 var vannstanden 4,62 m (0,8 m høyere enn i 1995), og i slutten av februar 4,04 m (0,73 m høyere enn i 1995). I mars 1996 ble vannstanden tappet kraftigere ned enn i 1995 slik at nivået var likt 19.mars. Laveste vannstand i 1996 var 3,01 m 5. og 6.april. 21.april var vannstanden 3,13 m (0,73 m høyere enn i 1995). Imidlertid var det flere år i perioden 1973-1994 da vannstanden var høyere 21.april enn i 1996 (side 8). Vannstanden fulgte en normal utvikling i slutten av april, men var relativt lav i mai. Mudderbankene var eksponerte gjennom hele måneden.

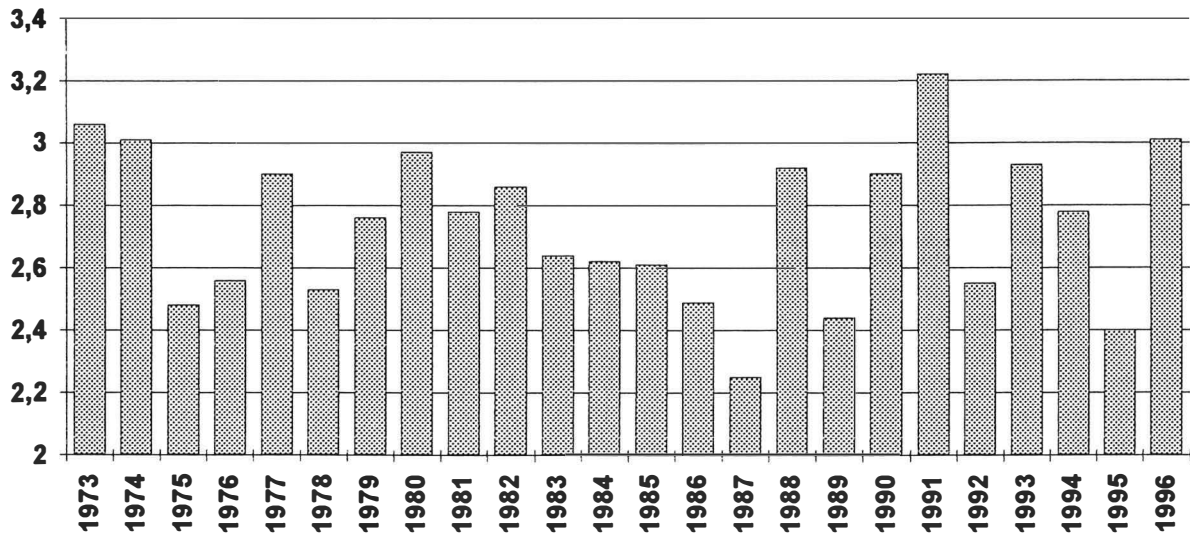
VANNSTAND 1995

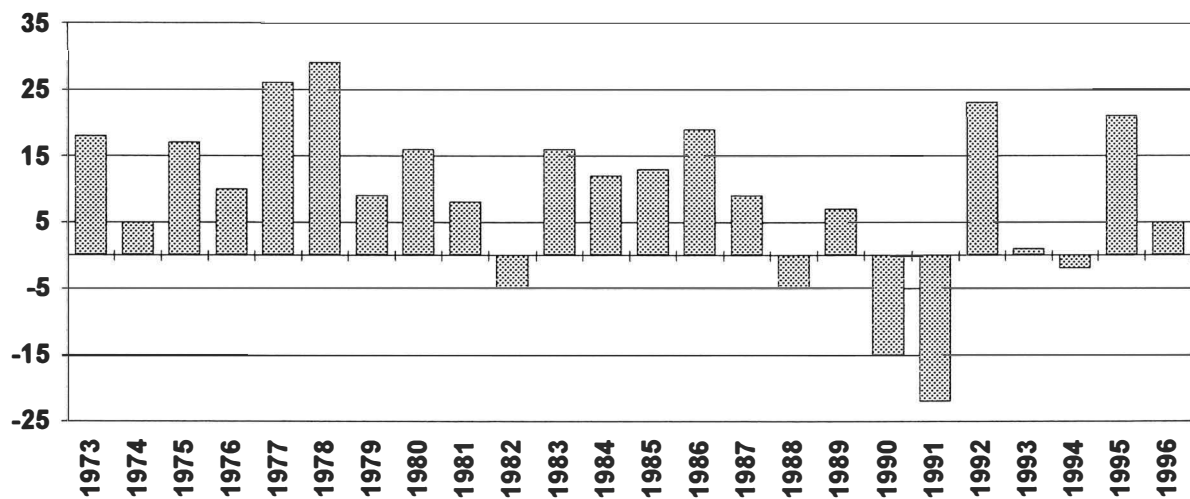
VANNSTAND 1996

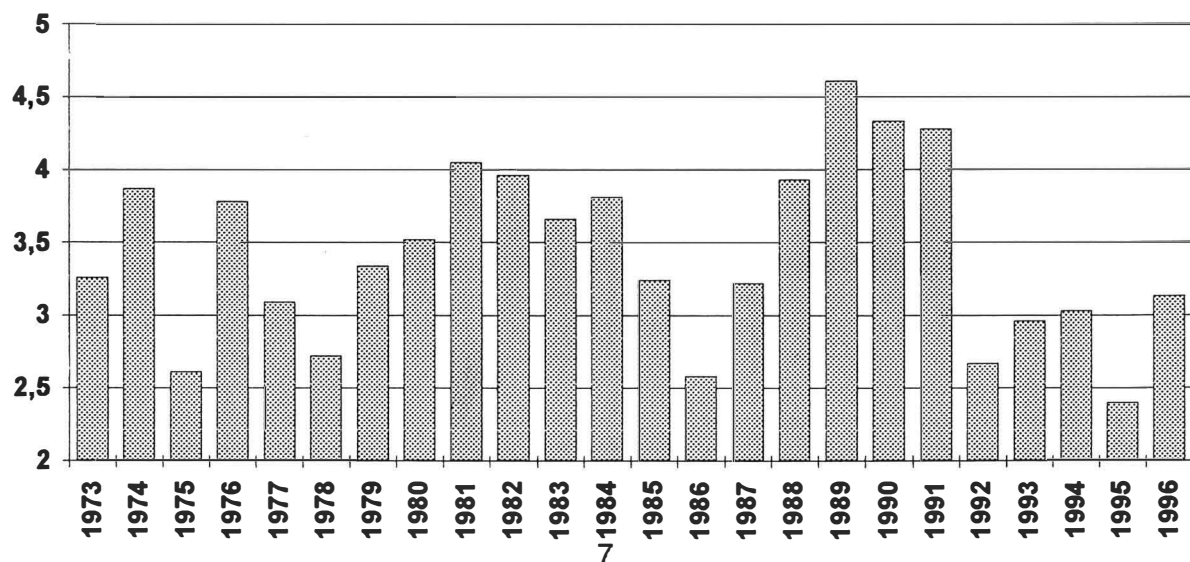
LAVESTE VANNSTAND 1973-1996

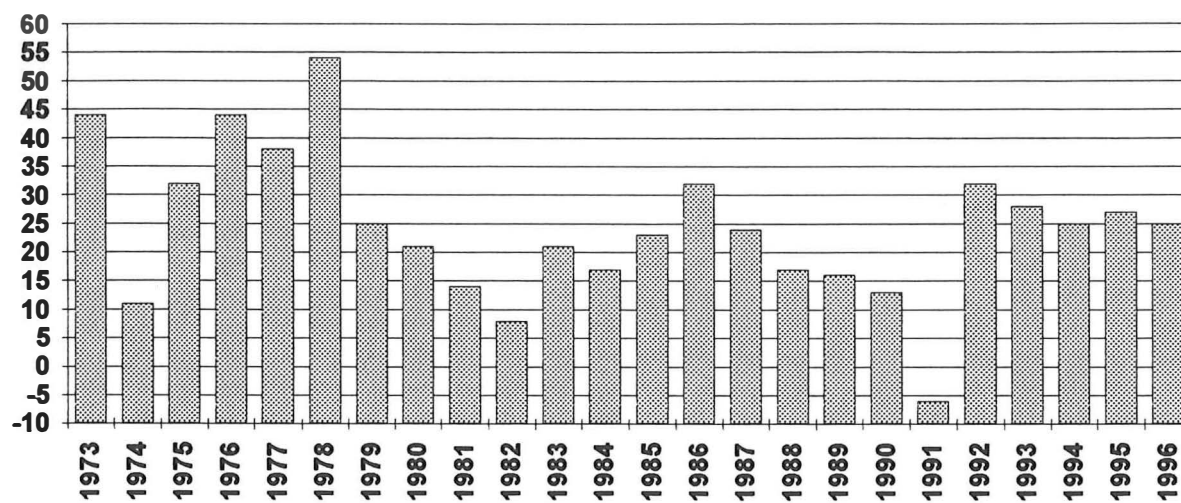
ANTALL DAGER FØR/ETTER 1. APRIL SOM LAVESTE VANNSTAND INNTRAFF

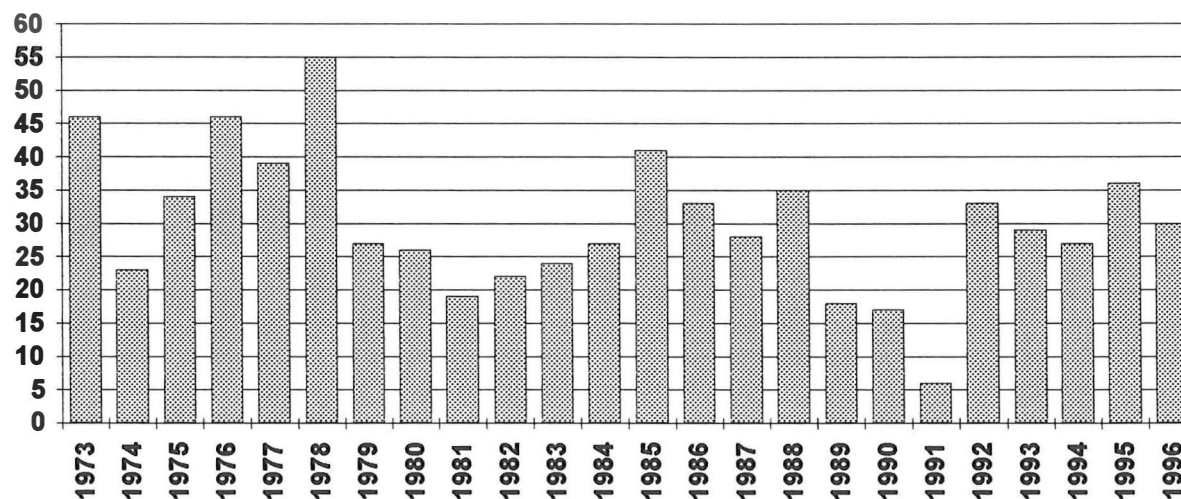
VANNSTAND 21. APRIL 1973-1996

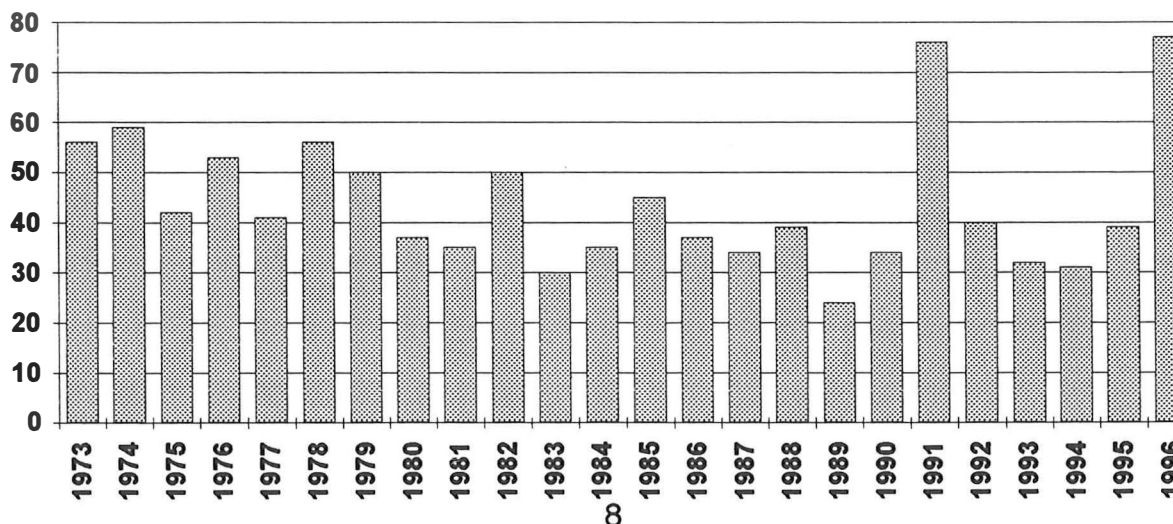
**ANTALL DAGER ETTER/FØR 1. APRIL SOM VANNSTANDEN
PASSERTE 3,5 M**

**ANTALL DAGER ETTER/FØR 1. APRIL SOM VANNSTANDEN
PASSERTE 4,0 M**

**ANTALL DAGER ETTER 1. APRIL SOM VANNSTANDEN
PASSERTE 4,8 M**

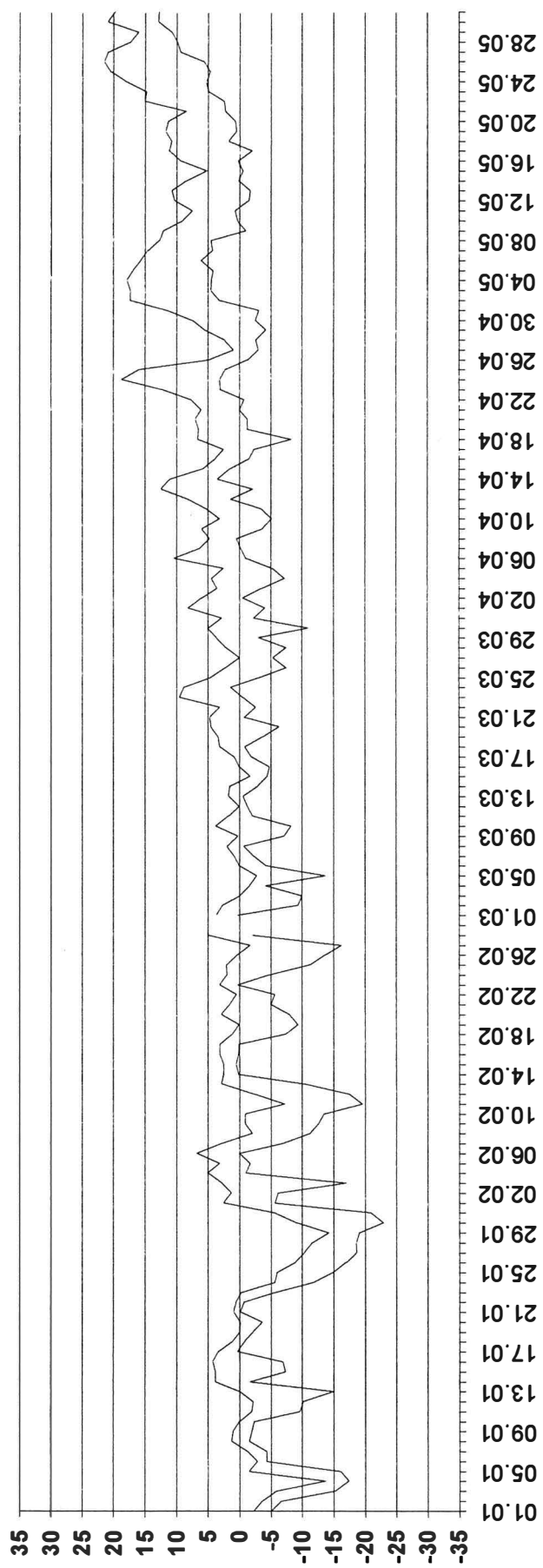
KLIMATISKE FORHOLD

Se side 10-11 for temperaturutviklingen i 1995 og 1996.

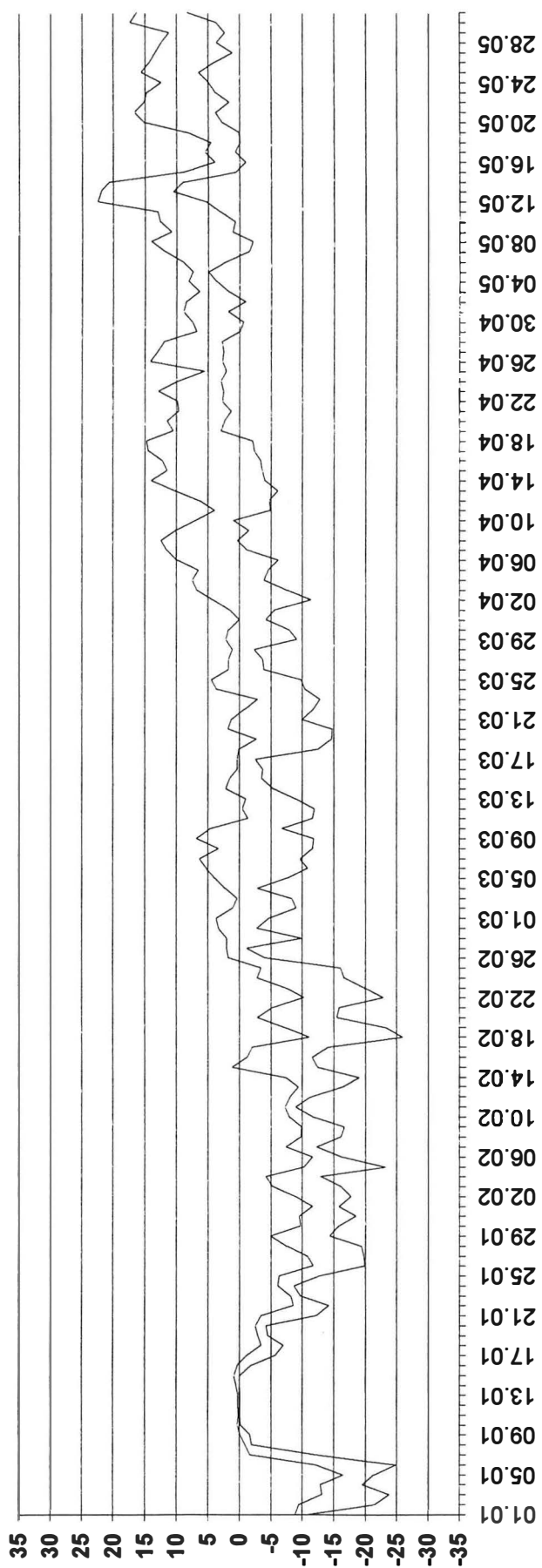
I 1995 var det fortsatt mye åpent vann syd for deltaet 15.januar da 700 sangsvaner ble opptalt. Det var også åpne råker 26.februar. Temperaturkurvene tyder på at Øyeren var gjenfrosset i slutten av januar og tidlig i februar. Da vårtelling begynte 11.mars var alle råkene, Nitelva gjennom Svellet, og en del av områdene syd for øyene åpne. Mudder og sandbanker lå eksponert langs råkene syd for deltaet. Alle buktene og Svellet var fortsatt gjenfrosset. I disse områdene begynte mudderområdene å bli isfrie tidlig i april.

Vinteren 1996 var forholdsvis kald, og hele Nordre Øyeren var gjenfrosset tidlig i januar da temperaturen sank til -25°C. Noen få råker begynte å åpne seg i midten av januar, men frøs igjen på nytt og hele området var isdekket frem til 30.mars. 8.april var kun hovedråkene og Nitelva gjennom Svellet isfrie. Den eneste isfrie mudderbanken var ved Dynovika. 20.april var det mudder på de høyestliggende områdene innerst i Svellet og Snekkervika og ved Rossholmen. Mudder- og sandbankene syd for deltaet var fortsatt isdekket, men råkene og vannområdene ved Flateby var isfrie. 27.april var mudderbankene syd for øyene eksponert, men i Snekkervika og Svellet var det fortsatt kun de høyereliggende mudderflatene som var isfrie. Monsrudvika var fortsatt nesten helt gjenfrosset. Isen hadde smeltet overalt innen 1 mai.

MAKSIMUMS- OG MINIMUMSTEMPERATUR 1995

MAKSIMUMS- OG MINIMUMSTEMPERATUR 1996

STORLOM *Gavia artica*

Isfronten, som ofte strekker seg fra Skøyen til Ringstadnebben (jfr Wilson 1996), ble undersøkt våren 1996. På grunn av den kalde vinteren var Øyeren fortsatt islagt i dette området 13.april. Kun hovedråkene var åpne til litt syd for Flateby. Innen 20.april lå isfronten fra Skura og tvers over Øyeren med åpent vann på nordsiden. Innen 27.april lå isfronten på vestsiden av Øyeren ved Skøyen men på østsiden lå den omtrent på samme sted som 20.april. Den 4.mai lå isfronten syd for Preståa.

20.april ble det ikke observert storlom. 27.april ble det observert 26 individer langs isfronten og 5.mai 5 individer. Ingen storlom ble observert nord for dette området.

Disse observasjonene bekrefter at storlom er mye vanligere i Nordre Øyeren enn tidligere antatt. De høye tall i 1996 kan skyldes at mange vann på Østlandet fortsatt var gjenfrosset i slutten av april. Storlom ble også observert syd for reservatet i juni 1996 (som i 1994).

TOPPDYKKER *Podiceps cristatus*

I likhet med storlom (se over) ble isfronten lenger syd i Øyeren undersøkt for toppdykkere. Det ble observert 20 ind. 13.april, 17 ind. 20.april og 25 ind. 27.april. I motsetning til storlom opptrer toppdykkere også lengre nord i Øyeren, særlig etterhvert som vannet stiger. 27.april ble 11 ind. observert i råkene ved Flateby, 1.mai 20 ind. i Snekkervika, og 4.mai 2 ind. i Snekkervika, 5 ind. rett syd for Snekkervika og 1 ind. i Rossholmvika.

SANGSVANE *Cygnus cygnus*

TREKKTIDEN (se side 14)

1995. 700 sangsvaner ble observert 15 januar. Deretter ble det ikke talt før tidlig i mars. Trekket foregikk gjennom mars, i samsvar med tidligere år (Wilson 1996).

1996. Øyeren var gjenfrosset fra januar til mars. Vårtrekket foregikk i april som er sent i forhold til tidligere år (hovedtrekket er vanligvis avsluttet i mars). Imidlertid var det også i 1994 et sterkt trekk i de første to ukene av april.

BESTANDSSTØRRELSEN (se side 15)

Økningen i bestanden som har vært registrert om våren de senere årene fortsatte i 1995 med en rekord på 900 ind. I 1996 var det et maksimum på kun 260 ind. (13.april), men da var altså Nordre Øyeren isdekket i den normale hovedtrekkperioden i mars.

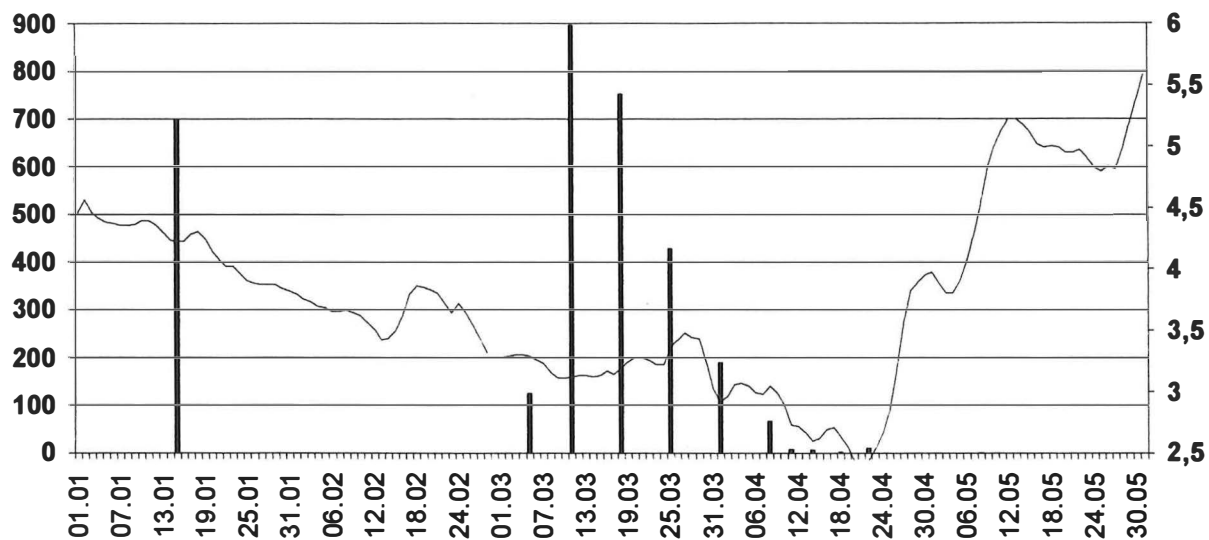
BRUK AV OMRÅDET (se side 16)

Som i tidligere år var det området syd for øyene som ble brukt av sangsvaner. I 1996 holdt en liten flokk til i kantvegetasjonen langs Nitelva ved utløpet til Svellet.

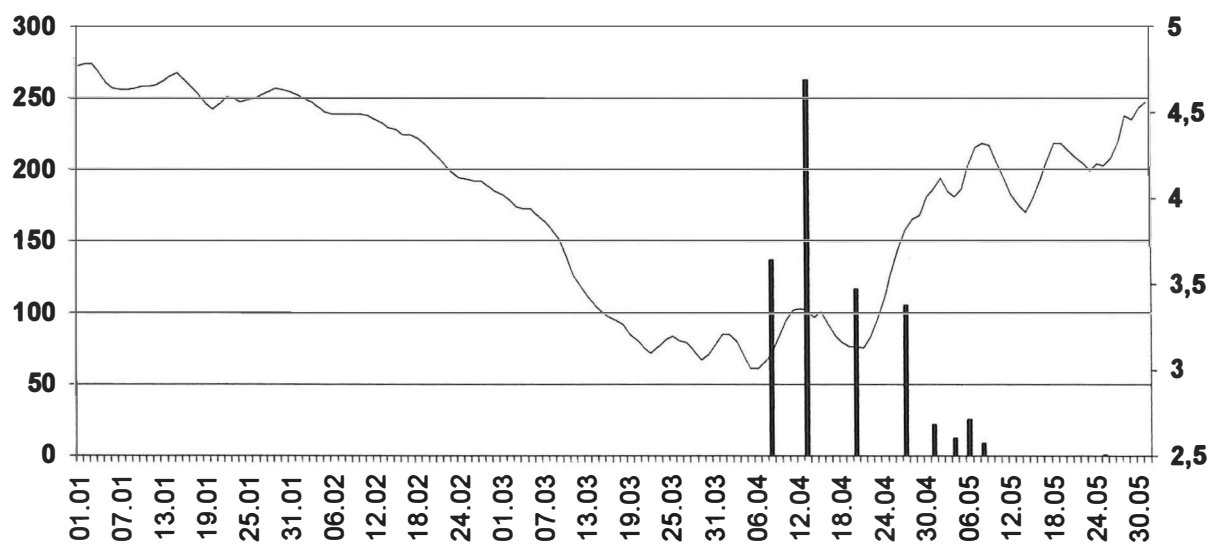
VANNSTANDSFORHOLD (se side 17)

11.april 1995 ble det registrert en rekord på 900 sangsvaner ved en vannstand på 2,73 m. Dette tyder på at lave vannstander ikke har negativ innvirkning på sangsvaner, men det er vanskelig å si om det har direkte positiv påvirkning da sangsvanene alltid trekker på et tidspunkt da vannstanden i Øyeren er lav. På disse lave vannstandene må det være meget store mengder næring tilgjengelig for å kunne tiltrekke så mange sangsvaner over så lang tid.

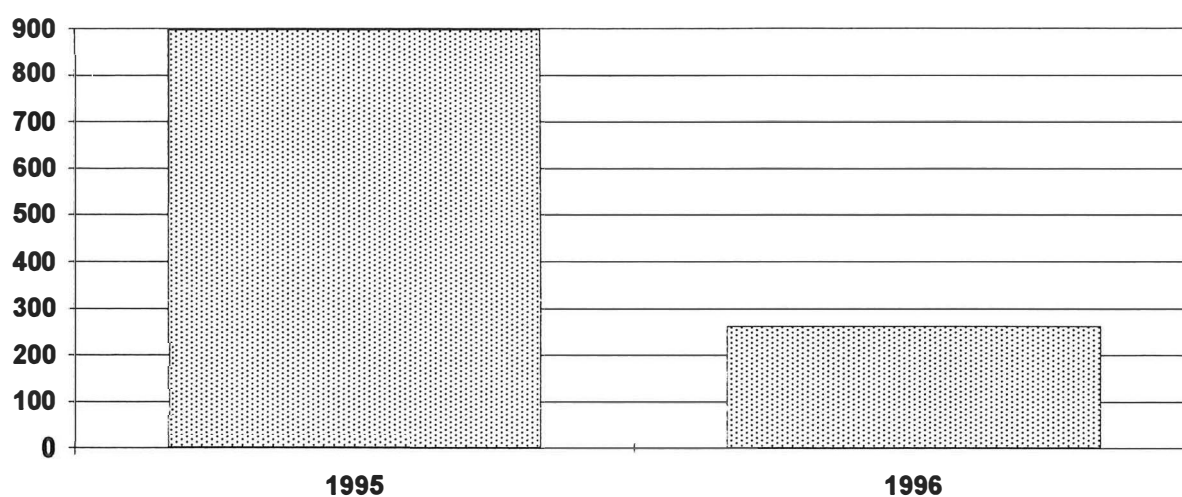
TREKKTID OG OVERVINTERING FOR SANGSVANER 1995

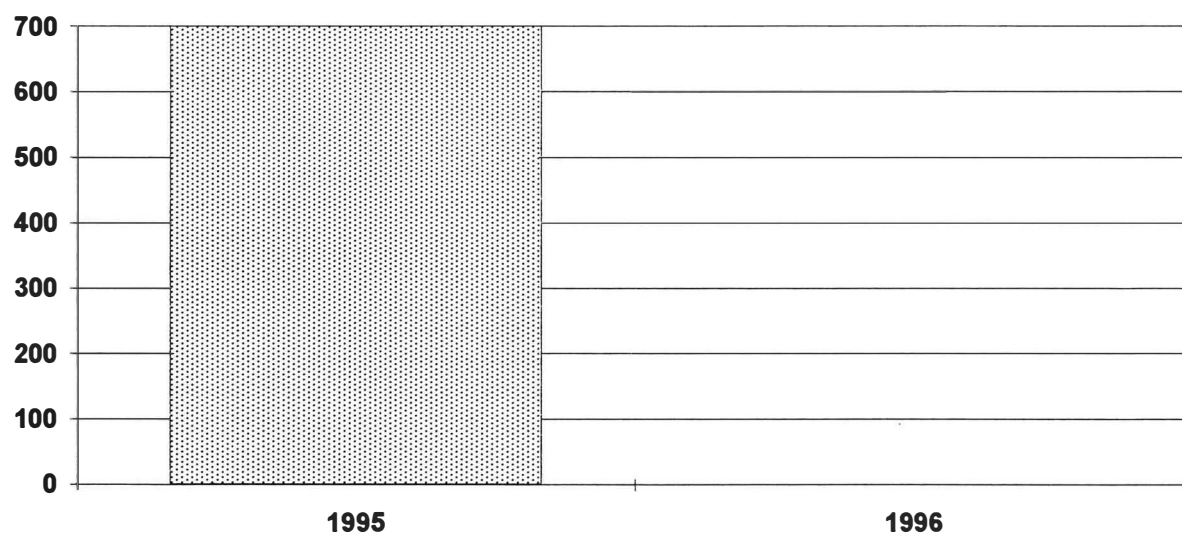
TREKKTID OG OVERVINTERING FOR SANGSVANER 1996

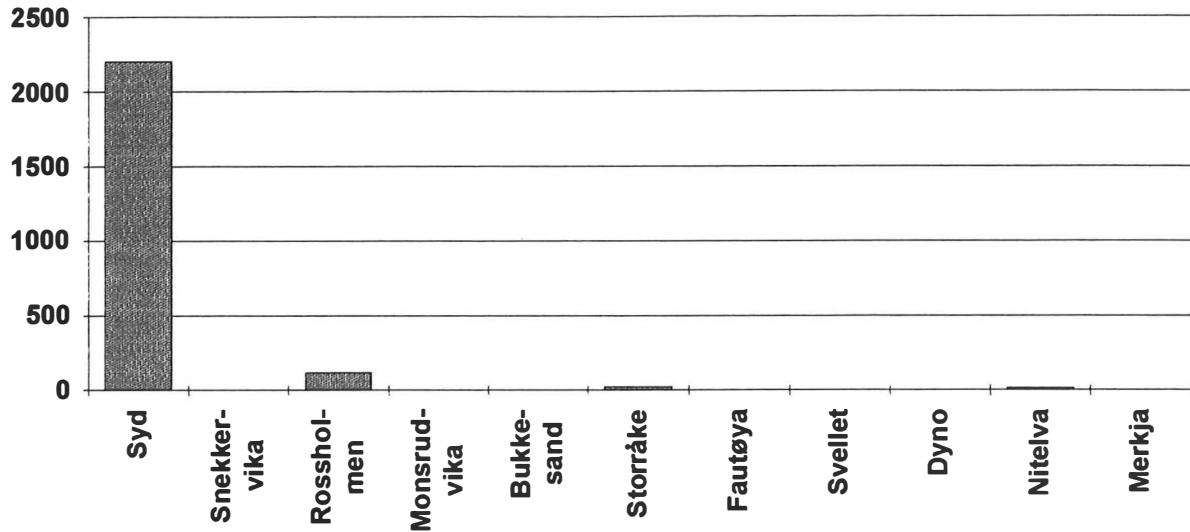
MAKSIMUM ANTALL SANGSVANER I MARS OG APRIL 1995 OG 1996

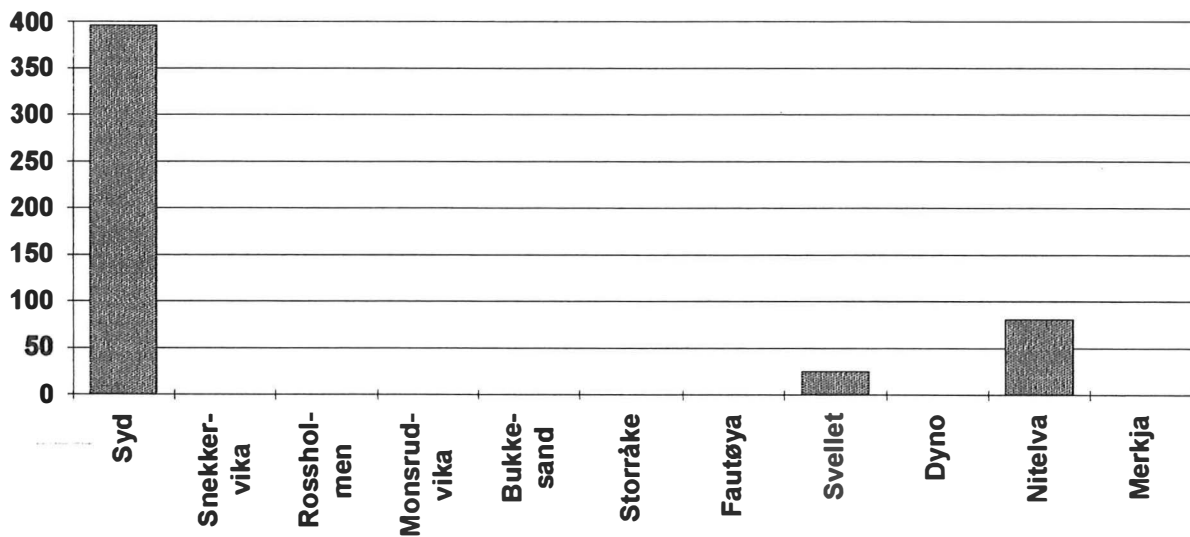
MAKSIMUM ANTALL SANGSVANER I JANUAR 1995 OG 1996

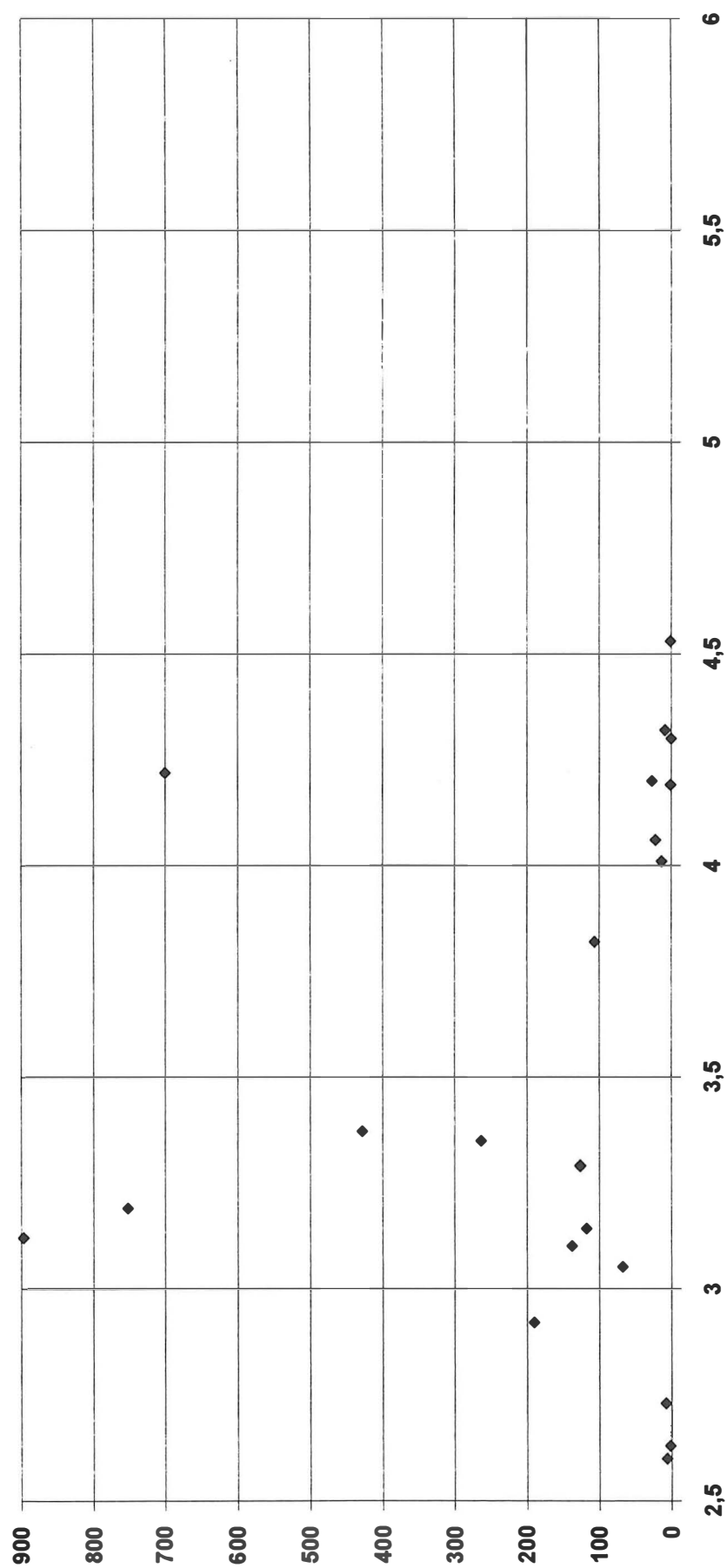
UTBREDELSE AV SANGSVANE 1995

UTBREDELSE AV SANGSVANE 1996

ANTALL SANGSVANE SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

BRUNNAKKE *Anas penelope*

TREKKTIDEN (se side 19).

1995. Hovedtrekket foregikk i april, i samsvar med tidligere år (Wilson 1996). 22 april ble det talt 1350 ind. som må ha ankommet over kort tid siden det var så lite som 153 ind. 14. april. Deretter gikk antallet sakte ned, og hovedtrekket var over i første uke av mai.

1996. Trekket foregikk sent i forhold til tidligere år. Dette kan være en følge av issituasjon i Øyeren. Hovedtrekket foregikk de 10 første dagene av mai. Det har aldri tidligere blitt registrert så mange brunnakker i første uke av mai som i 1996.

BESTANDSSTØRRELSEN (se side 19).

1995 var et rekordår for brunnakke med maksimum av 1350 individer. 1996 var også et bra år med 641 individer 7.mai. Tidligere høye tall ble registrert i 1994 (ca 600), 1977,1978 og 1983 (ca 500).

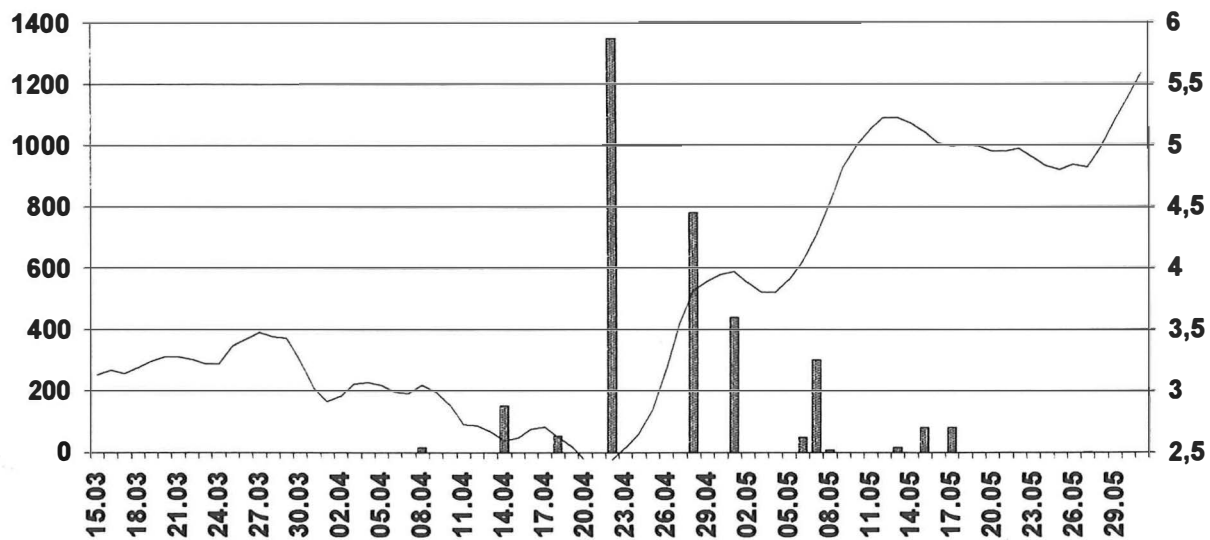
BRUK AV OMRÅDET (se side 20)

De alle fleste brunnakker holdt seg på vestsiden av Øyeren syd for øyene (1995), eller ytterst i Snekkervika (1996). I 1995 ble 727 brunnakker registrert i Svellet 22.april . Disse hadde forlatt Svellet ved neste telling. Også i enkelte tidligere år har forholdvis store mengder brunnakker blitt registrert i Svellet i korte perioder. De bruker ikke Svellet over lengre tidsrom slik som krikkand. Muligens er Svellet noe mindre gunstig for brunnakke enn for krikkand.

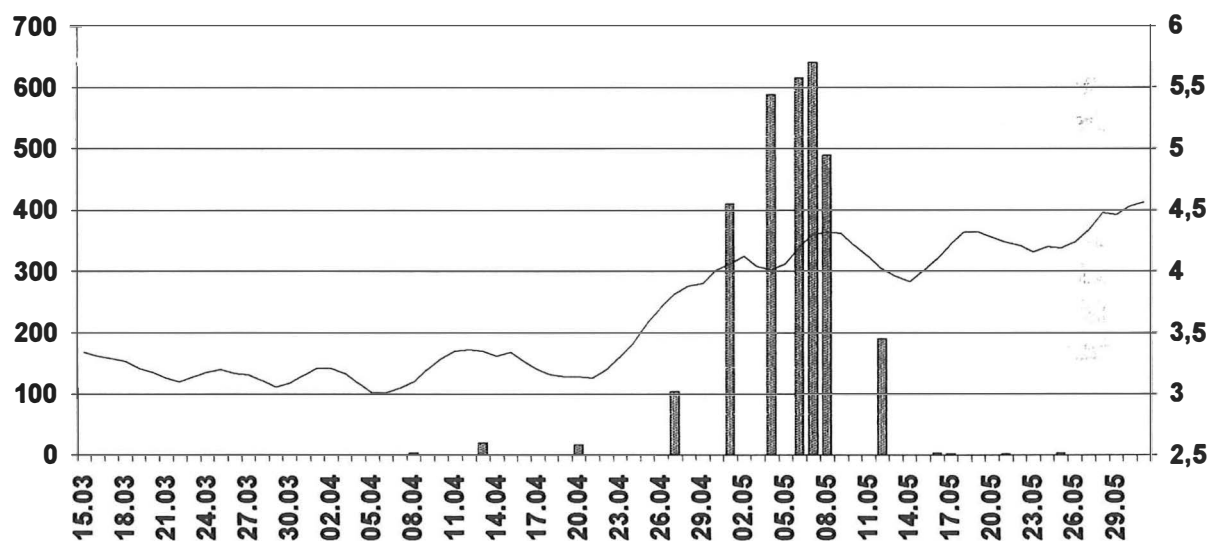
VANNSTANDFORHOLD (se side 21)

Et rekordantall på 1350 individer ble talt 22.april på svært lav vannstand. I 1995 og 1996 var vannstanden relative lav gjennom hele trekkperioden så det er ikke mulig å si om en høyere vannstand i mai ville ha tvunget brunnakke ut av området.

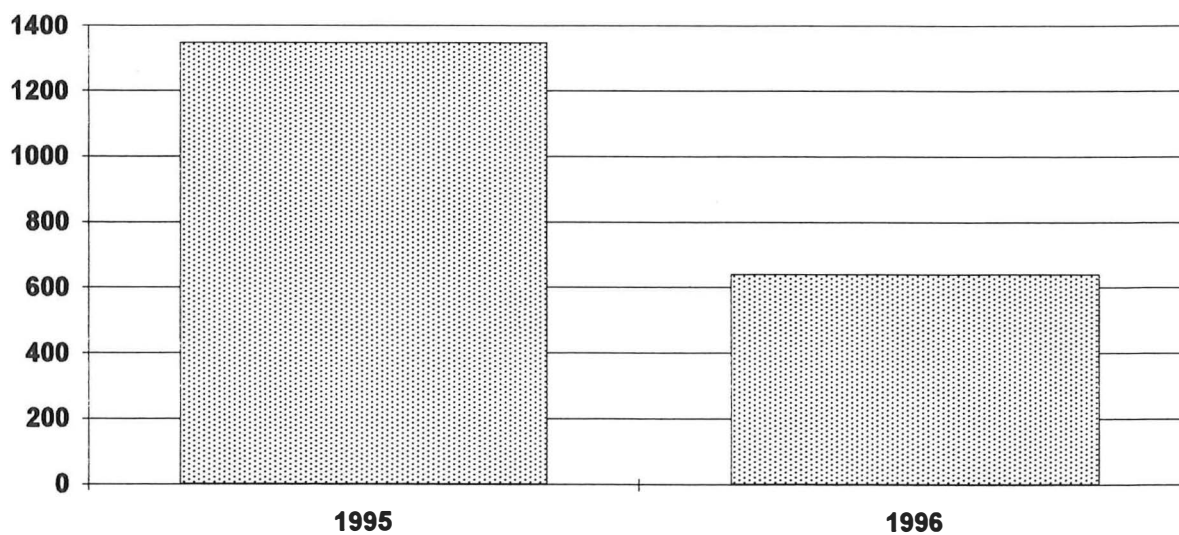
TREKKTIDEN FOR BRUNNAKKE 1995

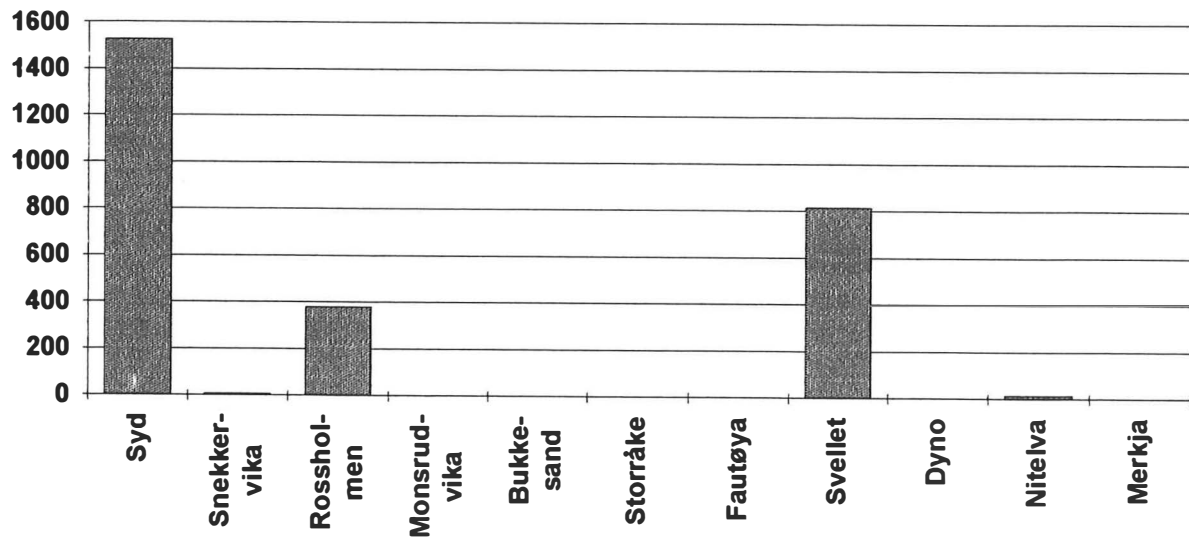
TREKKTIDEN FOR BRUNNAKKE 1996

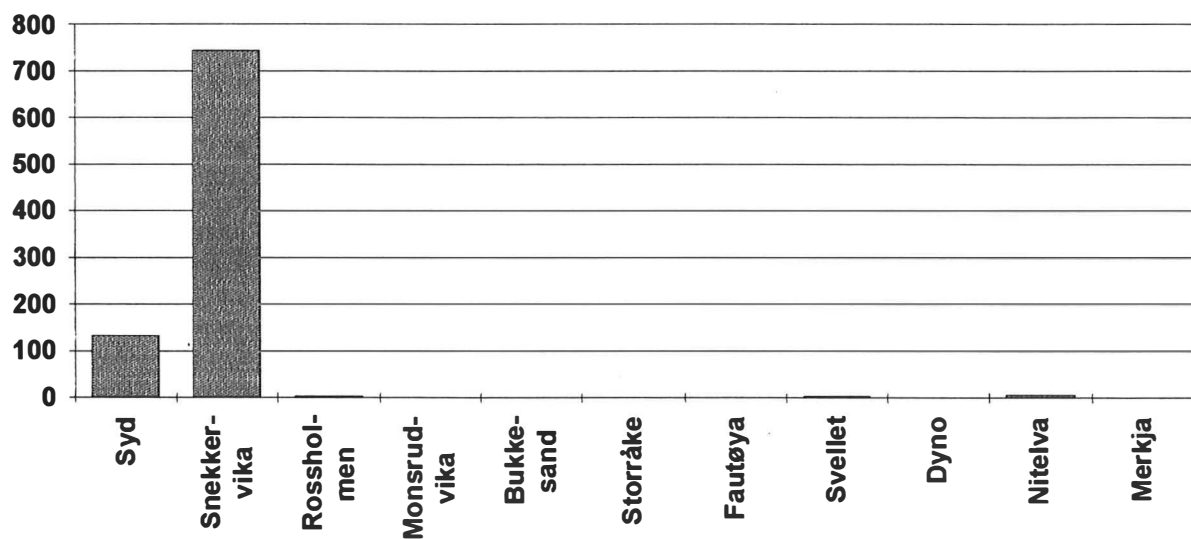
MAKSIMUM ANTALL BRUNNAKKE 1995 OG 1996

UTBREDELSE AV BRUNNAKKE 1995

UTBREDELSE AV BRUNNAKKE 1996

KRIKKAND *Anas crecca*

TREKKTIDEN (se side 23)

1995. Hovedtrekket foregikk i april og ut første uka av mai i samsvar med tidligere år. I motsetning til brunnakke som ankom over kort tid, økte antallet jevnt i andre halvdel av april inntil et maksimum på 7600 ind. 1.mai.

1996. Trekket var sent i forhold til tidligere år, som hos brunnakke, og gjenspeiler trolig issituasjon i Øyeren. Hovedtrekket foregikk de siste dagene av april og de første to ukene av mai. I likhet med brunnakke har aldri så mange krikkand blitt registrert i mai.

BESTANDSSTØRRELSEN (se side 23)

I likhet med brunnakke var 1995 en rekordår for krikkand med 7600 ind. 1.mai. Dette er trolig også det største antallet krikkender observert i Norge.

BRUK AV OMRÅDET (se side 24)

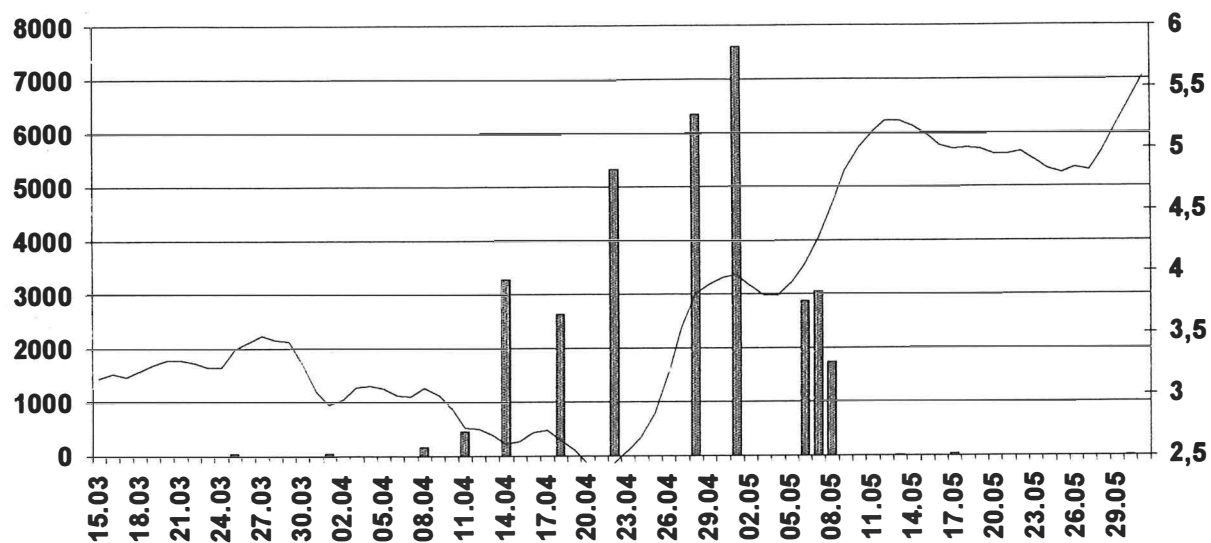
De alle fleste krikkender opptrer syd for øyene ved lav vannstand. Etterhvert som disse områdene blir oversvømmet, flytter endene nordover i deltaet, hovedsakelig til mudderflatene i Svellet og Snekkervika, med mindre antall andre steder.

I 1996 var alle mudderflatene isdekket da de første krikkendene ankom, og de første fuglene holdt til i Dynovika (isfrie mudder) og Storråke mellom Årnestangen og Storsand, sammen med store antall stokkand. Her finnes det ikke beitemuligheter. Krikkendere hvilte langs elvebredden om dagen og beitet muligens beitet på kornåkrene på Årnestangen om natten. Dette har også blitt observert i tidligere år med mye is. 400 krikkender ble sett i Storråke 20.april (mudderet syd for øyene var isdekket). Fra 27.april var mudderet syd for øyene isfritt og det ble da registrert 2373 krikkender her.

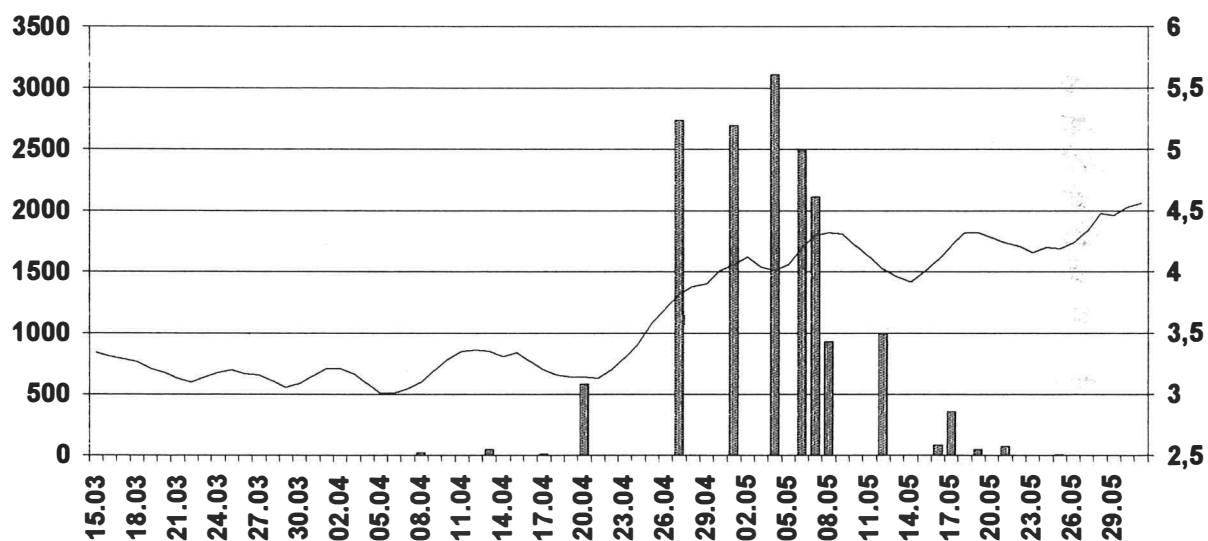
VANNSTANDSFORHOLD (se side 25).

I 1995 og 1996 ble det registrert store mengder krikkand i Nordre Øyeren de første 10 dagene av mai. Store mengder krikkand har blitt sett i mai i tidligere år, men kun ved lave vannstander som i 1995 og 1996. Det er nærliggende å se rekordantallet i 1995 i sammenheng med den rekordlave vannstanden sent i april som gjorde at store mudderarealer var tilgjengelige

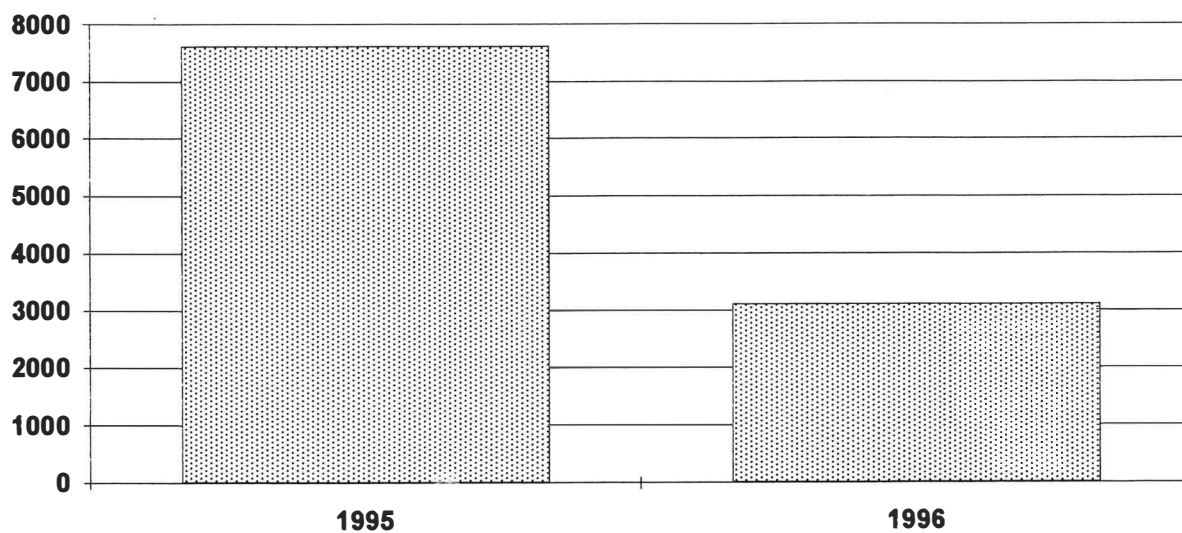
TREKKTIDEN FOR KRIKKAND 1995

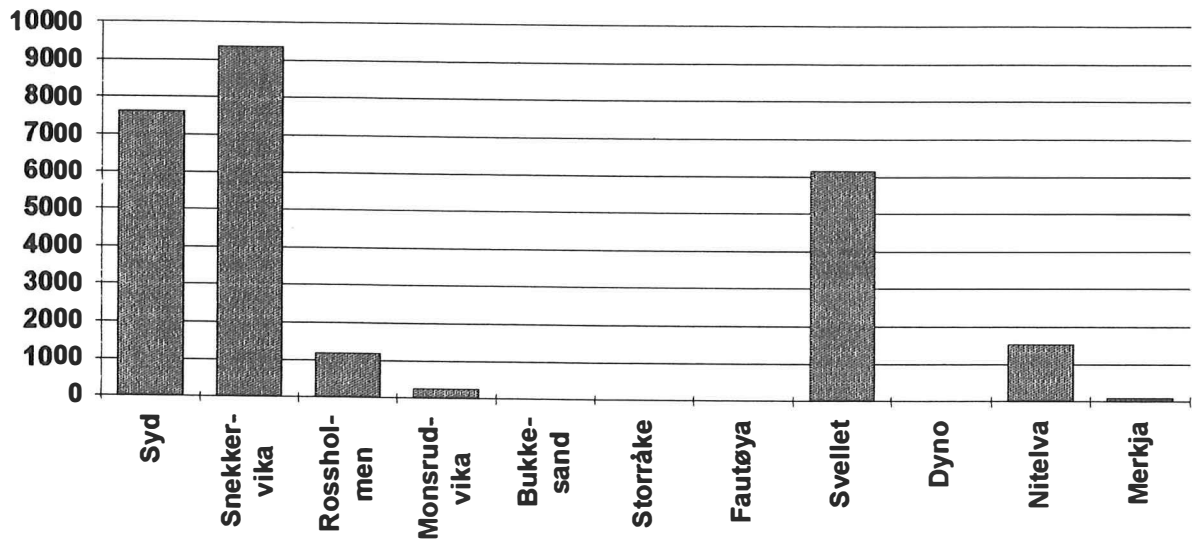
TREKKTIDEN FOR KRIKKAND 1996

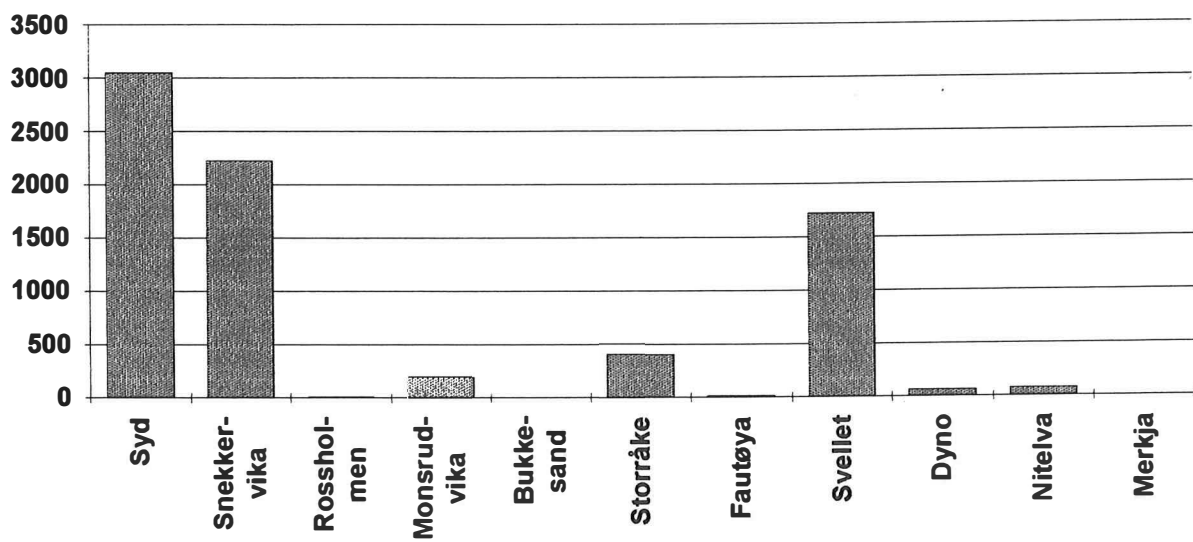
MAKSIMUM ANTALL KRIKKAND 1995 OG 1996

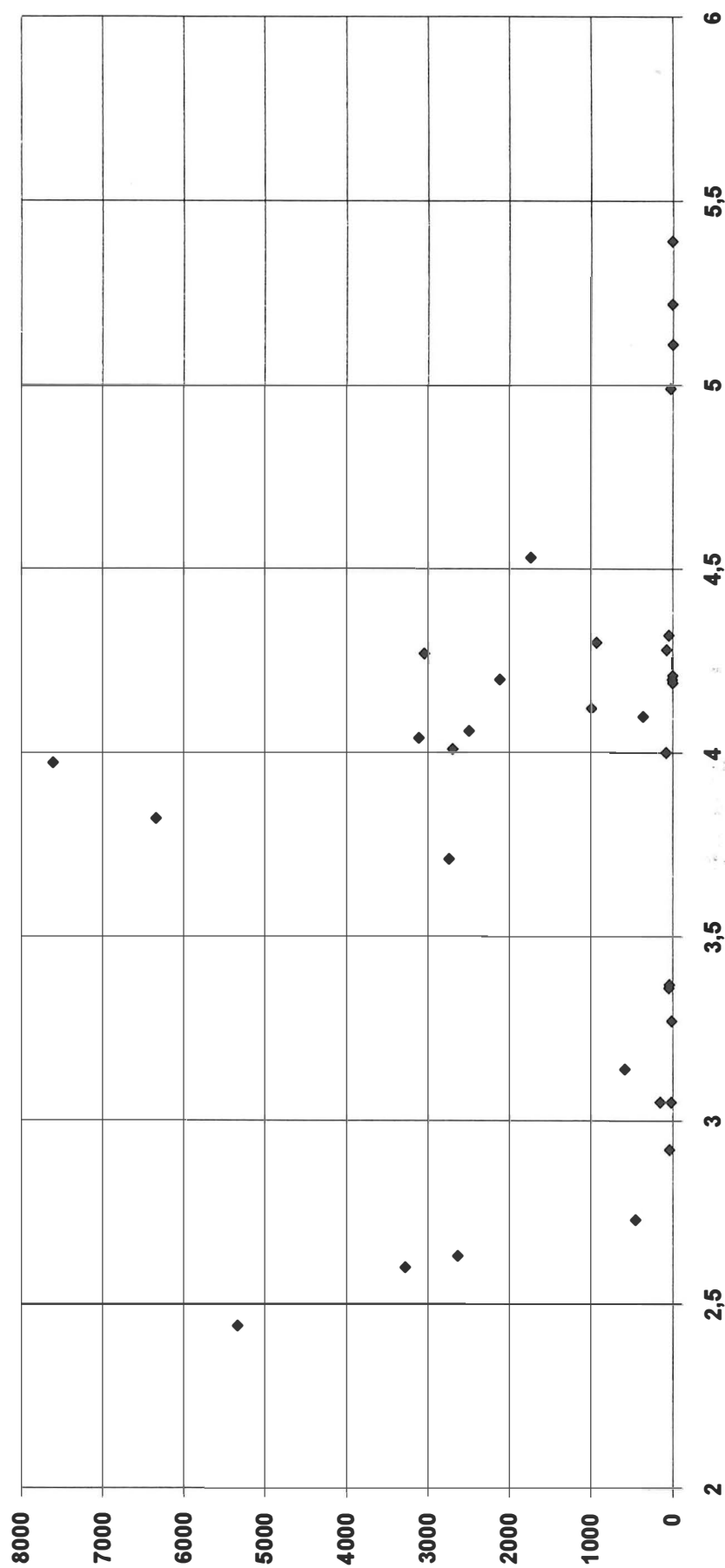
UTBREDELSE AV KRIKKAND 1995

UTBREDELSE AV KRIKKAND 1996

ANTALL KRIKKAND SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

STOKKAND *Anas platyrhynchos*

TREKKTIDEN (se side 27)

1995. Hovedtrekket foregikk fra slutten av mars til annen halvdel av april. Dette er i samsvar med den normale trekkperioden i tidligere år (Wilson 1996).

1996. Hovedtrekket var sent og begynte ikke før tidlig i april, trolig på grunn av issituasjon i Øyeren, da området var nesten 100% islagt i slutten av mars. Trekket sluttet omkring 20.april som er i samsvar med tidligere år.

BESTANDSSTØRRELSEN (se side 27)

Maksimaltallet i 1995 var 1800 ind. 14.april. Dette ligger opp mot den største antall sett noensinne (2000 ind. i 1993). Det ble kun registrert et maksimum på 800 ind. i 1996 (17.april). I 1996 var mye av beiteområdene isdekket i trekkperioden.

BRUK AV OMRÅDET (se side 28)

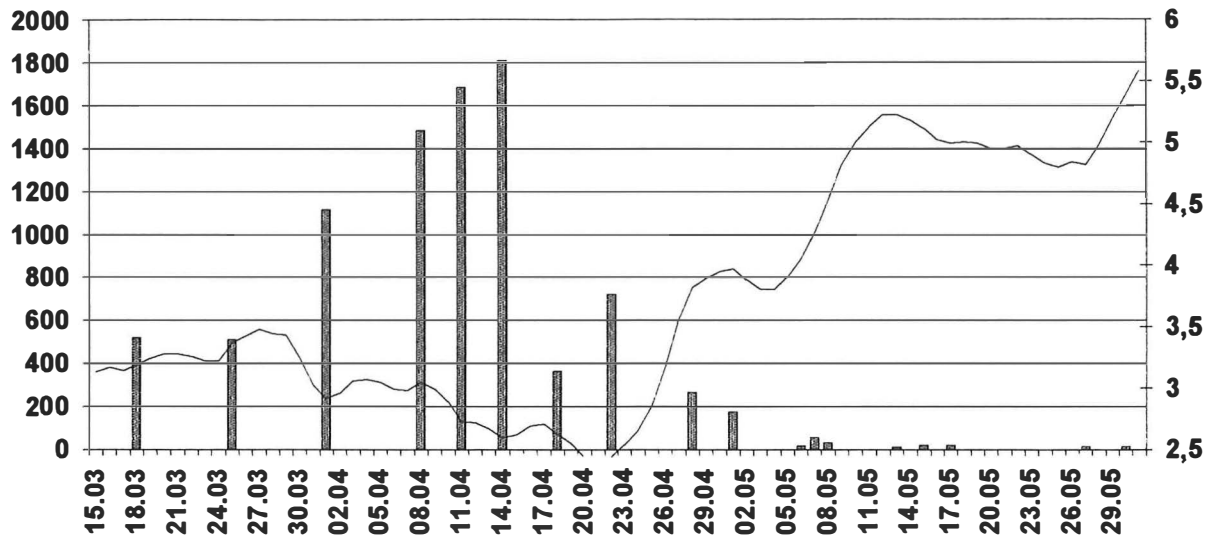
I 1995 ble de aller fleste stokkender registrert syd for øyene. Over 1000 ind. ble også sett på mudderflatene i Rossholmvika. I 1996 var mudderflatene syd for øyene dekket med is.

Tidlig i trekkperioden holdt stokkendene til i Storråke mellom Årnestangen og Storsand, i Nitelva nord for Svellet, og i Nitelva i Svellet. Senere, etterhvert som isen smeltet, flyttet fuglene syd for øyene som i tidligere år.

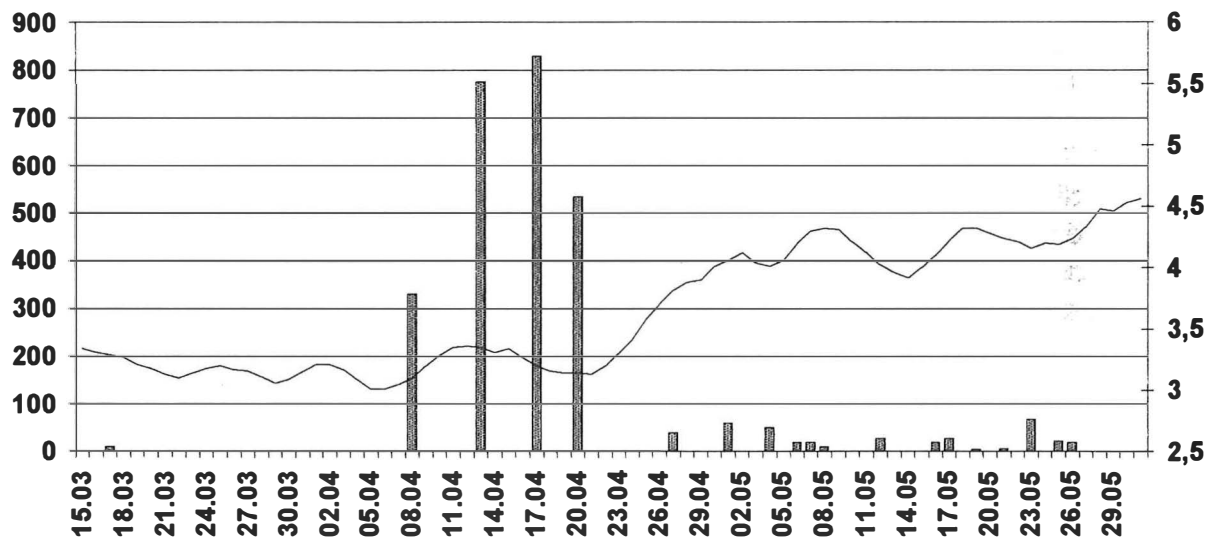
VANNSTANDSFORHOLD (se side 29)

Det er nærliggende å se det store antallet stokkender i 1995 i forbindelse med den lave vannstanden i april. Da mudderet var dekket av is i 1996 var det færre stokkender. Imidlertid foregår trekket alltid i perioden da vannstanden er lav, og foreløpig er det vanskelig å forutsi hvordan stokkand vil reagere på høyere vannstand.

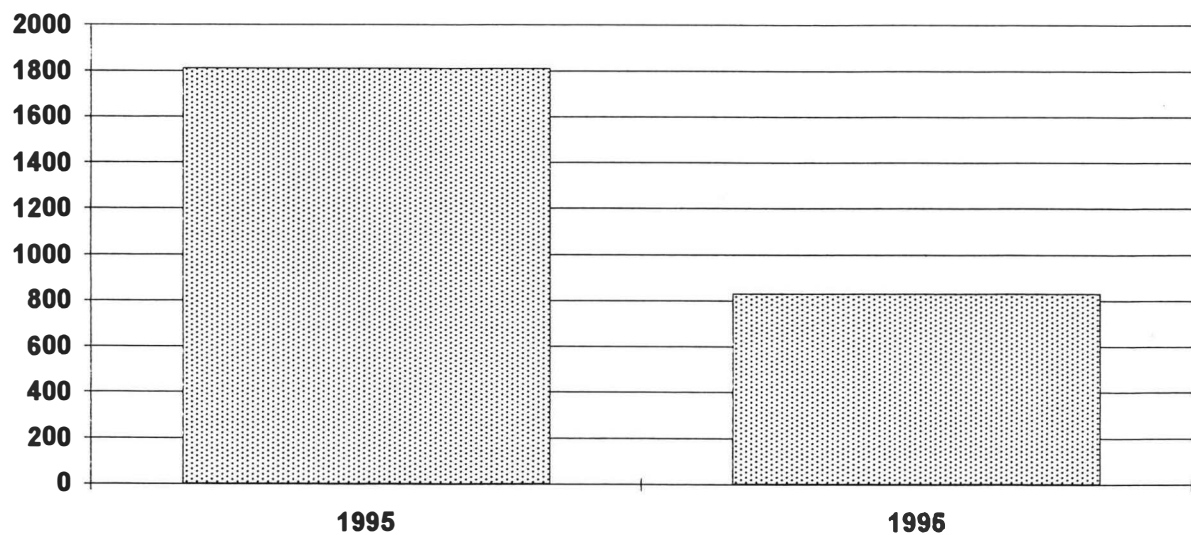
TREKKTIDEN FOR STOKKAND 1995

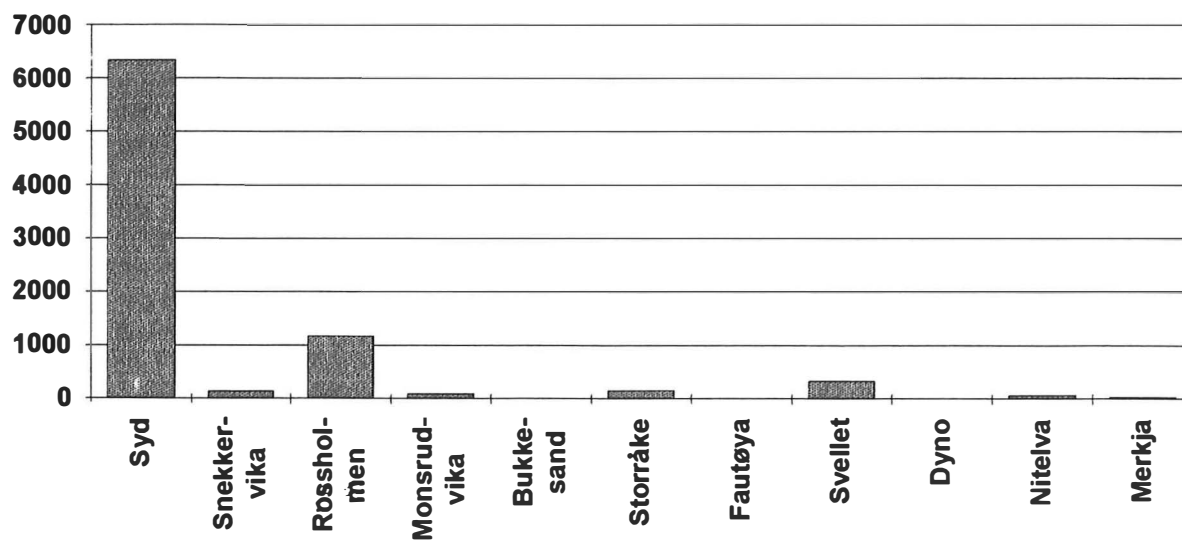
TREKKTIDEN FOR STOKKAND 1996

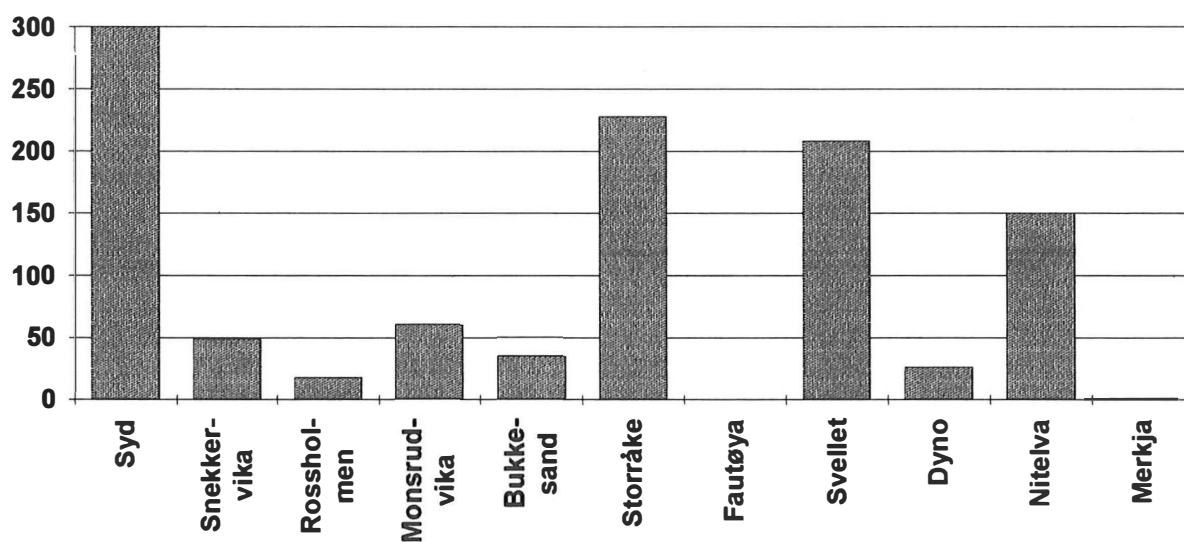
MAKSIMUM ANTALL STOKKAND 1995 OG 1996

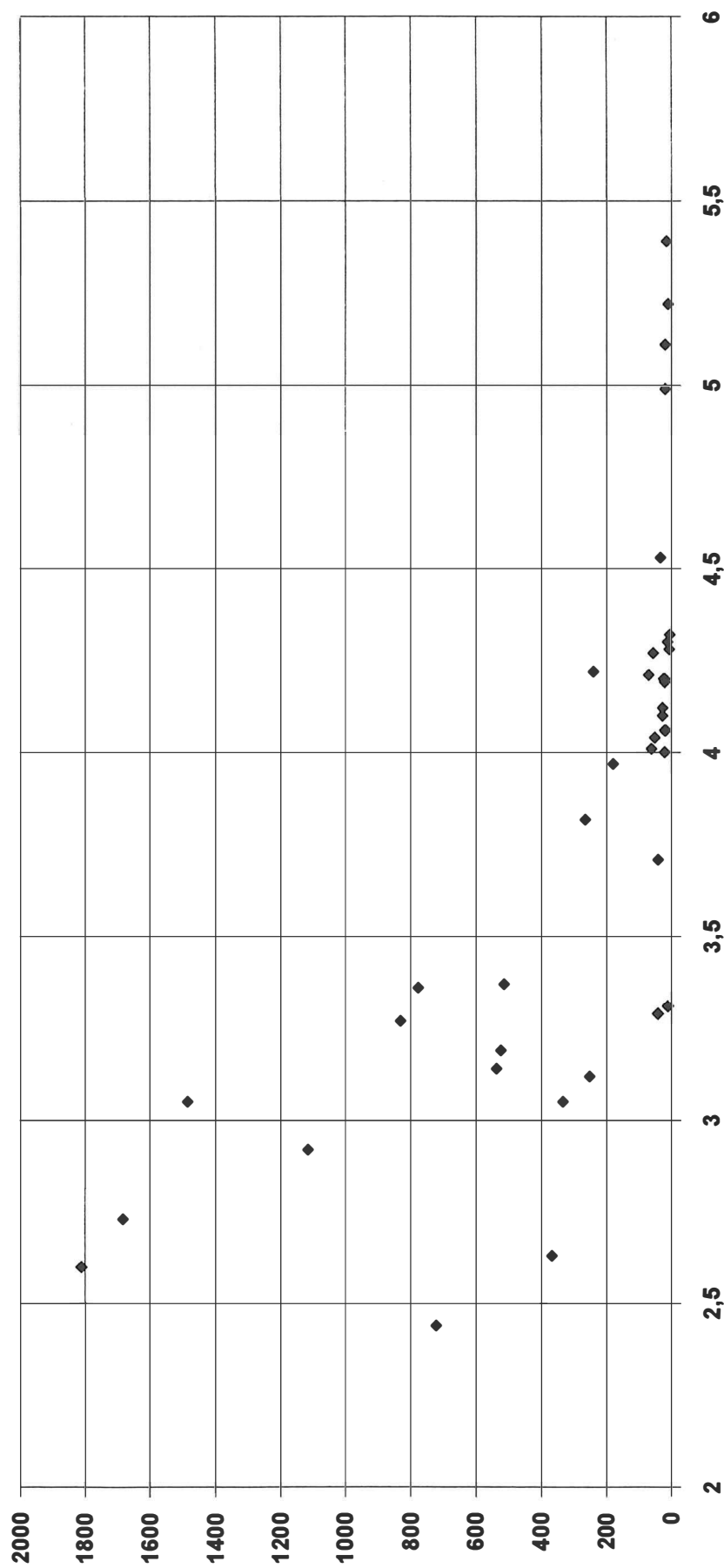
UTBREDELSE AV STOKKAND 1995

UTBREDELSE AV STOKKAND 1996

ANTALL STOKKAND SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

KVINAND *Bucephala clangula*

TREKKTIDEN (se side 31)

1995. Hovedtrekket foregikk fra slutten av mars til begynnelsen av mai. Dette er i samsvar med tidligere år.

1996. Øyeren var islagt frem til slutten av mars, og de første kvinendene ble ikke registrert før tidlig i april. Trekket ut april og tidlig i mai foregikk som i tidligere år.

BESTANDSSTØRRELSEN (se side 31)

Maksimalt dagsantall var omtrent det samme som i tidligere år. Til tross for systematisk og nøye opptelling, kom man ikke opp i de høye tall som ble sett i 1974 (200) og 1975(300).

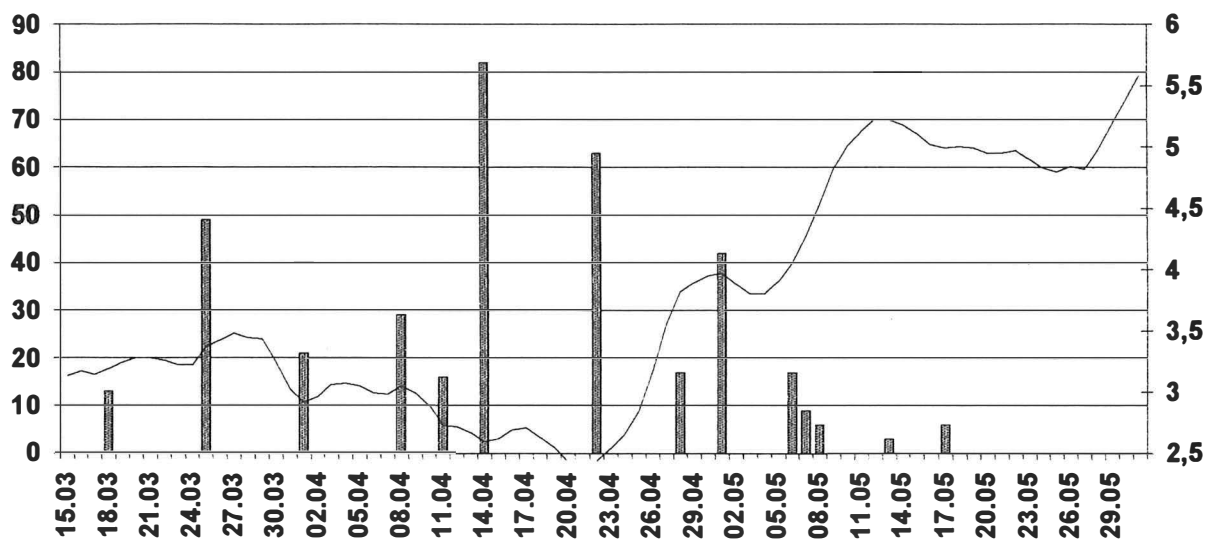
BRUK AV OMRÅDET

Kvinand opptrer i alle åpne råker og elveløp, og i åpent vann rett syd for øyene. I 1996 ble området syd for Flateby og ned mot isfronten undersøkt. Ingen store antall kvinand ble registrert her.

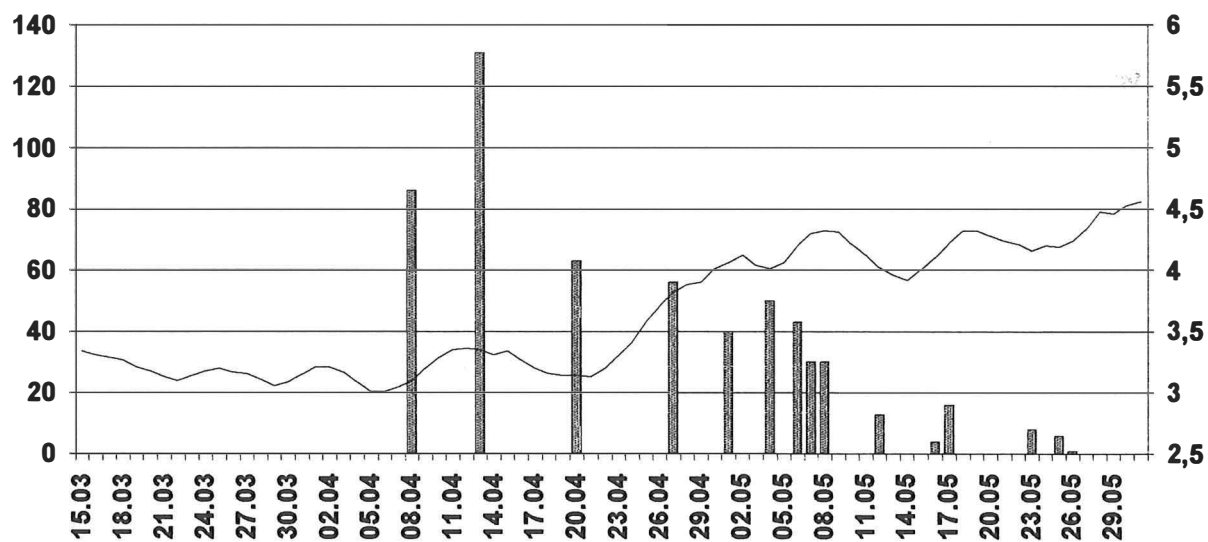
VANNSTANDSFORHOLD (se side 32)

Kvinand er registrert i alle råkene, elveløp, og åpne vannflater i buktene, men er bare fåtallig på dypere vann syd for Flateby. Det virker derfor som om kvinand trives best i de grunnere områdene.

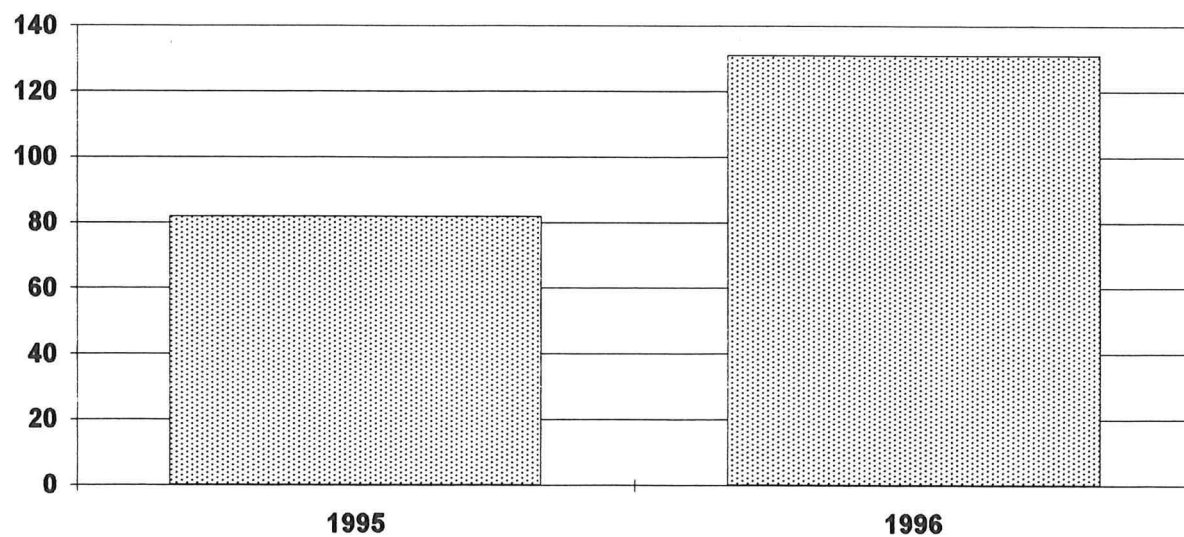
TREKKTIDEN FOR KVINAND 1995

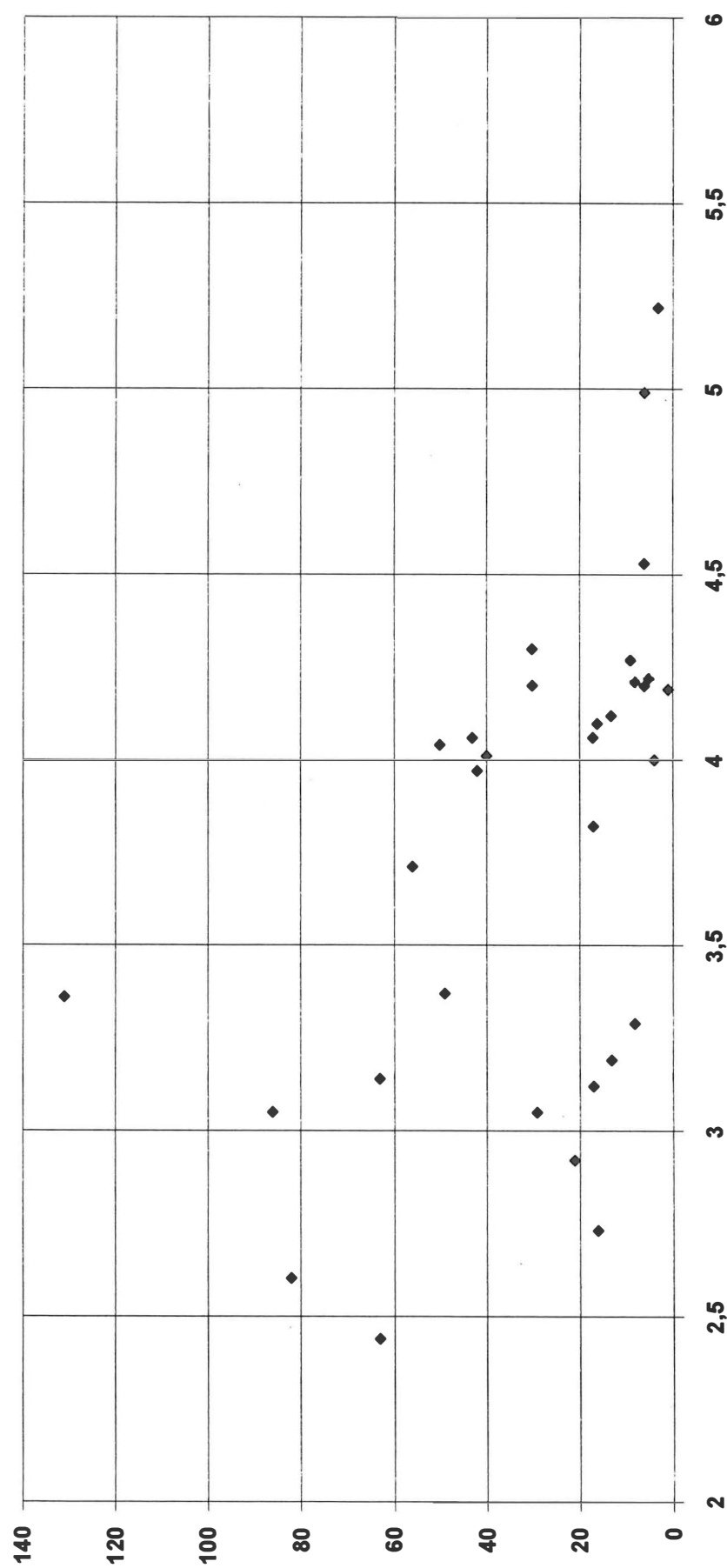
TREKKTIDEN FOR KVINAND 1996

MAKSIMUM ANTALL KVINAND 1995 OG 1996

ANTALL KVINAND SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

LAKSAND *Mergus merganser*

TREKKTIDEN (Se side 34)

1995. Det var et noe svakt trekk i slutten av mars og frem til midten av mai. I midten av mai økte maksimalt dagsantall til 250 ind.

1996. Øyeren var islagt frem til slutten av mars, og de første laksendene ble ikke registrert før tidlig i april. Det var et svakt trekk gjennom april og frem til midten av mai. I midten av mai økte maksimalt dagsantall til 137 ind.

Det er normalt at det er større antall i midten av mai. Den lange trekkperioden kan tyde på at det er mer enn en bestand som bruker Nordre Øyeren. Trekket i midten av mai er for sent for fugler som hekker i syd-Norge.

BESTANDSSTØRRELSE (se side 34)

Maksimalt dagsantall var omtrent som i årene 1979-1994. I årene 1974-1978 var maksimumstallet dobbelt så høyt (ca 400 ind.).

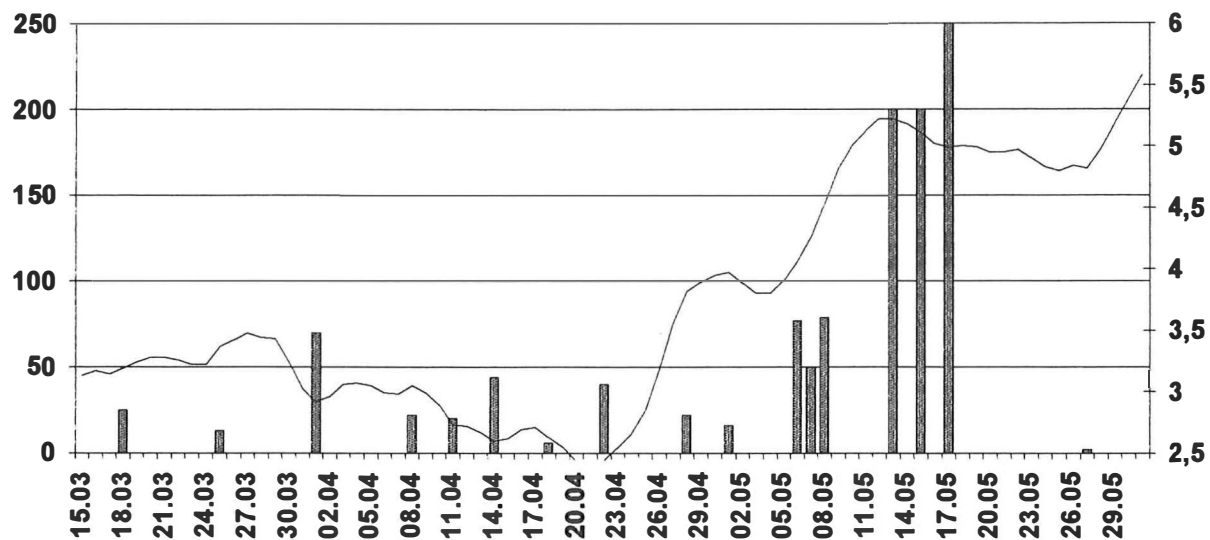
BRUK AV OMRÅDET

Laksender opptrer i alle åpne råker og elveløp. De store flokkene i mai befinner seg ofte rett syd for Årnestangen, eller i Snekkervika. I 1996 ble området syd for Flateby ned til isfronten undersøkt. Ingen store antall laksender ble registrert der.

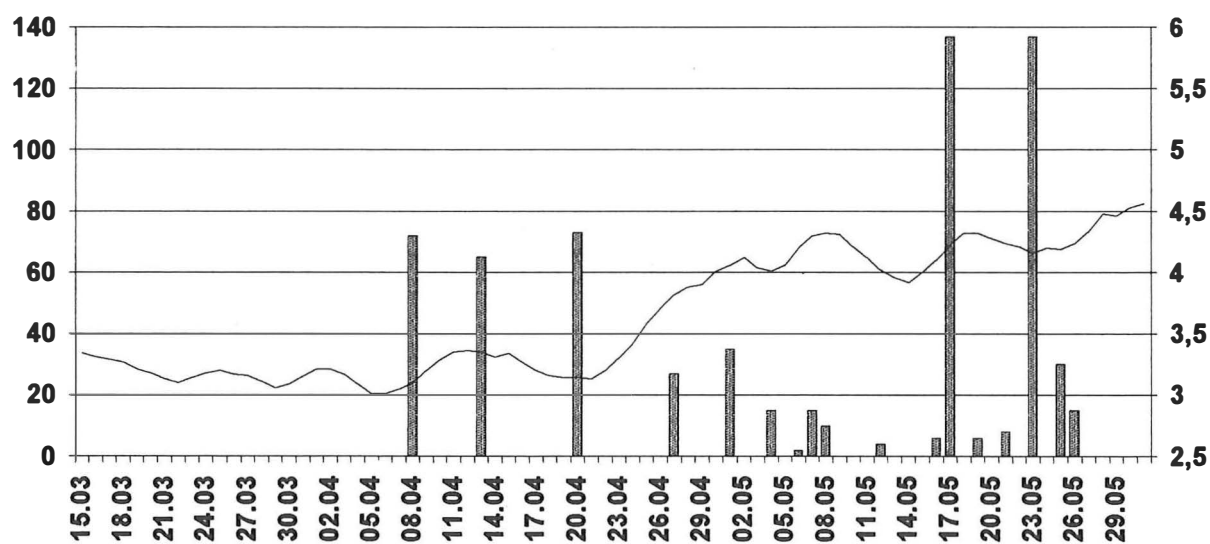
VANNSTANDSFORHOLD (se side 35)

Som hos kvinand, holder laksand hovedsakelig til i de grunnere områdene.

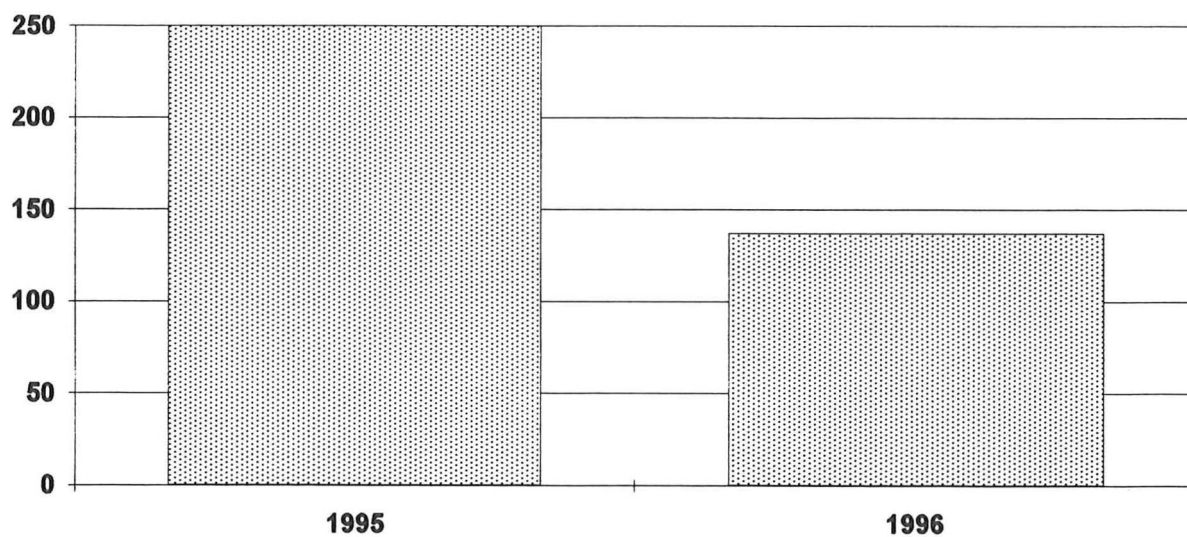
TREKKTIDEN FOR LAKSAND 1995

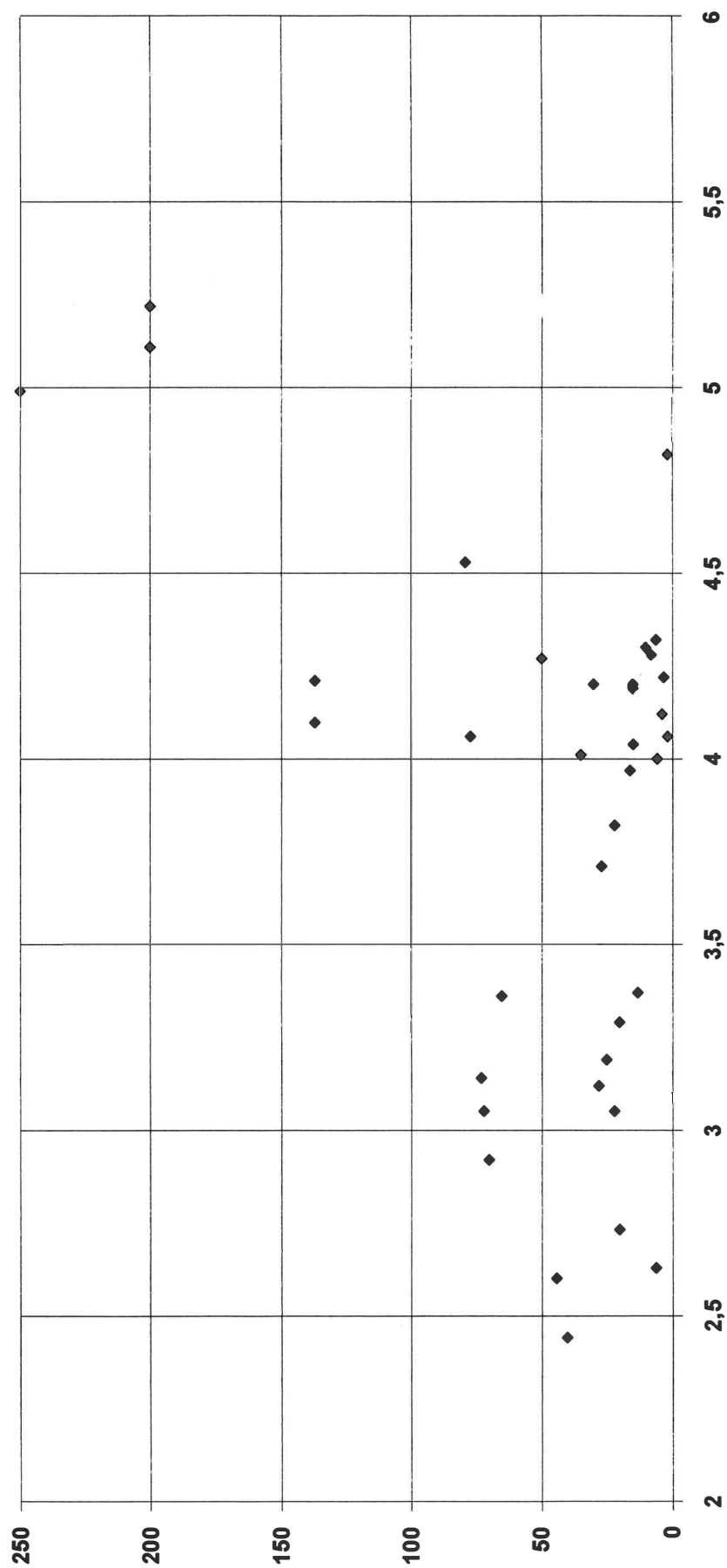
TREKKTIDEN FOR LAKSAND 1996

MAKSIMUM ANTALL LAKSAND 1995 OG 1996

ANTALL LAKSAND SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

TJELD *Haematopus ostralegus*

TREKKTIDEN (Se side 37)

1995. Den første tjelden ble registrert 1.april. Hovedtrekket pågikk gjennom annen halvdel av april og første halvdel av mai.

1996. Den første tjelden ble registrert svært sent, 20.april. Dette er den seneste ankomstdato som er registrert og må ses i sammenheng med isforholdene i Nordre Øyeren. Hovedtrekket pågikk fra slutten av april og gjennom første halvdel av mai.

BESTANDSSTØRRELSE (se side 37)

Maksimalt dagsantall i 1995 var 19 ind.og i 1996 28 ind. Tidligere høyeste maksimumstall i perioden 1974-1994 var 22 ind.

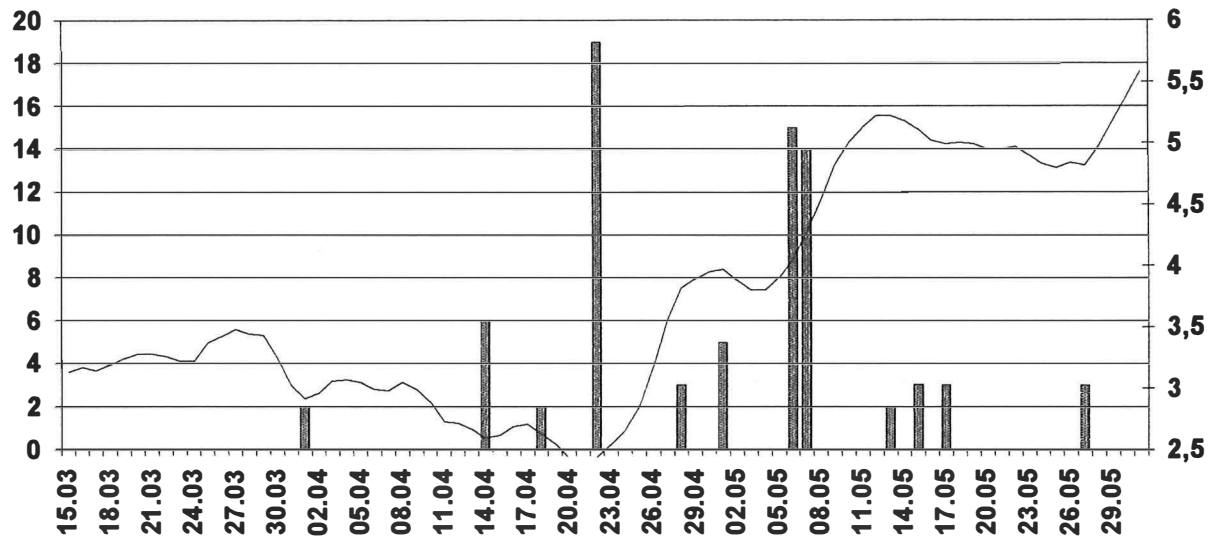
BRUK AV OMRÅDET (se side 38)

I 1995 ble de fleste tjeld observert på mudderflatene syd for øyene og i Svellet. I 1996 var området syd for øyene dekket med is, og de fleste tjeld ble observert i Snekkervika og i Svellet.

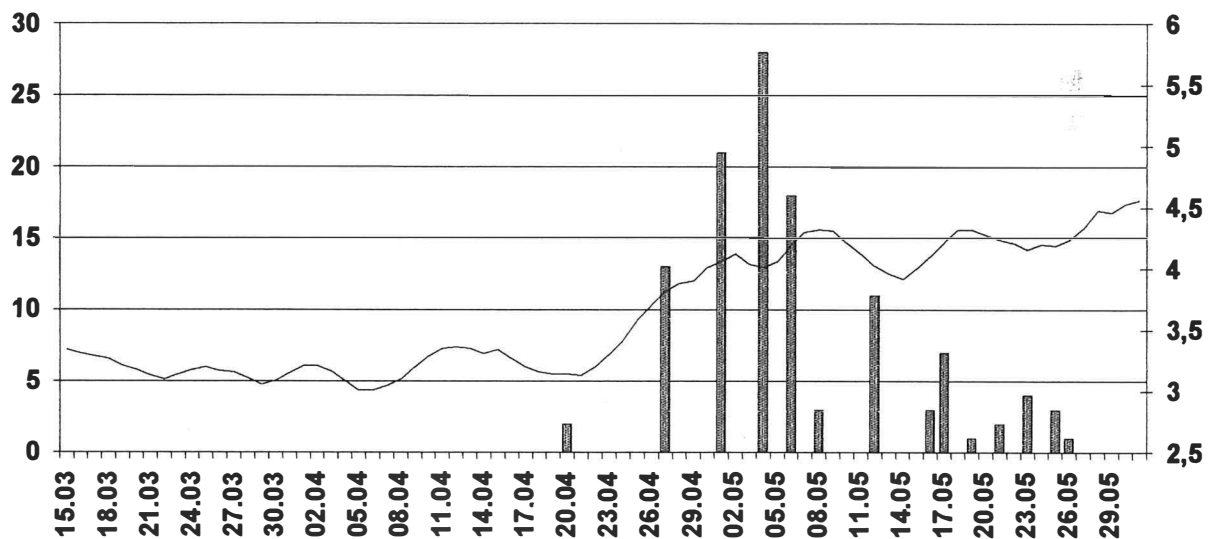
VANNSTANDSFORHOLD (se side 39)

De fleste tjeld ble observert ved vannstand mellom 3,5 m og 4,5 m. Imidlertid var vannstanden lav (under 4,8 m) i trekkperioden i 1995 og 1996. I tidligere år har store antall tjeld også blitt observert ved høyere vannstand (Wilson 1996).

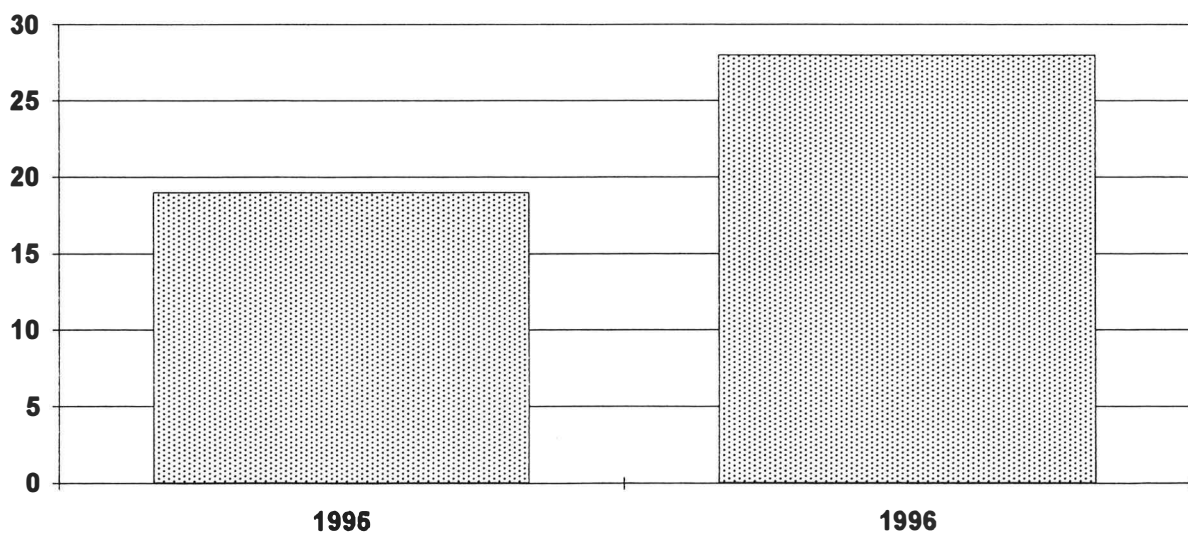
TREKKTIDEN FOR TJELD 1995

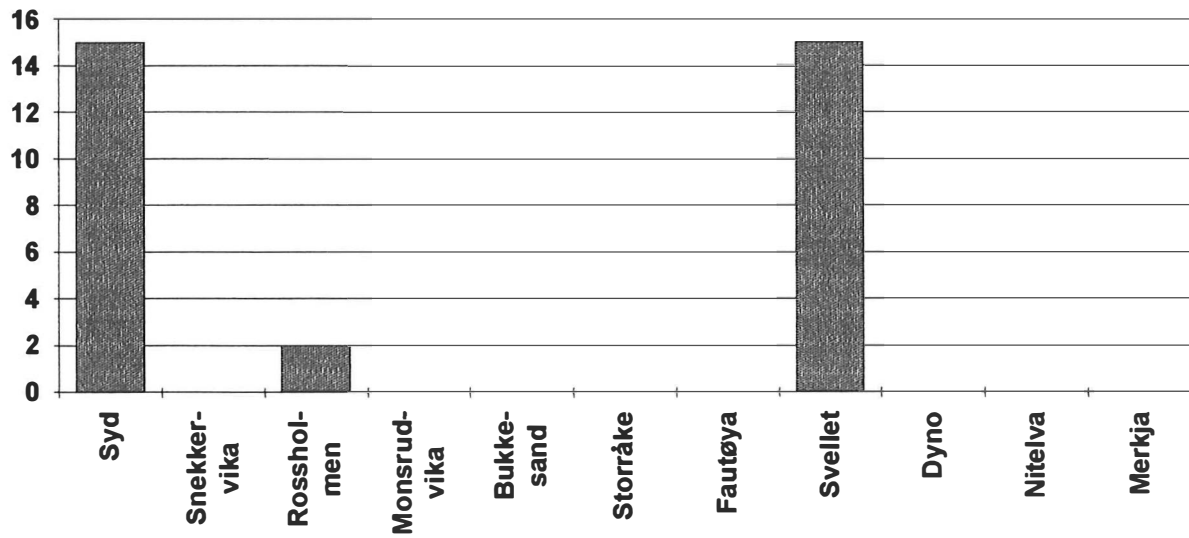
TREKKTIDEN FOR TJELD 1996

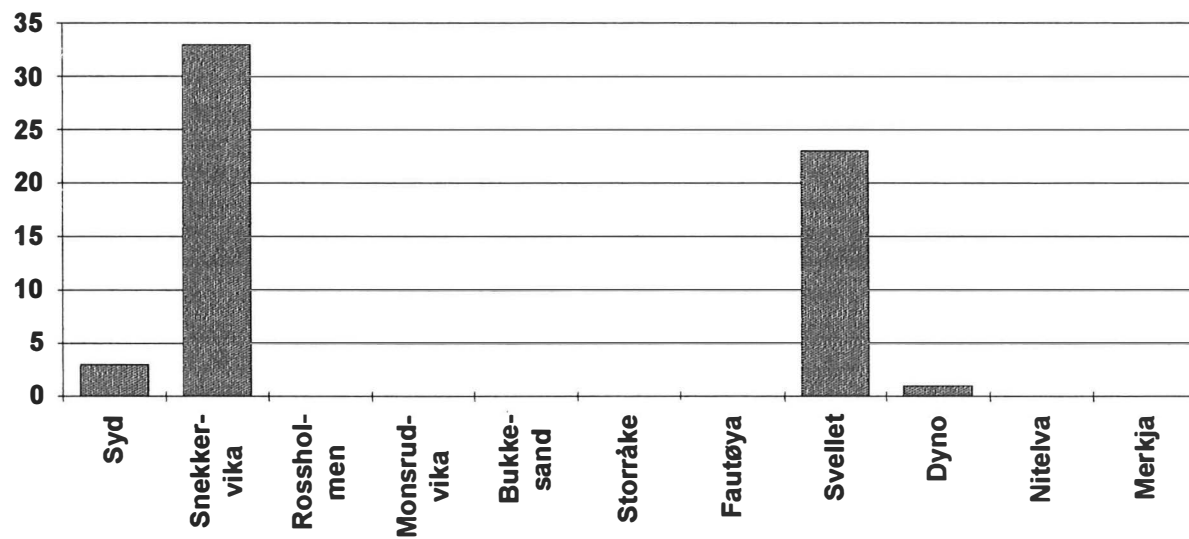
MAKSIMUM ANTALL TJELD 1995 OG 1996

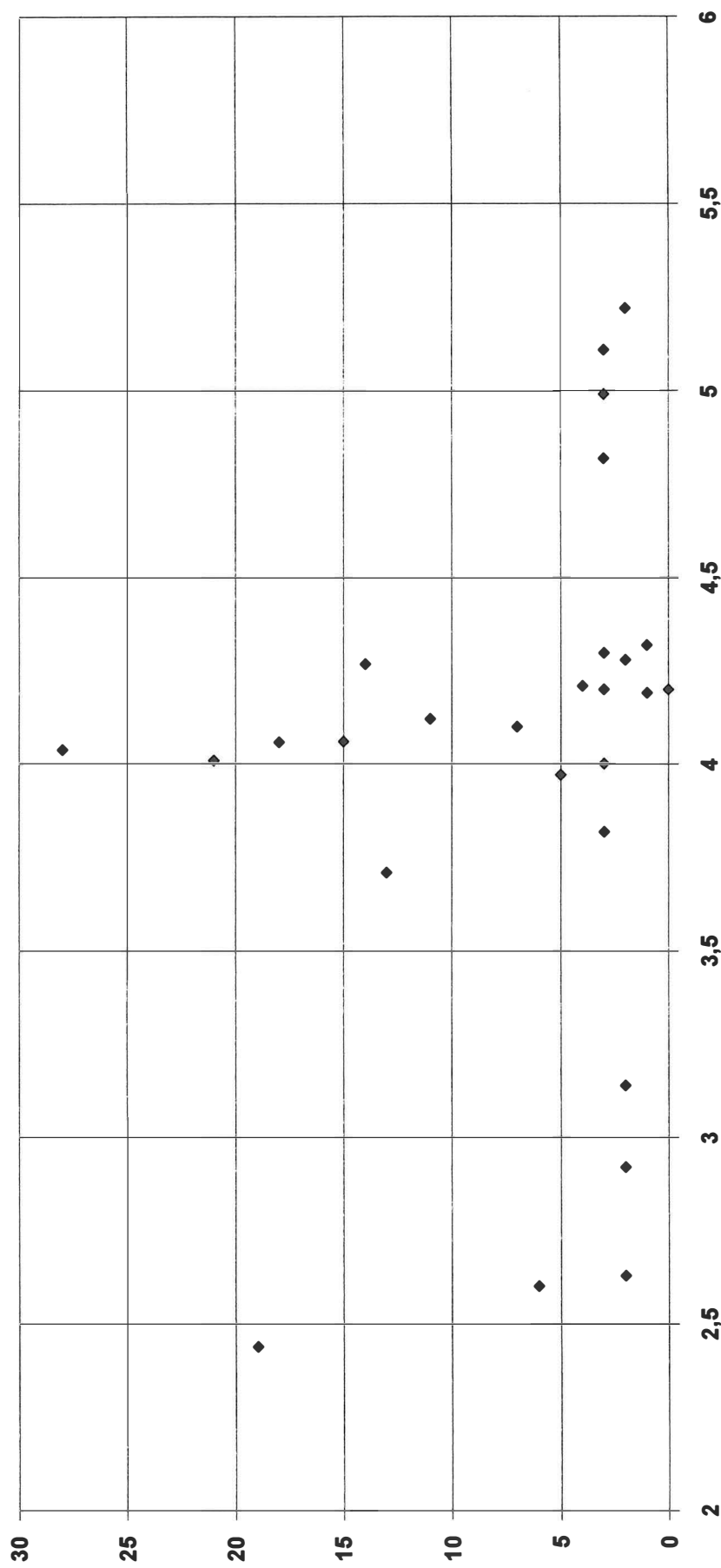
UTBREDELSE AV TJELD 1995

UTBREDELSE AV TLELD 1996

ANTALL TJELD SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

SANDLO *Charadrius hiaticula*

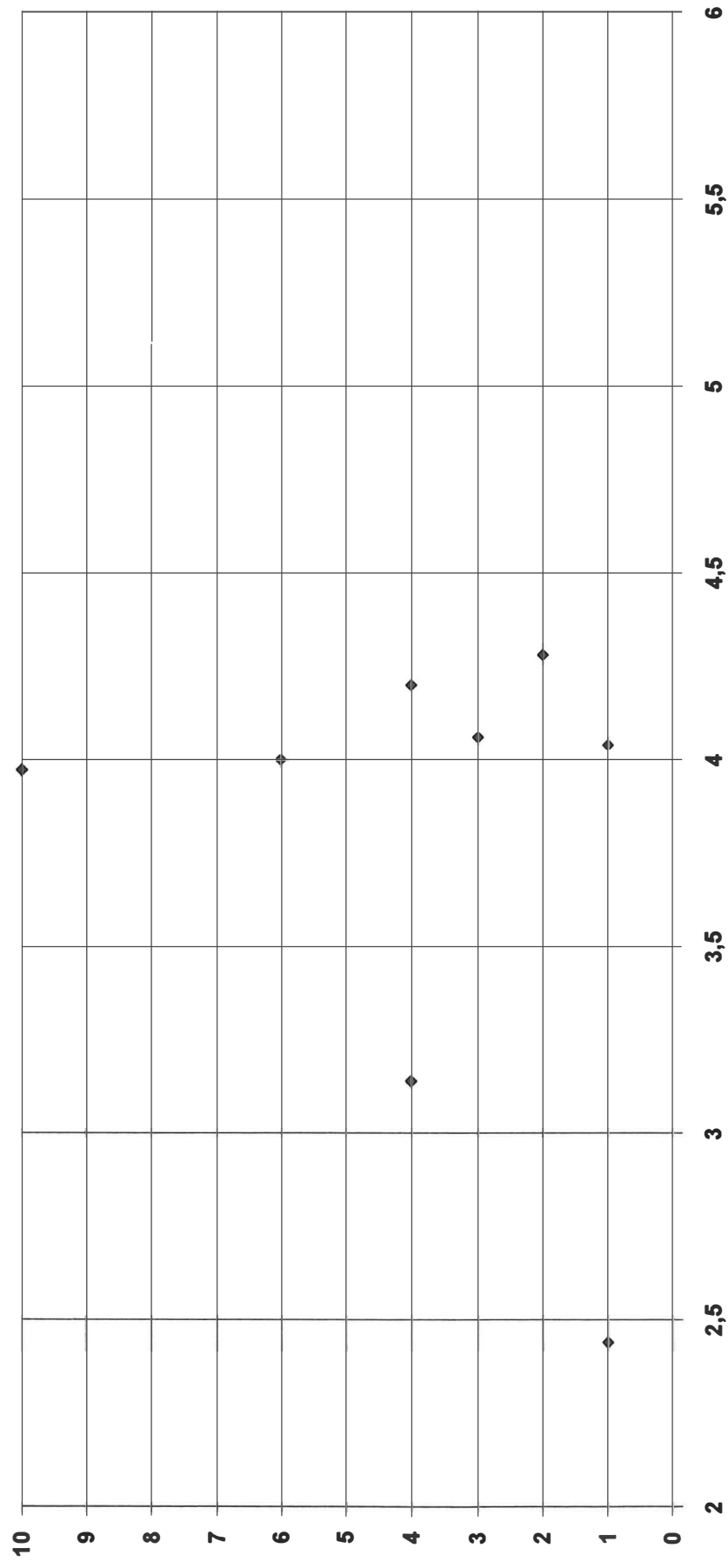
Følgende ble registrert:

1995. 3 ind. 6.april, 1 ind. 22.april, 10 ind. 1.mai, 3 ind. 6.mai, 3 ind. 24.mai, 7 ind. 25.mai.

1996. 4 ind 20.april, 1 ind 4.mai, 6 ind 16.mai, 2 ind 21.mai, 4 ind 25.mai.

Sandlo ble kun registrert ved lav vannstand (se side 41). Forholdene for sandlo var gode i mai 1996 , men få fugler ble registrert.

ANTALL SANDLO SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

HEILO *Pluvialis apricaria*

TREKKTIDEN (Se side 43)

1995. Kun en stor flokk på 400 ind. ble observert 4.mai.

1996. En stor flokk på 533 ind. ble observert 4.mai og en mindre flokk på 80 ind. 6.mai.

Disse observasjoner tyder på at heilo hviler i Nordre Øyeren ofte over kun en kort periode

BESTANDSSTØRRELSE (se side 43)

Maksimumantall var 400 ind. i 1995 og 533 ind. i 1996. Tidligere maksimum observert i Nordre Øyeren var 150 ind. i 1978. Den korte tiden heilo er i Nordre Øyeren kan bety at den har blitt oversett i tidligere år.

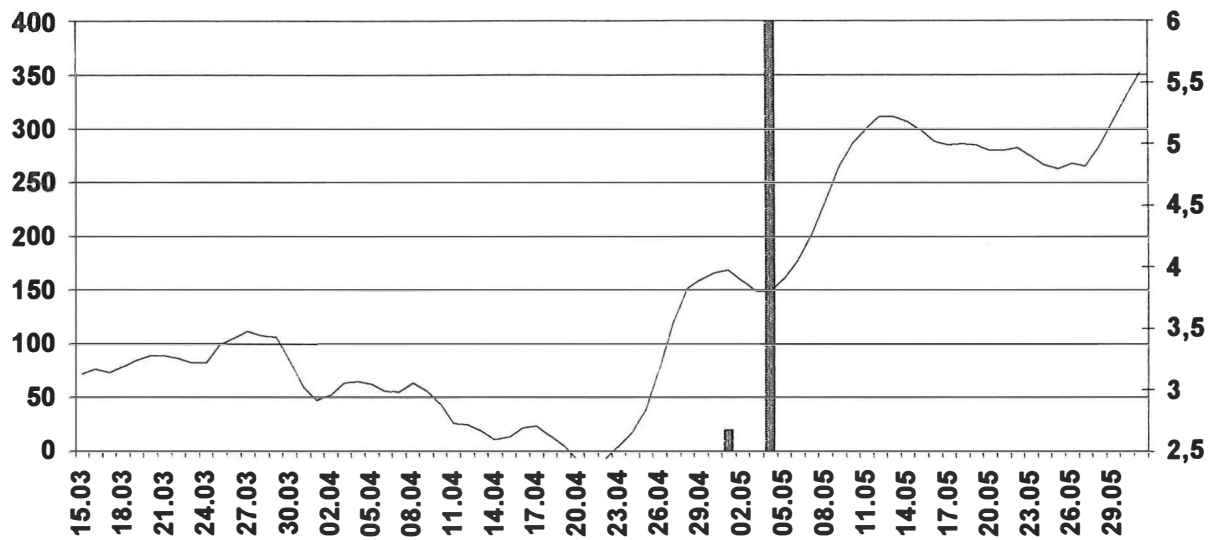
BRUK AV OMRÅDET (se side 44)

Heilo ble kun sett på høyere liggende mudderflater i Svellet og Snekkervika.

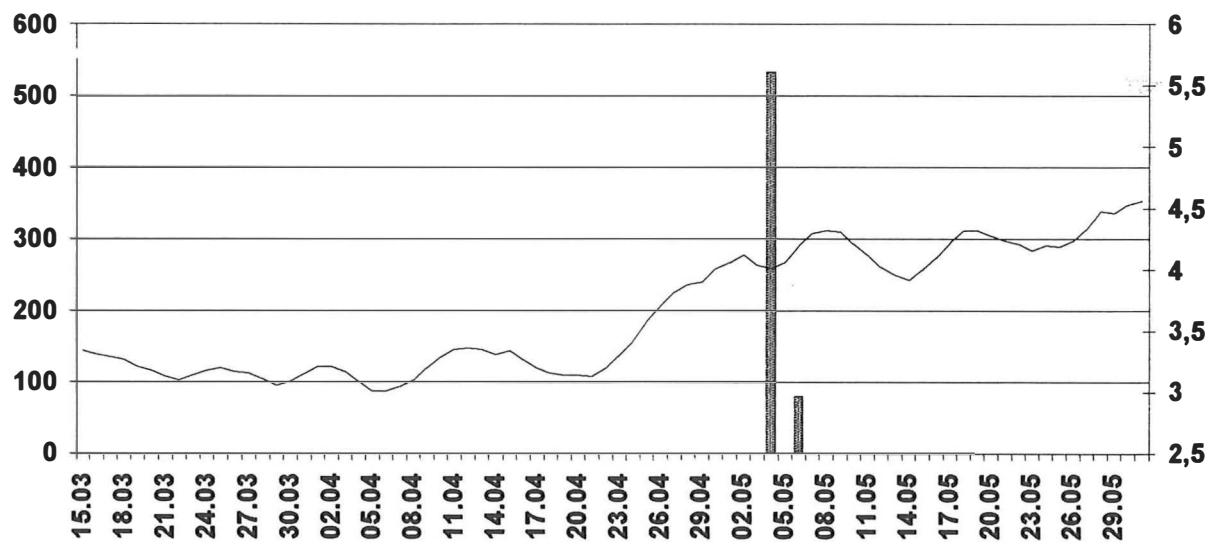
VANNSTANDSFORHOLD (se side 45)

Det var få heilo tidlig i 90-årene, sammenlignet med i 70-årene. En mulig forklaring er at vannstanden i første halvdel av mai var høyere i 90-årene (Wilson 1996). Det er interresant at da vannstanden var igjen lav tidlig i mai (som i 1995 og 1996), kom heilo tilbake.

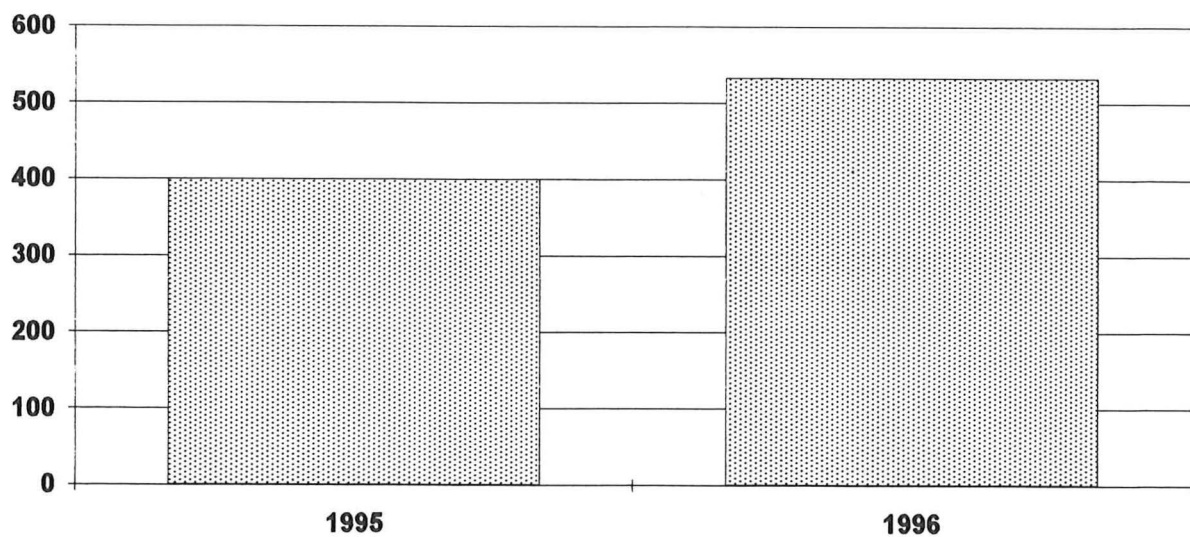
TREKKTIDEN FOR HEILO 1995

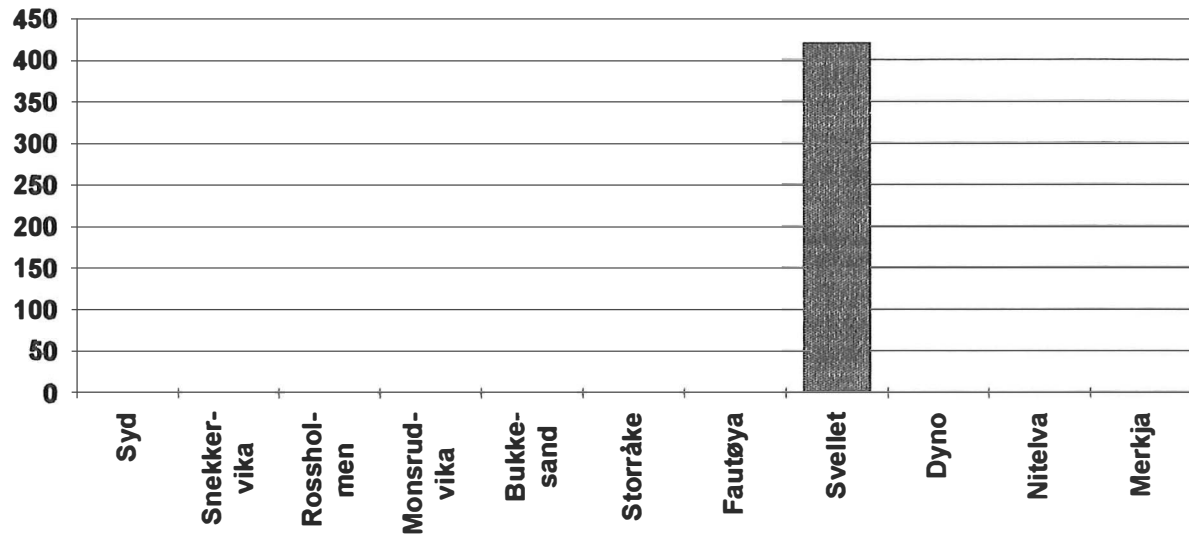
TREKKTIDEN FOR HEILO 1996

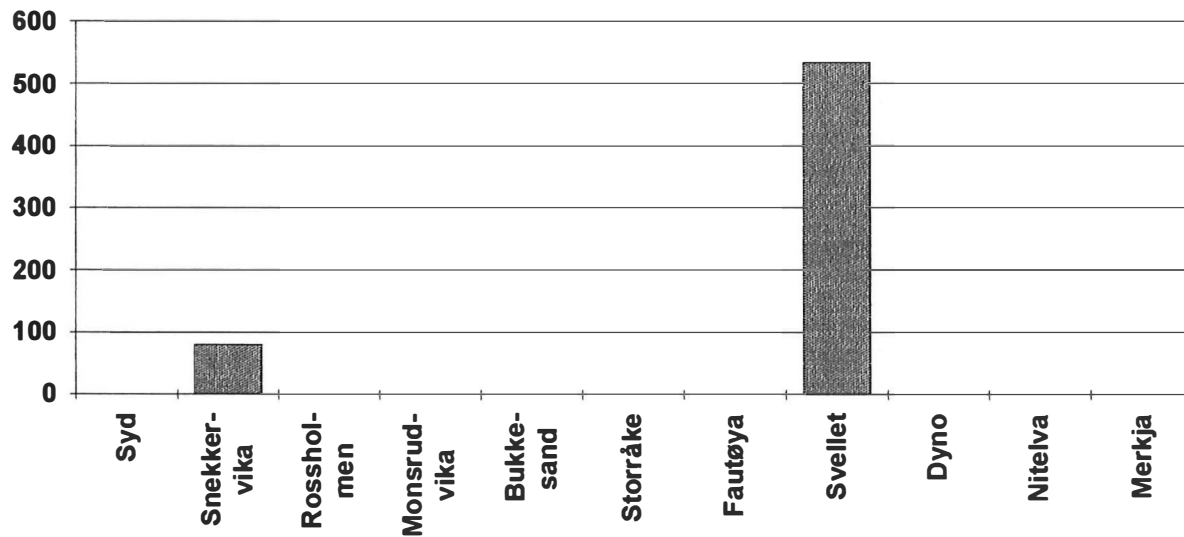
MAKSIMUM ANTALL HEILO 1995 OG 1996

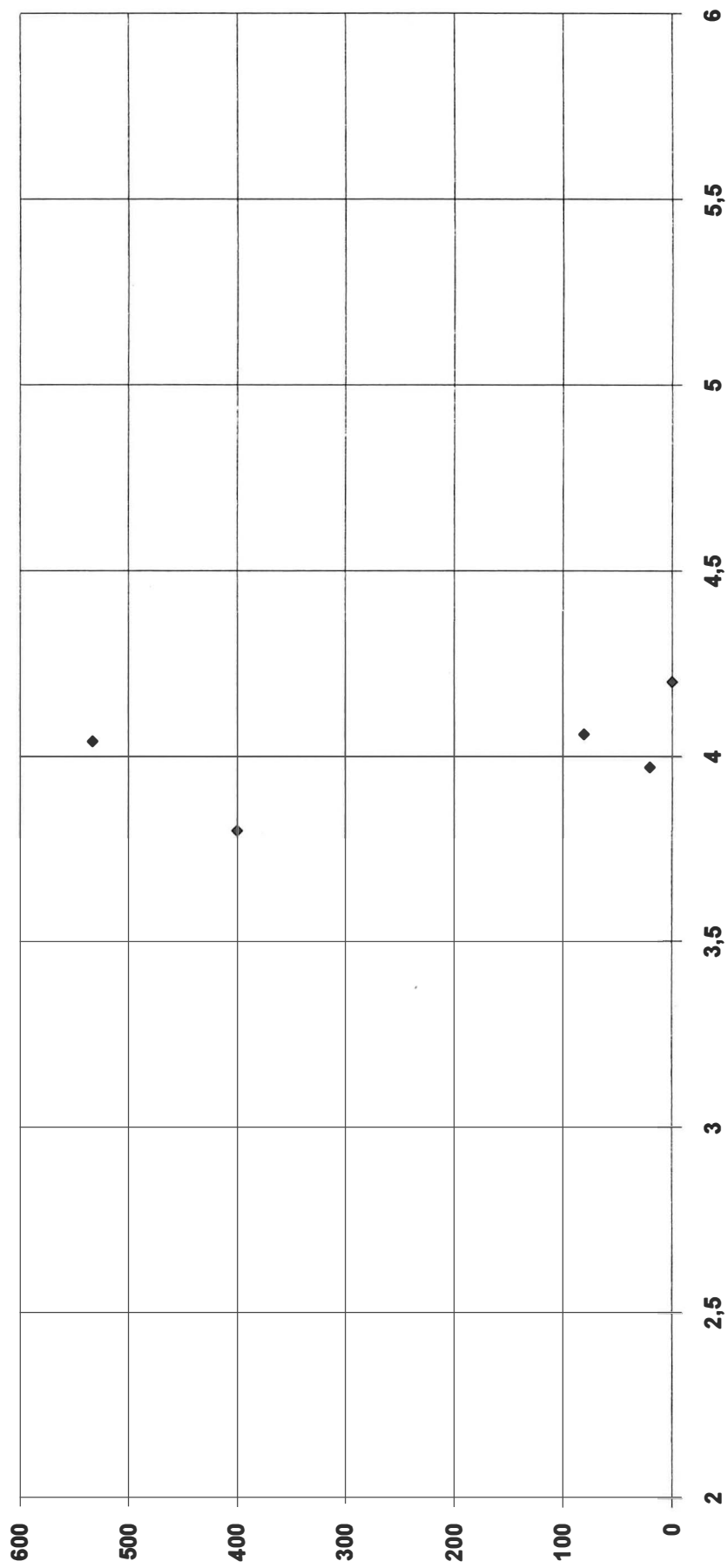
UTBREDELSE AV HEILO 1995

UTBREDELSE AV HEILO 1996

ANTALL HEILO SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

VIPE *Vanellus vanellus*

TREKKTIDEN (Se side 47)

1995. Trekket foregikk gjennom april som i tidligere år.

1996. De første individer ble observert 13.april som er den seneste adkomstdato for vipe sammenlignet med årene 1973-1994. Dette må ses i sammenheng med isforholdene i Nordre Øyeren i 1996. Trekket var også veldig svakt med få individer (se under).

BESTANDSSTØRRELSE (se side 47)

I 1995 var maksimumsantall 548 ind. 22.april. Dette er omtrent samme antall som ble observert i 1974, 1976 og 1989. Det var kun i 1975, 1977 og 1990 at det ble observert høyere tall med over 1000 ind. I 1996 var maksimumsantall svært lavt, og er det laveste tall registrert i Nordre Øyeren. Hovedbeiteområdet i Svellet var dekket av is gjennom mesteparten av trekkperioden og dette forklarer de lave tallene.

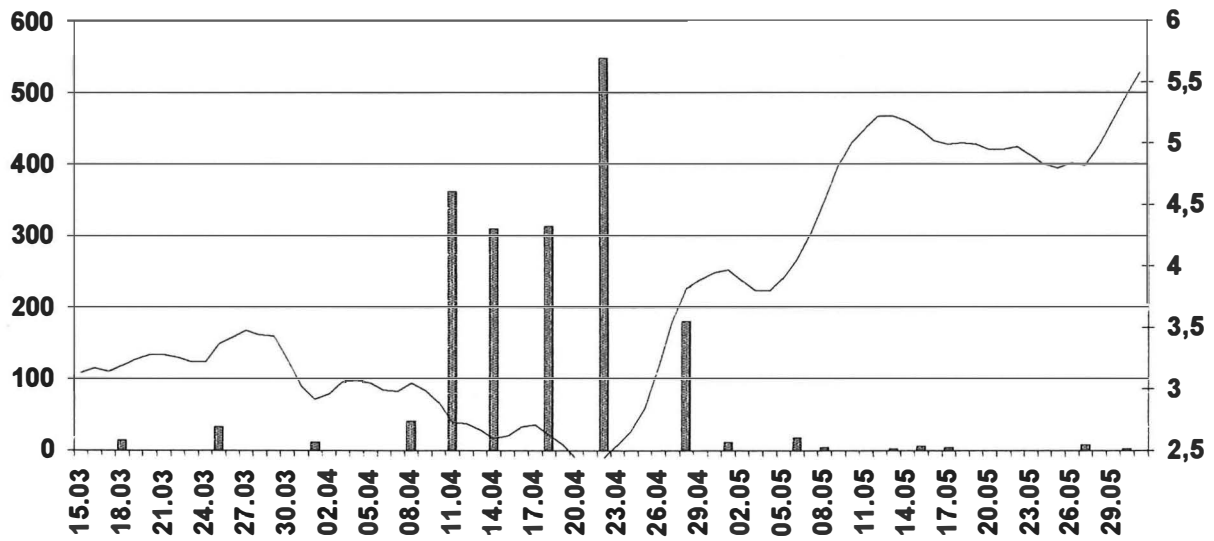
BRUK AV OMRÅDET (se side 48)

Svellet var hovedbeiteområdet i 1995 og 1996.

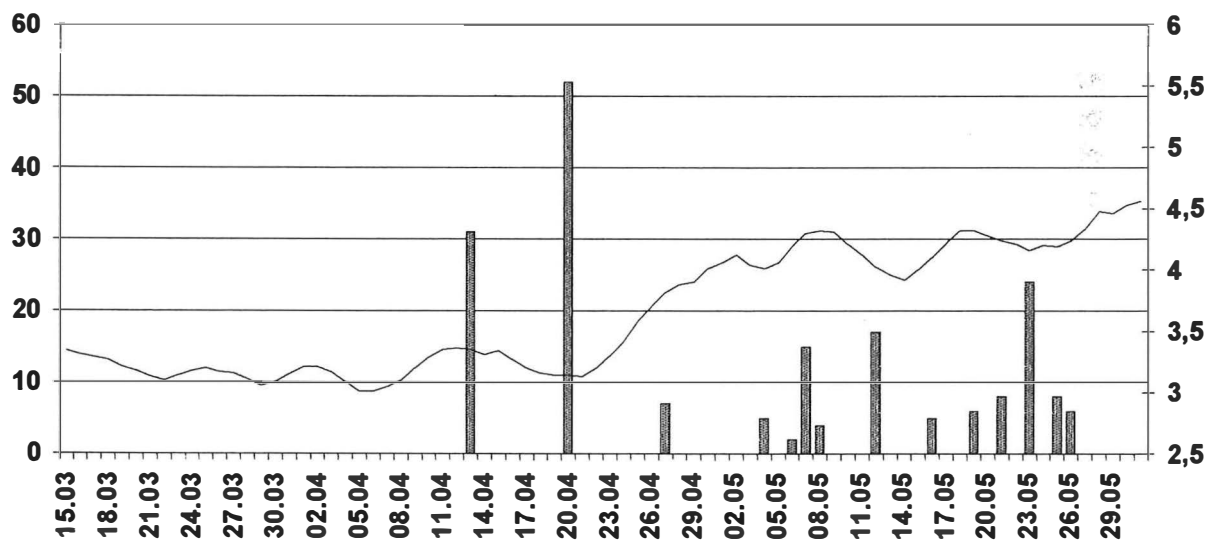
VANNSTANDSFORHOLD (se side 49)

Vipa trekker tidlig og sammenfaller derfor med lav vannstanden. Den er svært avhengig av mudderflatene, særlig i Svellet. Når disse er dekket av is, er trekket svakt (jfr også Wilson 1996). Samme negative innvirkning på vipetrekket i Nordre Øyeren vil trolig også oversvømmelse av mudderflatene ha.

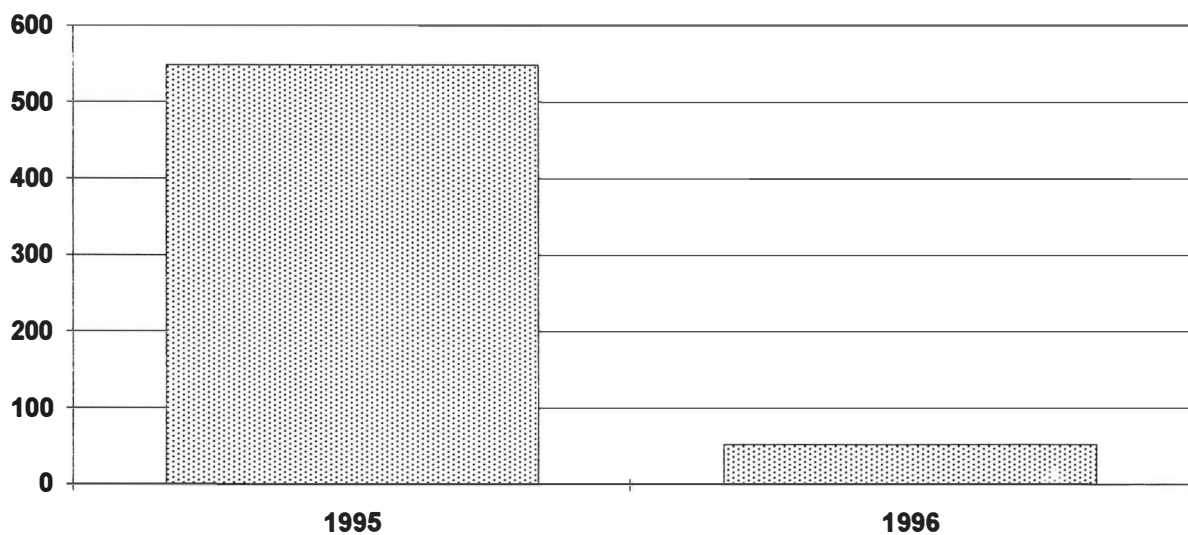
TREKKTIDEN FOR VIPE 1995

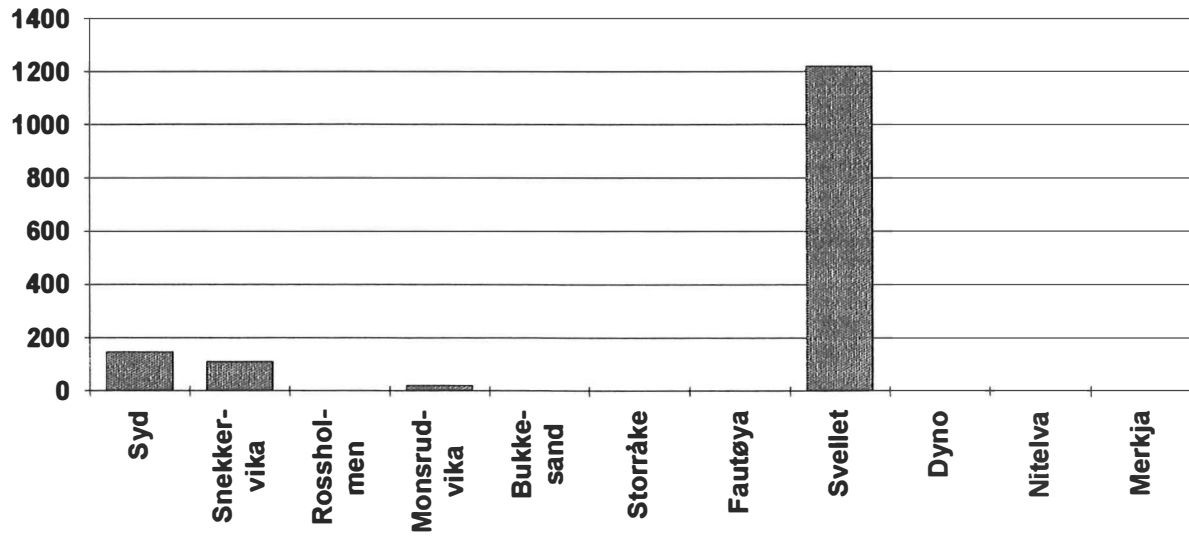
TREKKTIDEN FOR VIPE 1996

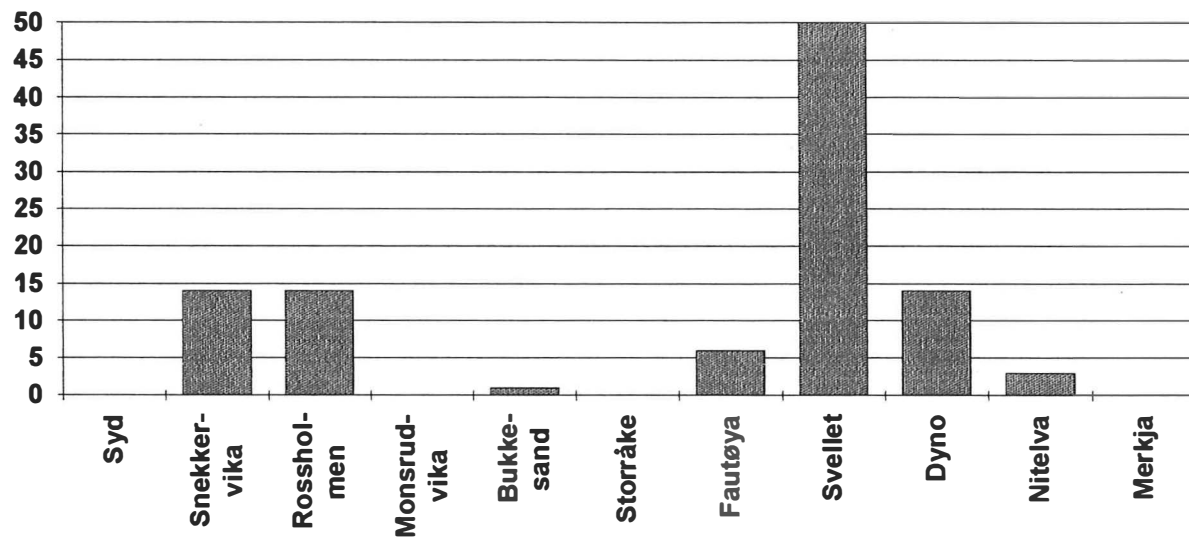
MAKSIMUM ANTALL VIPE 1995 OG 1996

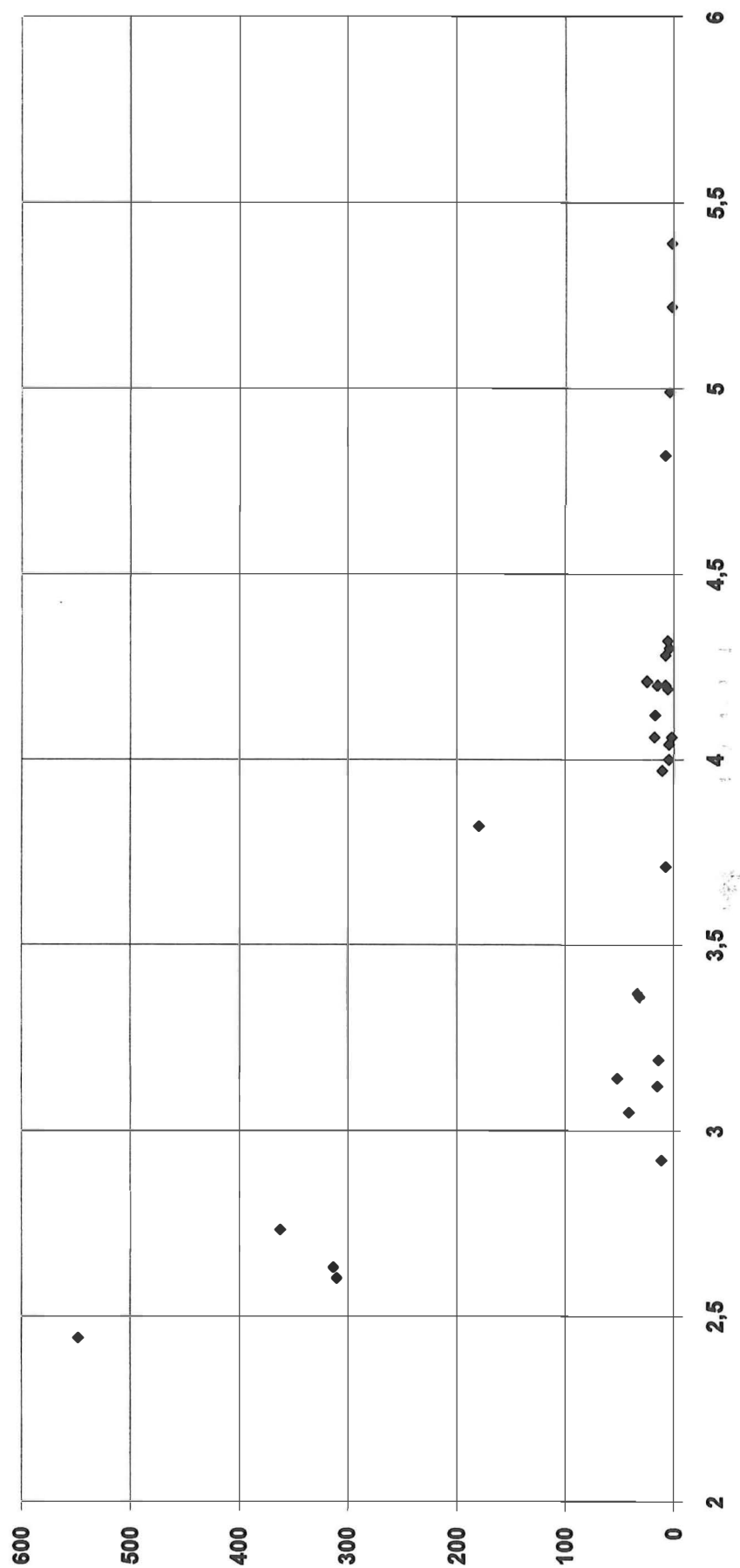
UTBREDELSE AV VIPE 1995

UTBREDELSE AV VIPE 1996

ANTALL VIPE SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

DVERGSNIPE *Calidris minuta*

Dvergsnipe ble ikke registrert i 1995 eller 1996.

TEMMINCKSNIPE *Calidris temminckii*

1995. 2 ind. 15.mai og 17.mai, 40 ind. 24.og 25.mai, 1 ind. 27.mai.

1996. 2 ind. 25.mai.

Trekket i andre halvdel av mai er i samsvar med tidligere år. 40 ind. 24.og 25.mai 1995 er det høyeste dagsantall registrert i Nordre Øyeren. Vannstanden var henholdsvis 4,83 m og 4,8 m. Alle flokker over 10 fugler har blitt registrert ved vannstander under 5 m (dvs. noe mudder tilgjengelig).

MYRSNIPE *Calidris alpina*

1995. 3 ind. 17.mai, 19 ind. 24.mai.

1996. 16 ind. 16.mai, 3 ind. 19.mai, 8 ind. 21.mai.

Trekket i andre halvdel av mai er i samsvar med tidligere år. Større antall har blitt registrert i 1973, 1974, 1976, 1979, 1985, 1989. Vannstanden var 4,83 m 24.mai 1995 og 4,1 m 16.mai 1996. Tidligere har flokker større enn 25 ind. kun blitt registrert ved vannstander under 5 m. (Wilson 1996).

BRUSHANE *Philomachus pugnax*

TREKKTIDEN (Se side 52)

1995. Hovedtrekket foregikk 4-17. mai.

1996. Hovedtrekket var sent og foregikk i perioden 12-26 mai.

BESTANDSSTØRRELSE (se side 52)

1995. Maksimumsantall var 127 ind. 6.mai. Trekket var svakt på andre dager.

1996. Maksimumsantall var 200 ind. 17.mai.

Disse tall ligger i samme størrelsesorden som maksimumsantall registrert i perioden 1982-1994. De store mengder brushane som ble registrert i 70-årene og i 1981 har ikke gjentatt seg senere.

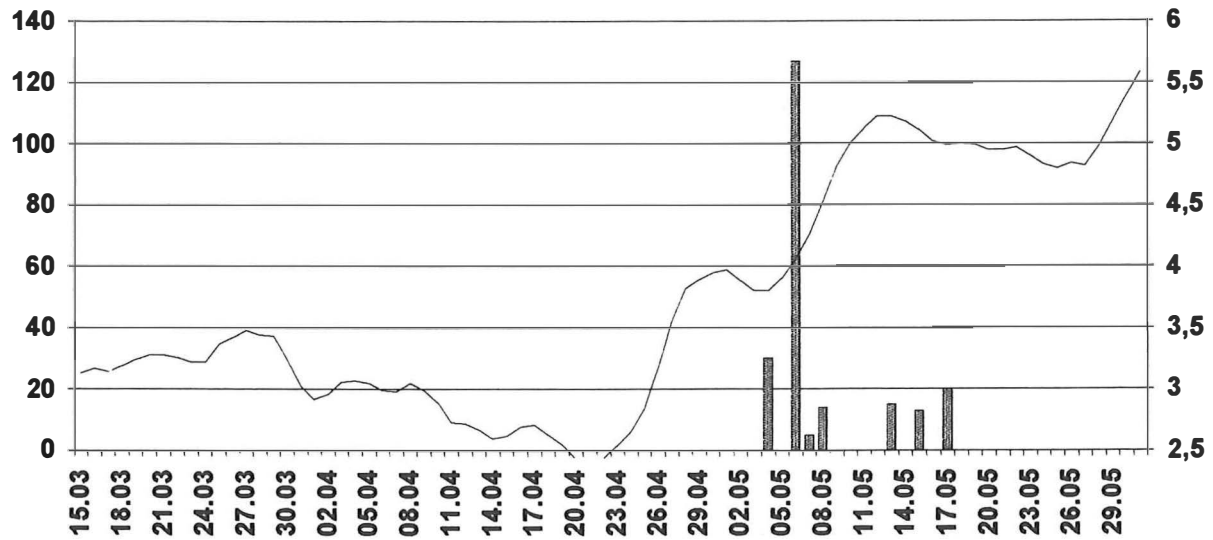
BRUK AV OMRÅDET (se side 53)

De aller fleste brushaner ble observert på mudderflatene i Svellet og Snekkervika. Engene ble ikke oversvømmet i trekkperioden i 1995 eller 1996. I tidligere år har en del brushane blitt observert på oversvømmet eng.

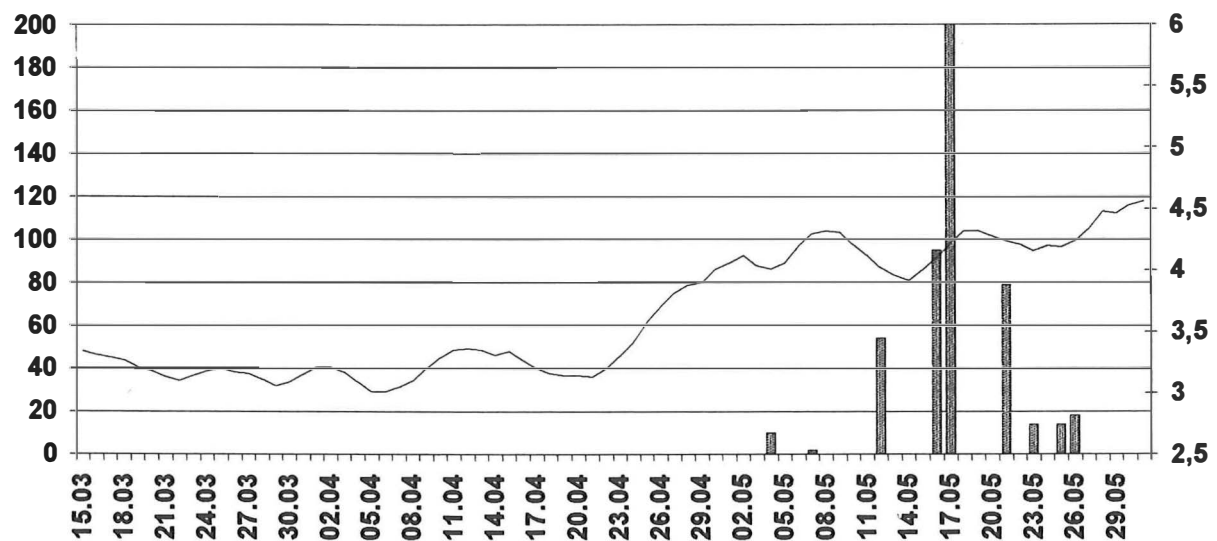
VANNSTANDSFORHOLD (se side 54)

Vannstanden var lav i trekkperioden i 1995 og 1996, og man kunne forvente en gjentakelse av de høye antallene som ble registrert på 1970-tallet (jfr gluttsnipe).

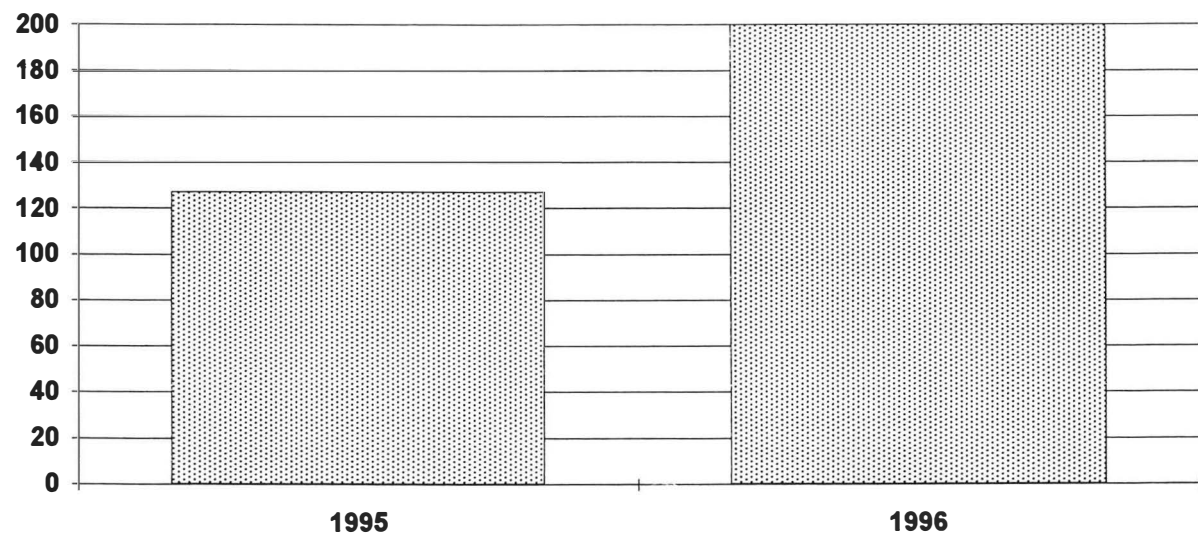
TREKKTIDEN FOR BRUSHANE 1995

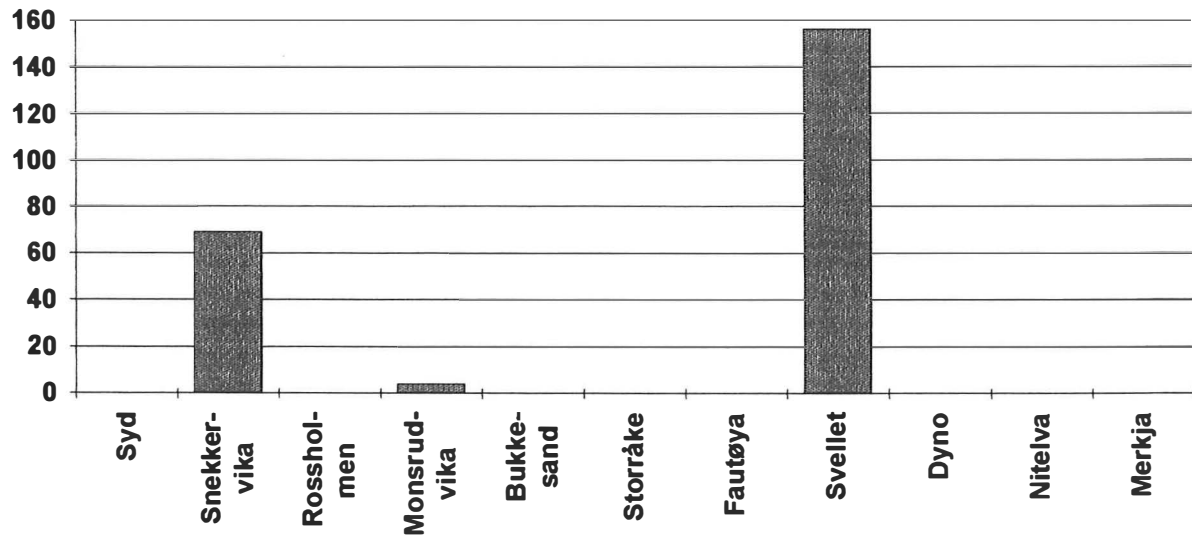
TREKKTIDEN FOR BRUSHANE 1996

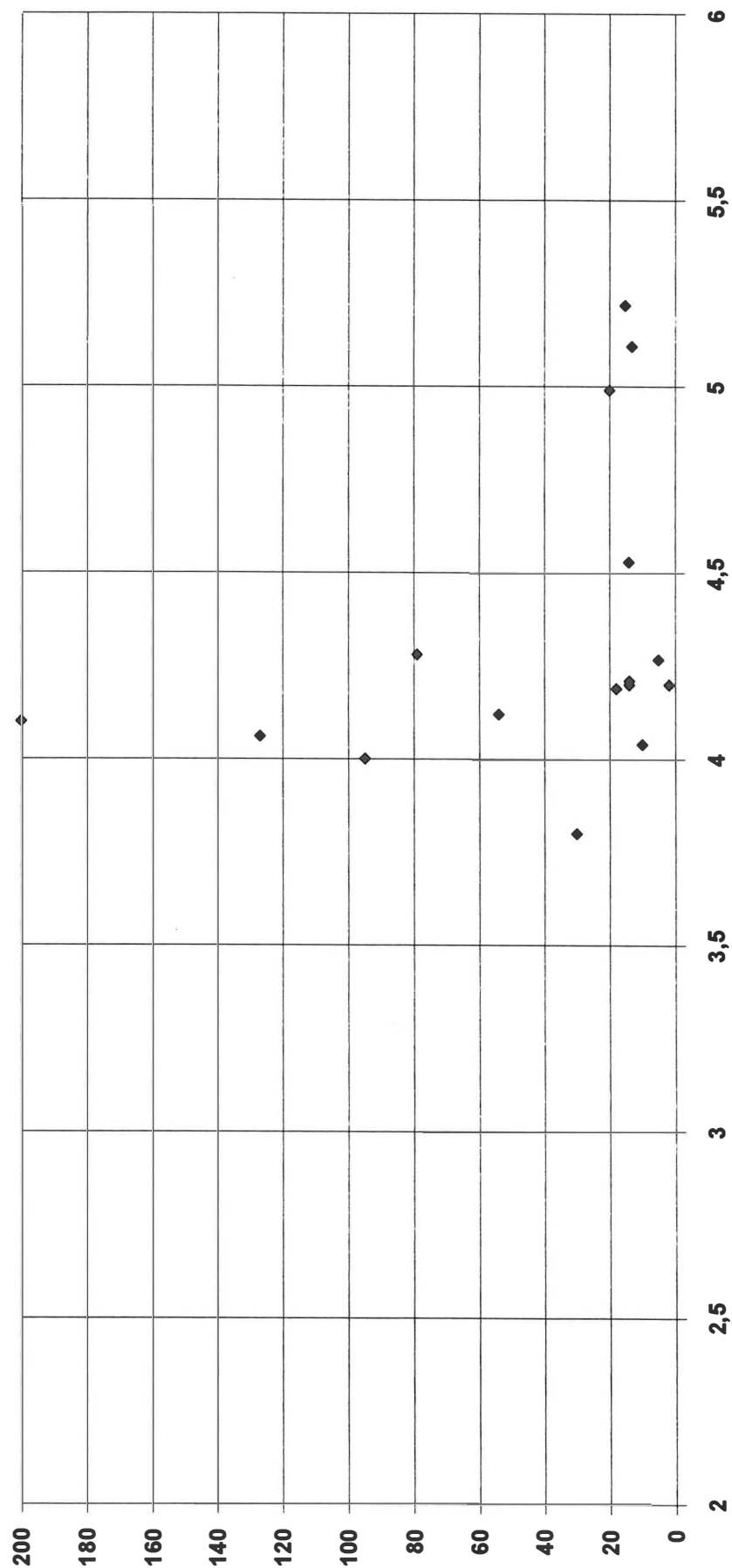
MAKSIMUM ANTALL BRUSHANE 1995 OG 1996

UTBREDELSE AV BRUSHANE 1995 OG 1996

ANTALL BRUSHANE SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

STORPOVE *Numenius arquata*

TREKKTIDEN (Se side 56)

Som i tidligere år foregikk hovedtrekket i de tre siste uker av april i 1995 og 1996. I 1995 var det mange individer, men i 1996 var trekket svakt. Dette kan ses i sammenheng med isforholdene i Nordre Øyeren i 1996.

BESTANDSSTØRRELSE (se side 56)

I 1995 ble det registrert 555 storspover 28.april. Det er kun i 1988 at det har blitt observert flere storspover (620 ind. 27.april). I andre år er 100-200 ind. normalt maksimumstall. I 1996 var trekket svakt og maksimalt dagsantall var kun 48 ind. 20.april. Dette er blant de laveste maksimumsantall registrert i Nordre Øyeren.

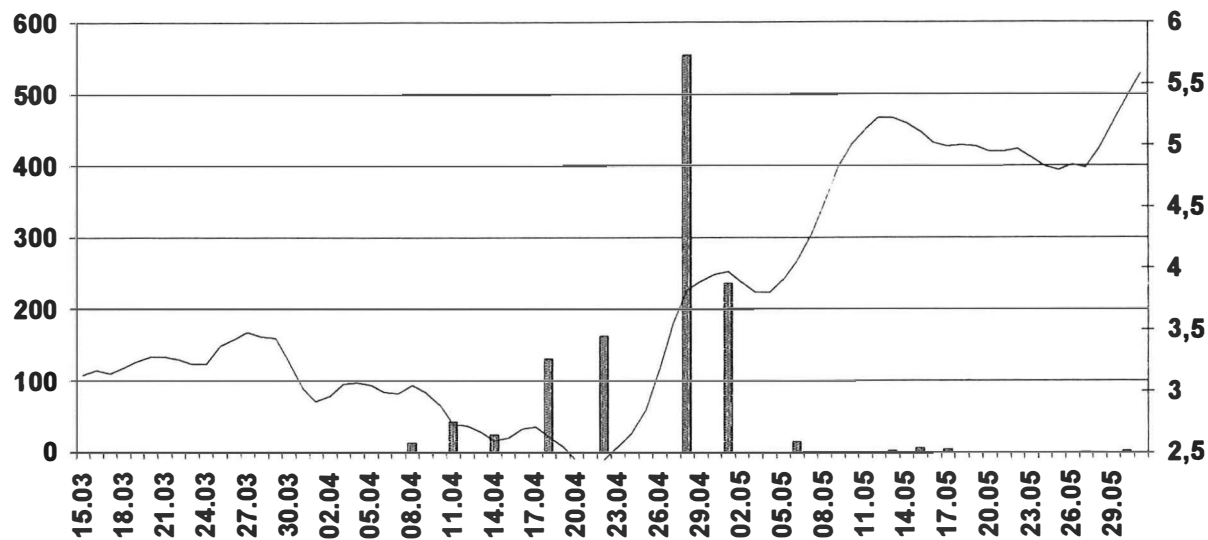
BRUK AV OMRÅDET (se side 57)

Det viktigste området for storspove er Svellet, fulgt av Snekkervika. De store antall i 1988 og 1995 var særlig konsentrert rundt den nordøstre del av Svellet rundt Merkjas utløp her.

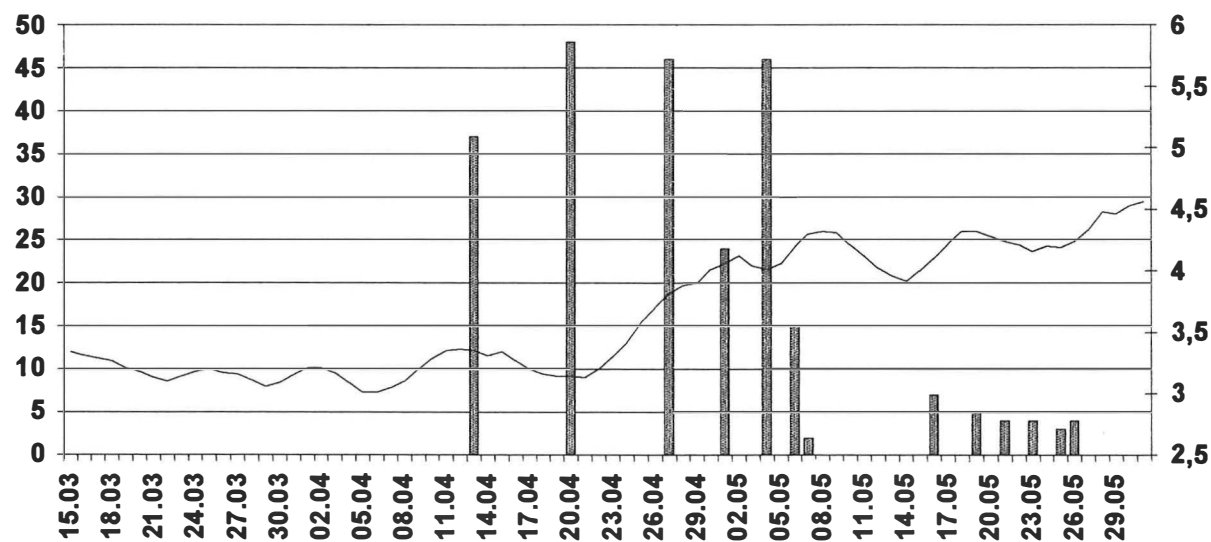
VANNSTANDSFORHOLD (se side 58)

Storspovens trekk sammenfaller med lav vannstand. Den er sterkt avhengig av mudderflatene, særlig i Svellet. Disse var dekket av is i trekkperioden 1996, og trekket var svakt. Ut fra dette kan man anta at dersom mudderflatene hadde blitt oversvømmet, istedenfor isbelagt, vil dette også ha hatt store negativ innvirkning på storspovens trekk i Nordre Øyeren.

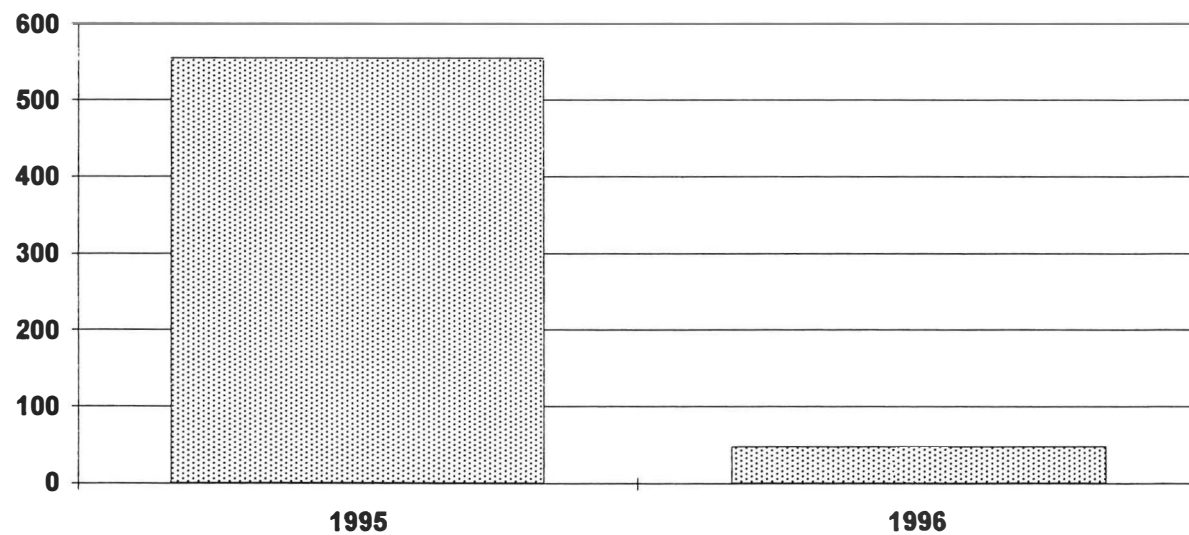
TREKKTIDEN FOR STORSGOVE 1995

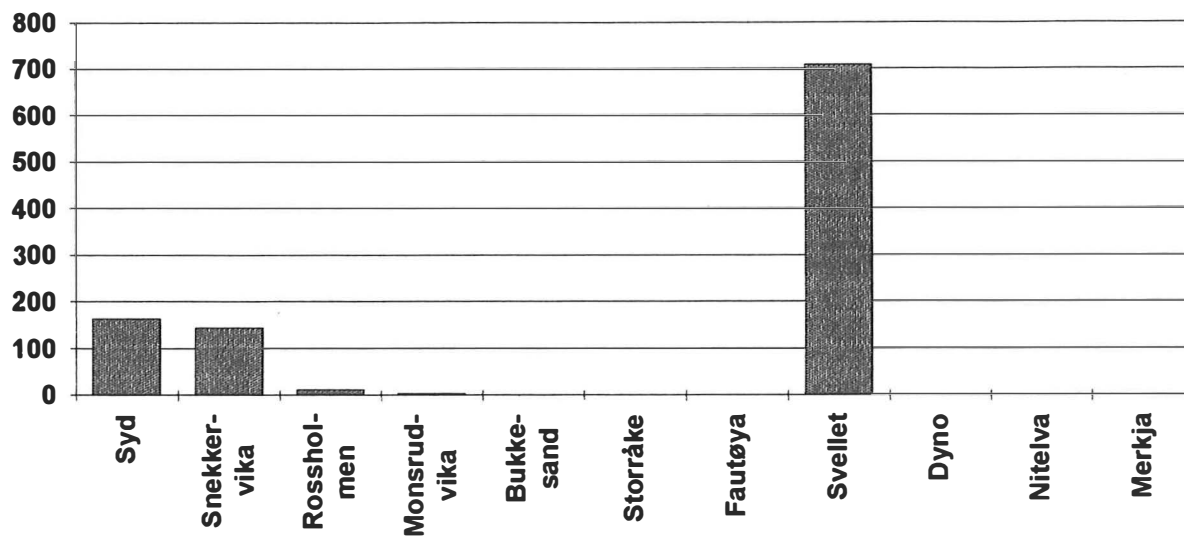
TREKKTIDEN FOR STORSGOVE 1996

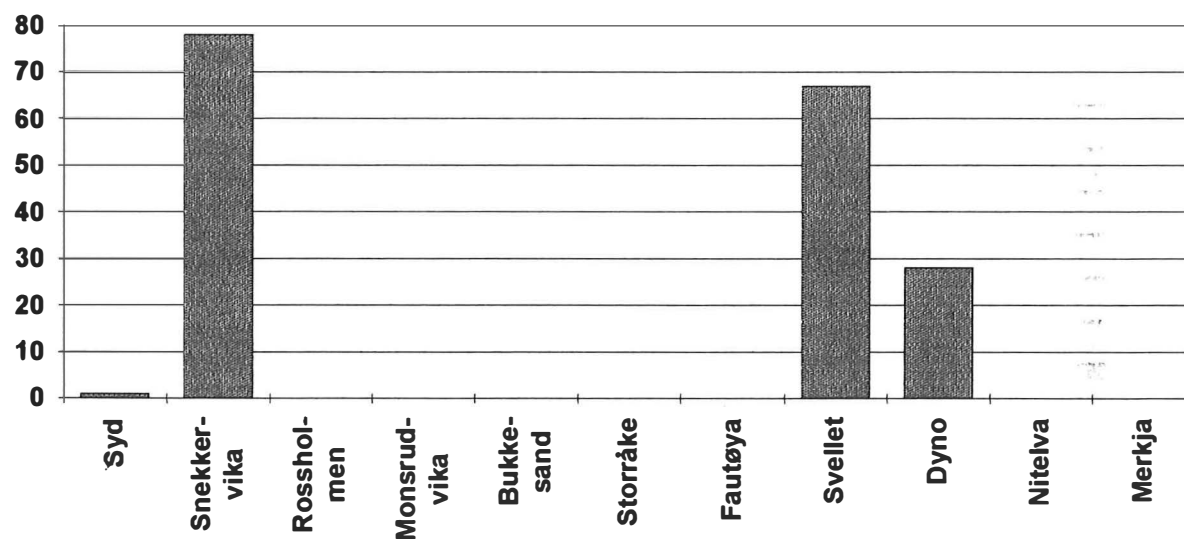
MAKSIMUM ANTALL STORSGOVE 1995 OG 1996

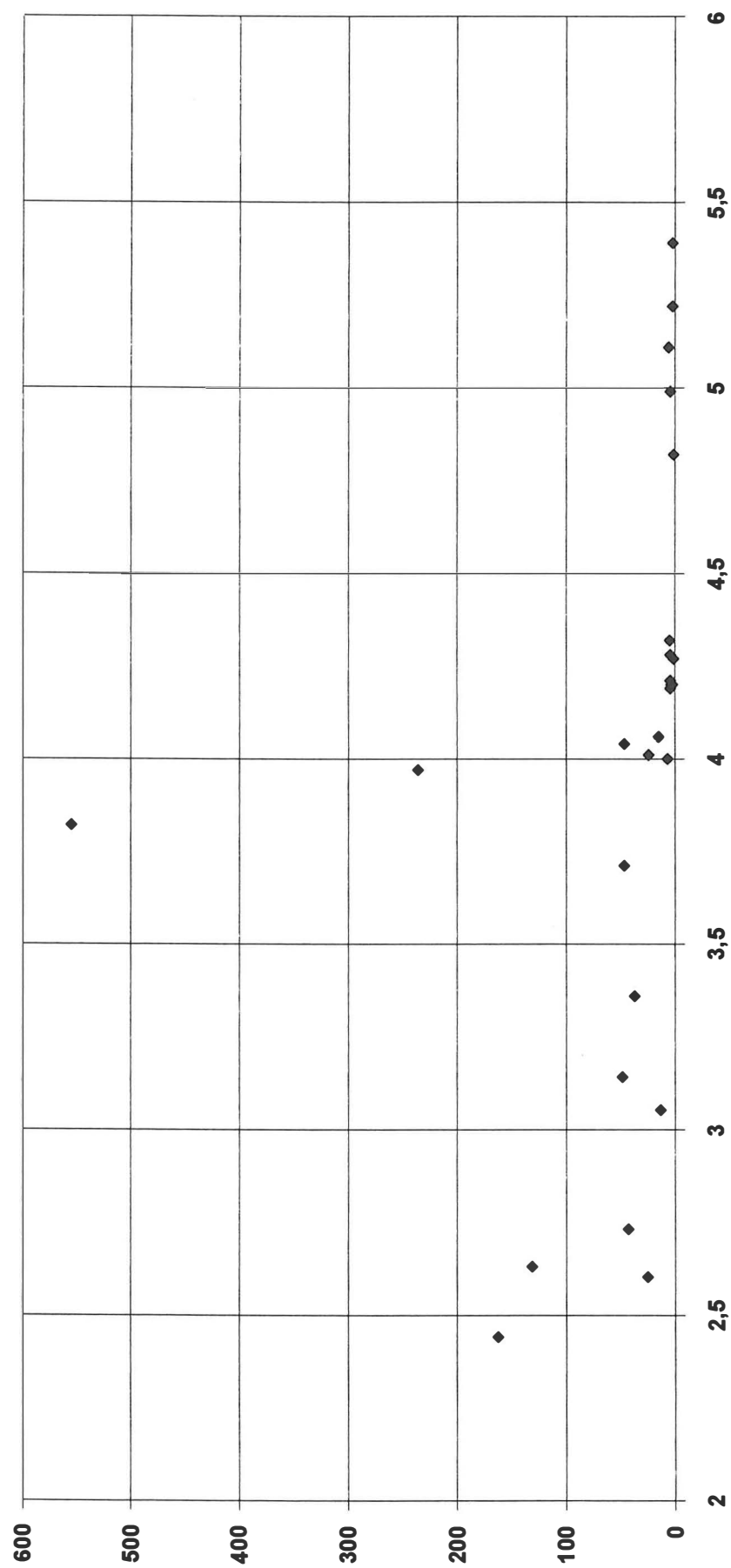
UTBREDELSE AV STORSPOVE 1995

UTBREDELSE AV STORSPOVE 1996

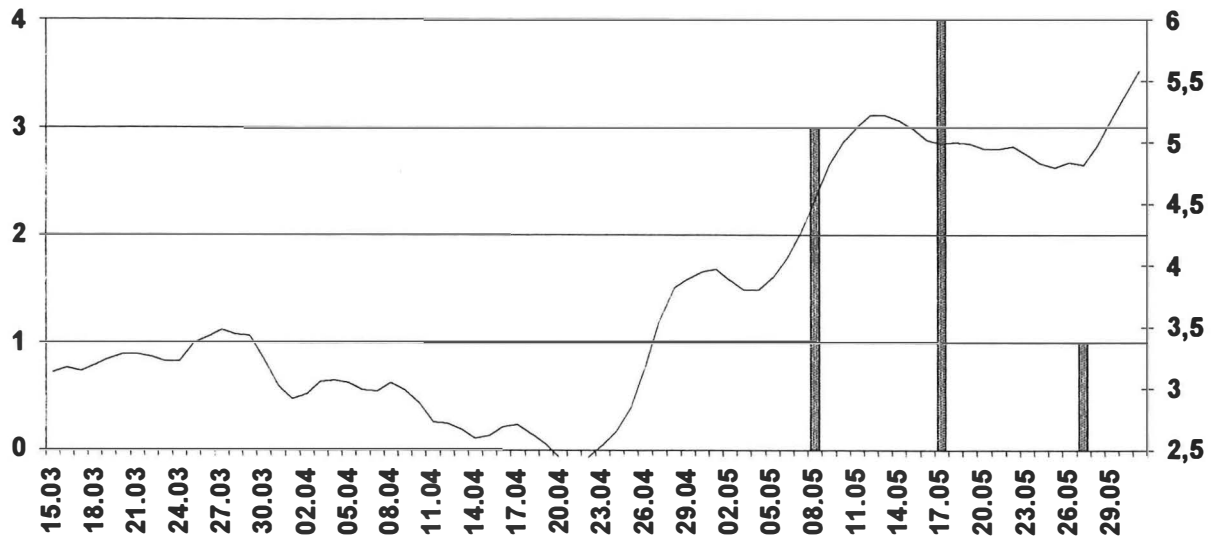
ANTALL STORSPØVE SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

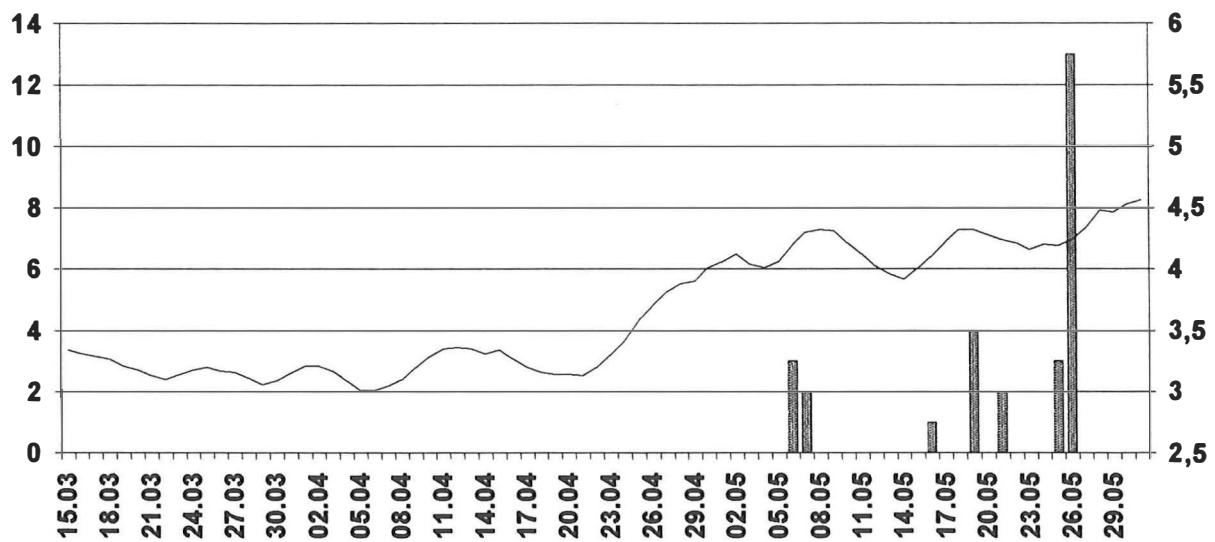
RØDSTILK *Tringa totanus*

Se side 60-61. Det var veldig få rødstilk i 1995 og 1996 og det er ikke mulig å trekke noen konklusjoner angående vannstandsforhold. Trekket foregikk gjennom hele mai, med høyeste antall 26.mai 1996 (13 ind.). Det er kjent fra tidligere år at de høyeste antall rødstilk oppstår i slutten av mai.

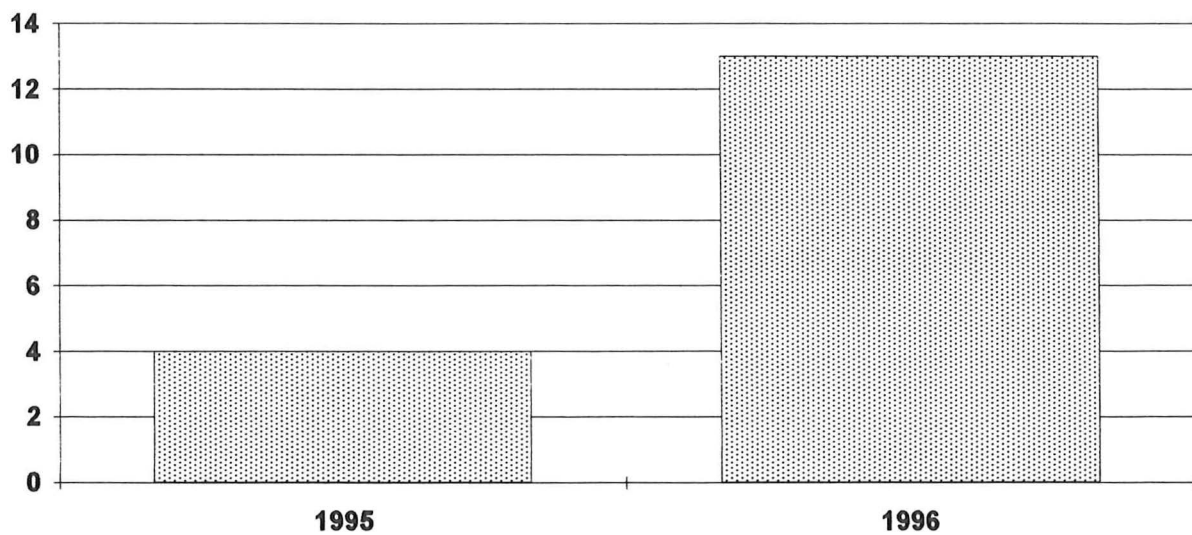
TREKKTIDEN FOR RØDSTILK 1995

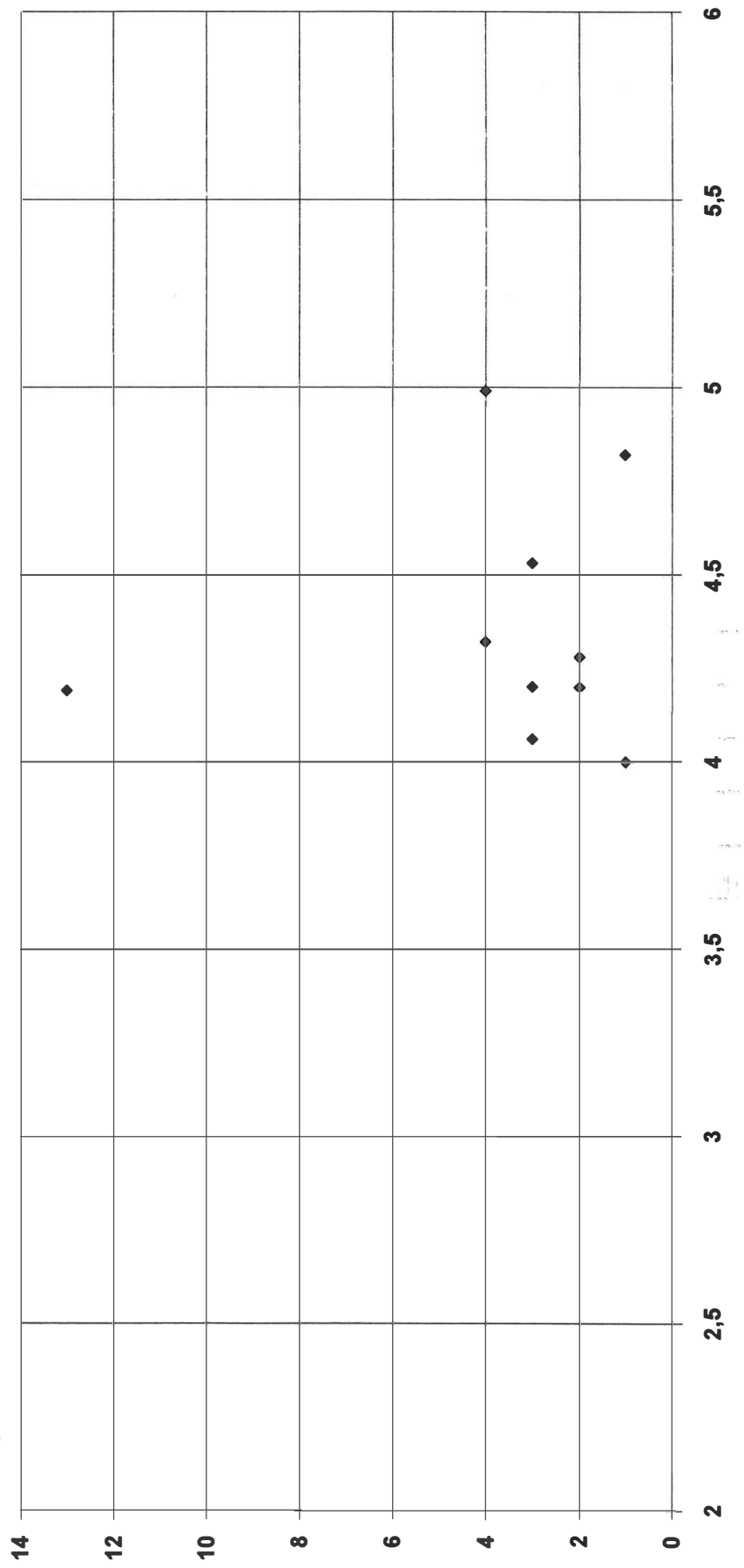
TREKKTIDEN FOR RØDSTILK 1996

MAKSIMUM ANTALL RØDSTILK 1995 OG 1996

ANTALL RØDSTILK SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

GLUTTSNIPE *Tringa nebularia*

TREKKTIDEN (Se side 63)

Trekket foregikk i de første 2-3 uker av mai i 1995 og 1996 som i tidligere år. Noen observasjoner tyder på at trekket foregår rask og at det er et stadig gjennomtrekk av fugler. F.eks. hele vestsiden av Øyeren ble talt opp 6, 7, og 8.mai 1996 og det var henholdsvis 108, 38 og 0 gluttsniper. 12.mai var det igjen 160 gluttsniper i Nordre Øyeren.

BESTANDSSTØRRELSE (se side 63)

1995. Maksimumsantallet på 300 ind. 4.mai var det nest høyeste antall observert i Nordre Øyeren (Høyeste antall var 330 ind. i 1978).

1996. Maksimumsantallet på 171 ind. 4.mai var høyere enn maksimum observert i perioden 1986-1994 (under 100), men i samme størrelsesorden som mange av årene før 1986.

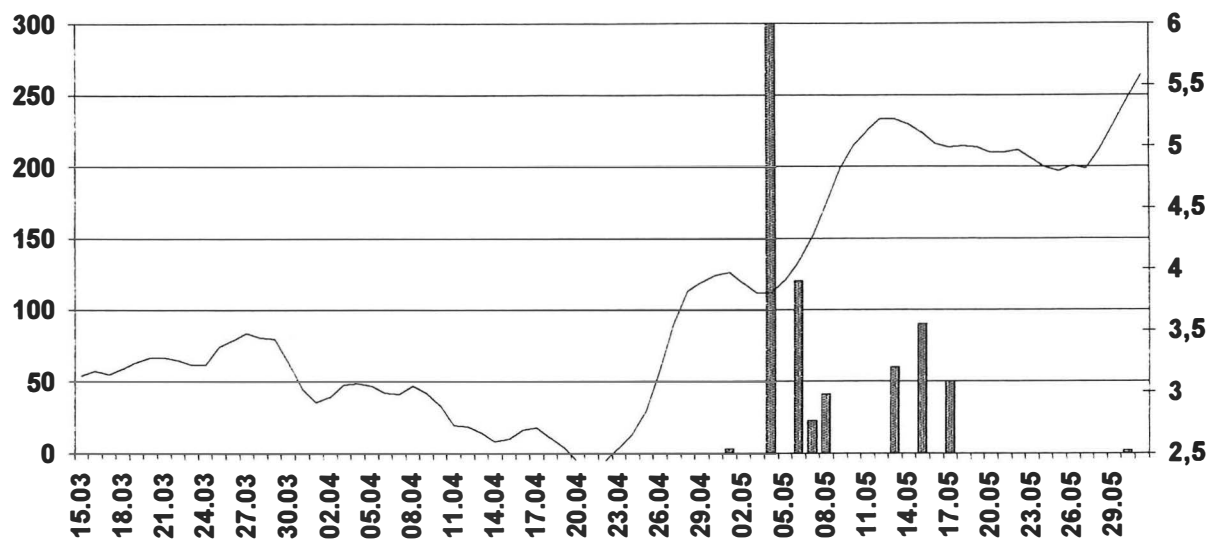
BRUK AV OMRÅDET (se side 64)

De fleste gluttsniper ble observert på mudderflatene i Snekkervika, Svellet, Monsrudvika og Rossholmen. Østsiden av deltaet (Monsrudvika og Rossholmen ble særlig brukt i 1996).

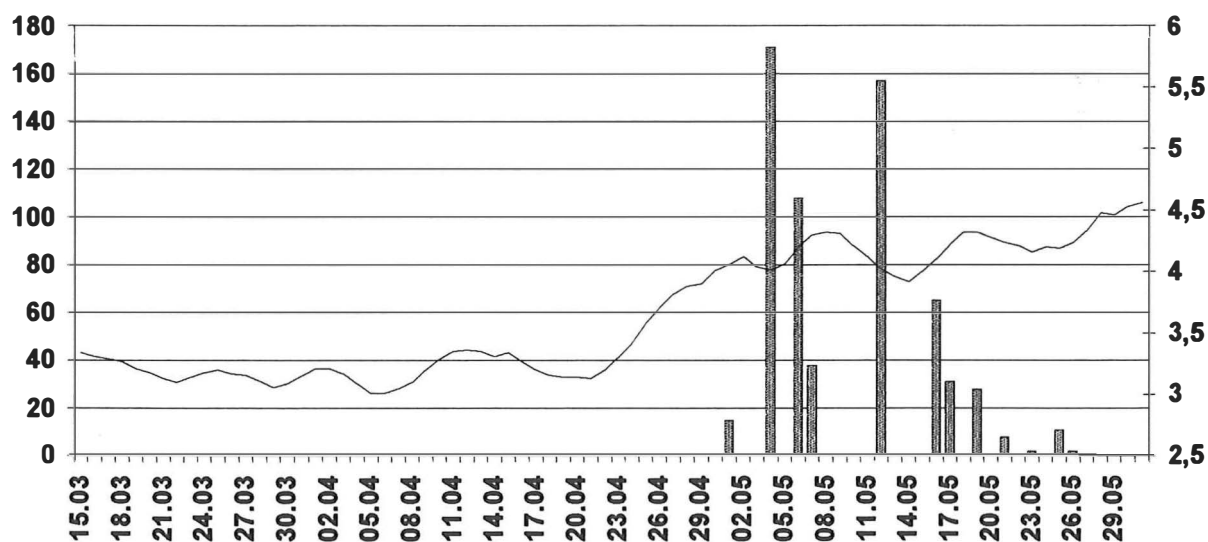
VANNSTANDSFORHOLD (se side 65)

Observasjoner i årene 1973-1994 tyder på at store antall gluttsnipe kun registreres ved vannstander under 4,5 m. Observasjoner i 1995 og 1996 faller inn i de samme mønster, og de gode tallene i disse årene kan skyldes den lave vannstanden tidlig i mai.

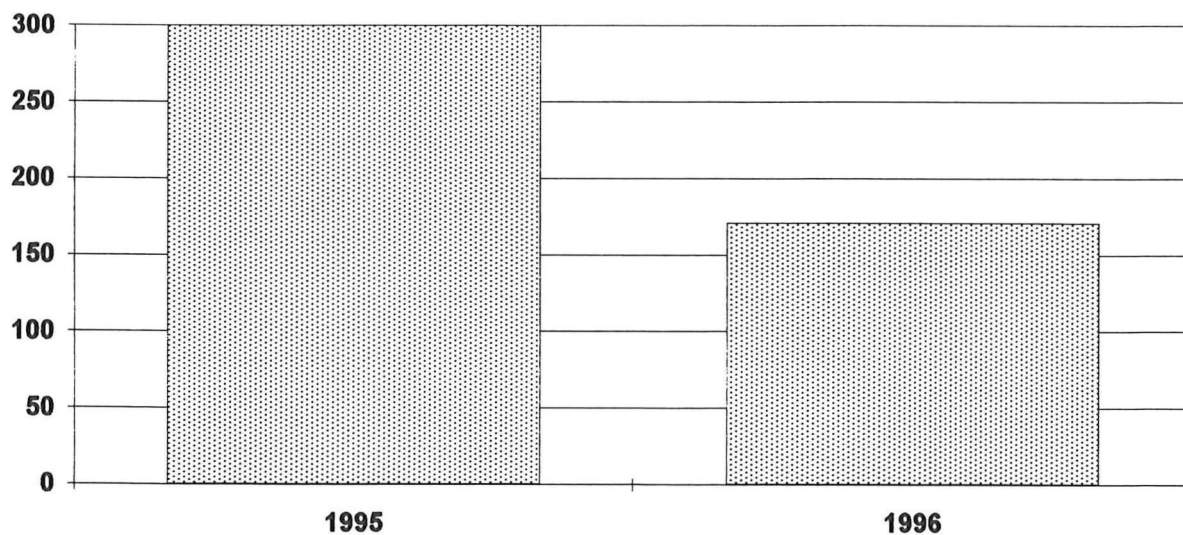
TREKKTIDEN FOR GLUTTSNIPE 1995

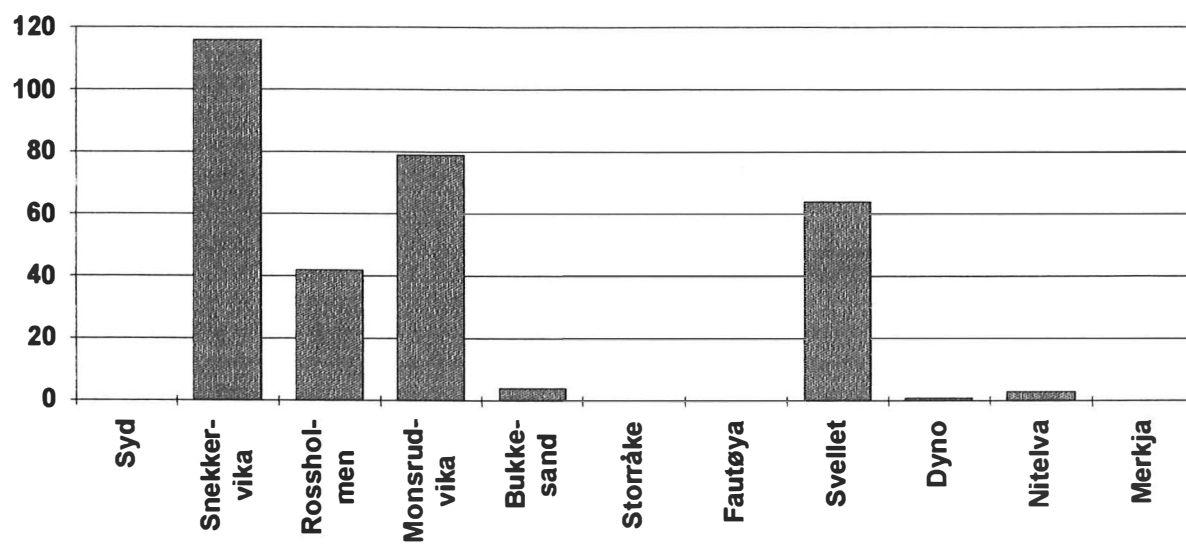
TREKKTIDEN FOR GLUTTSNIPE 1996

MAKSIMUM ANTALL GLUTTSNIPE 1995 OG 1996

UTBREDELSE AV GLUTTSNIPE 1995 OG 1996

GRØNNSTILK *Tringa glareola*

TREKKTIDEN (Se side 67)

Hovedtrekket i 1995 og 1996 foregikk andre og tredje uken av mai, som i tidligere år.

BESTANDSSTØRRELSE (se side 67)

Maksimumsantall observert i 1996 (67 ind. 17.mai) var på samme nivå som i 1992-1994. Det var dårlig observasjonsdekning i andre halvdel av mai 1995 og ingen systematisk telling, og man kunne ha oversett mange grønnstilk i hovedtrekkperioden. Maksimumsantall var 30 ind.

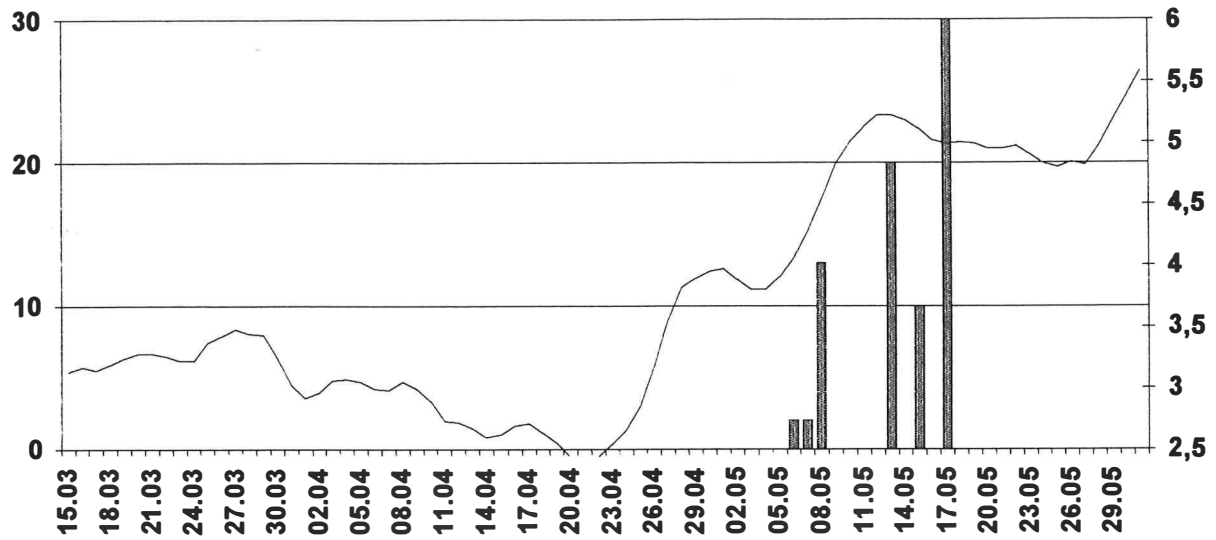
BRUK AV OMRÅDET (se side 68)

De aller fleste grønnstilk ble observert i Monsrudvika på mudderflatene. Grønnstilk trekker sent når mudderbankene er ofte oversvømmet og grønnstilk finner da næring på engene.

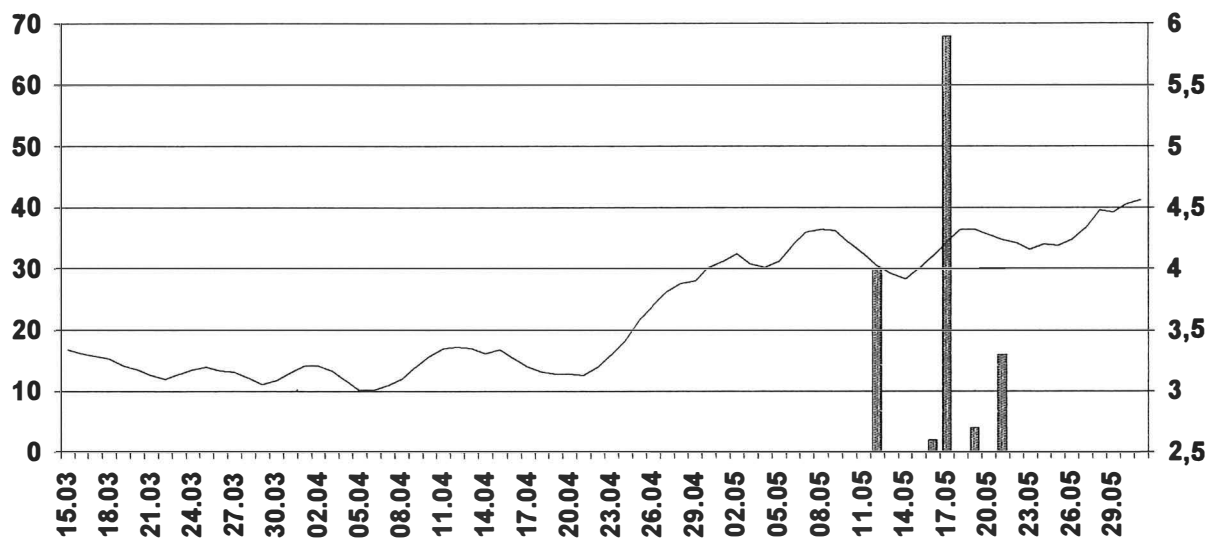
VANNSTANDSFORHOLD (se side 69)

Det er få observasjoner av grønnstilk ved lave vannstander. Mønsteret er det samme som i tidligere år, og det ser ut som grønnstilk er uavhengig av vannstanden.

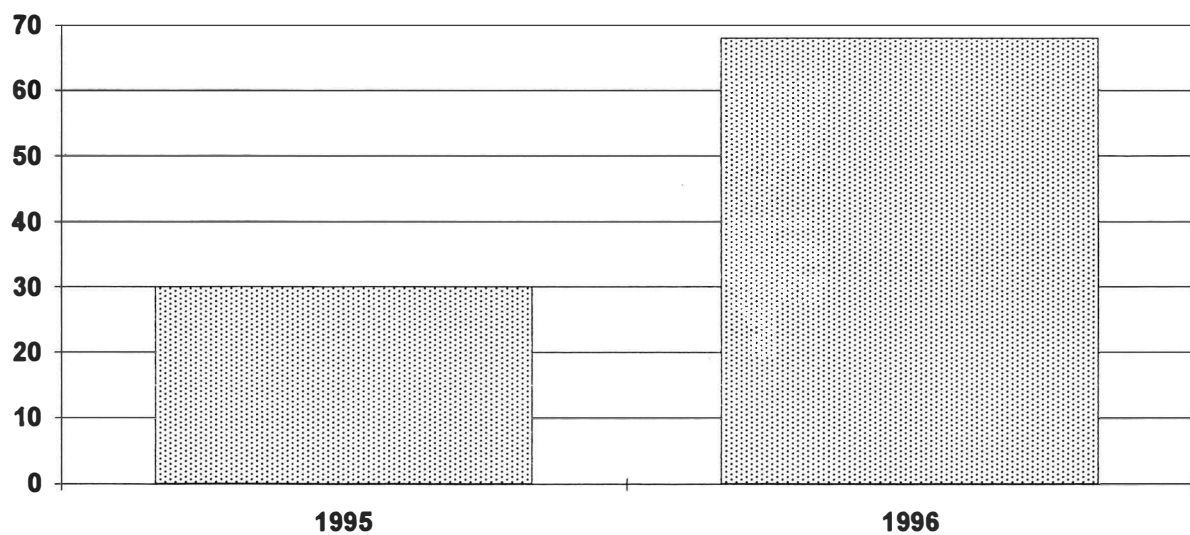
TREKKTIDEN FOR GRØNNSTILK 1995

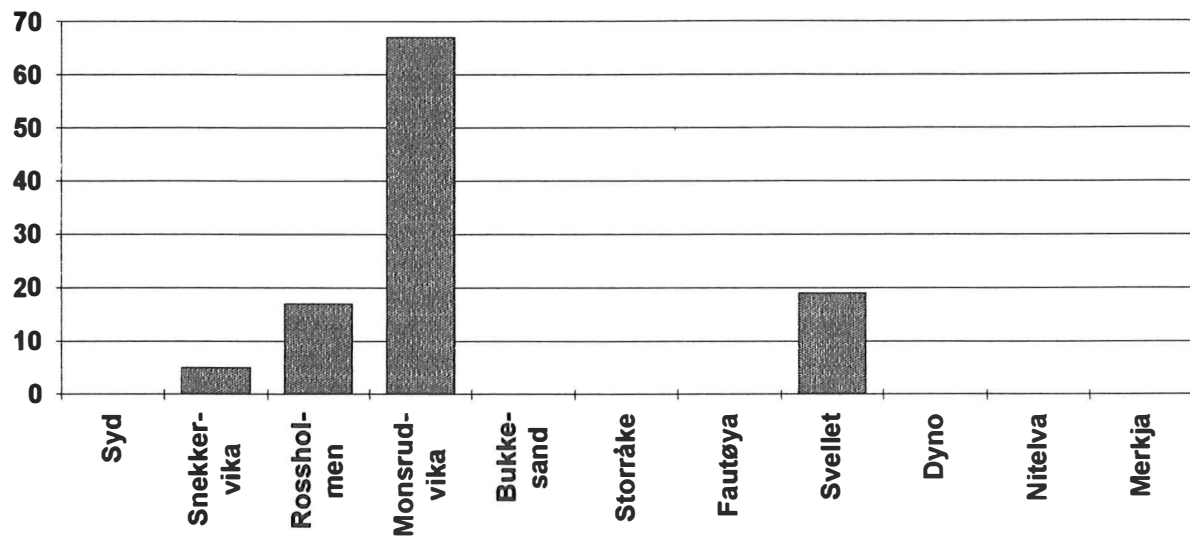
TREKKTIDEN FOR GRØNNSTILK 1996

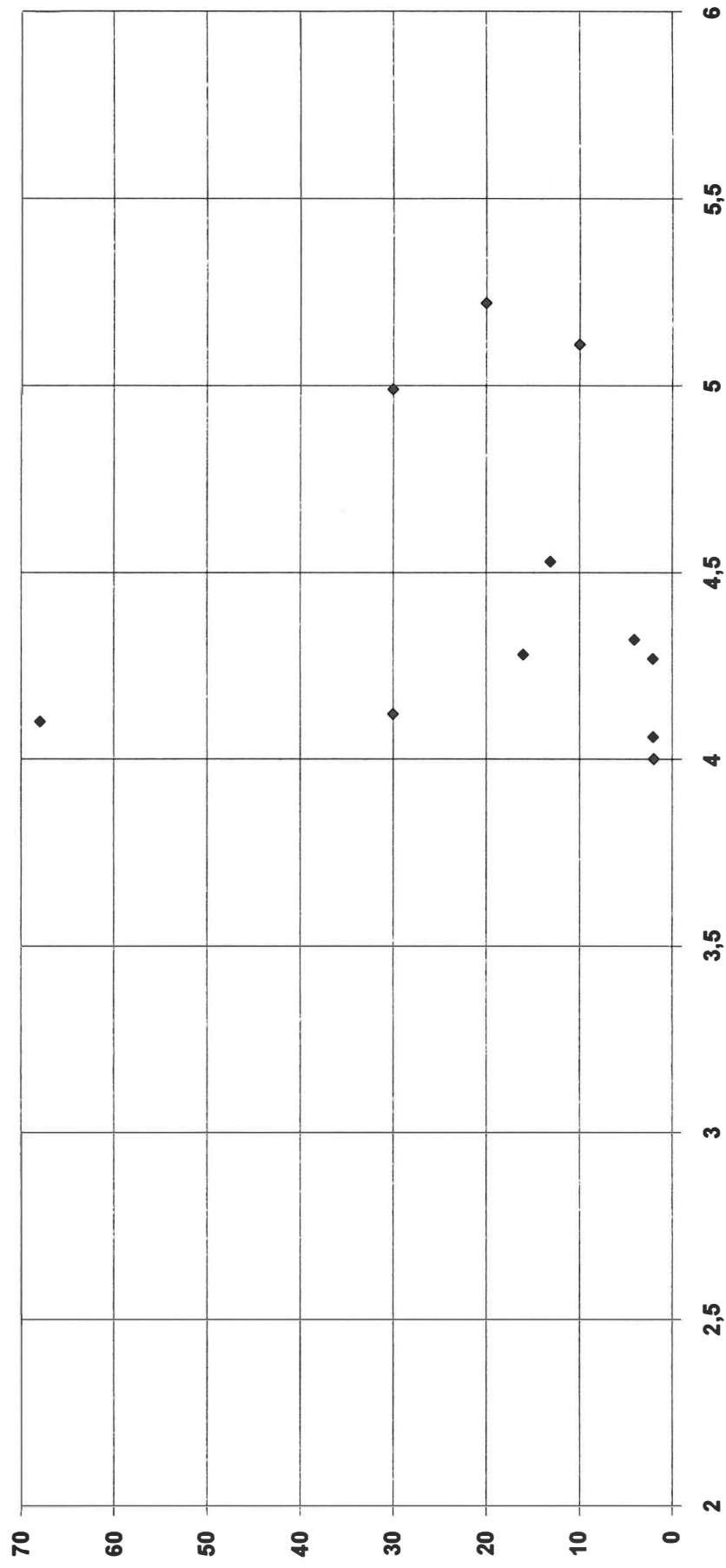
MAKSIMUM ANTALL GRØNNSTILK 1995 OG 1996

UTBREDELSE AV GRØNNSTILK 1995 OG 1996

ANTALL GRØNNSTILK SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

SKOGSNIPE *Tringa ochropus*

TREKKTIDEN (Se side 71)

Hovedtrekket foregikk i siste halvdel av april og i begynnelsen av mai, i 1995 og 1996, som i tidligere år.

BESTANDSSTØRRELSE (se side 71)

Maksimumsantall var 20 ind. i 1995 og 29 ind. i 1996. Disse dagstall er på samme nivå som mange tidligere år (1975, 1985, 1987, 1988 og 1994).

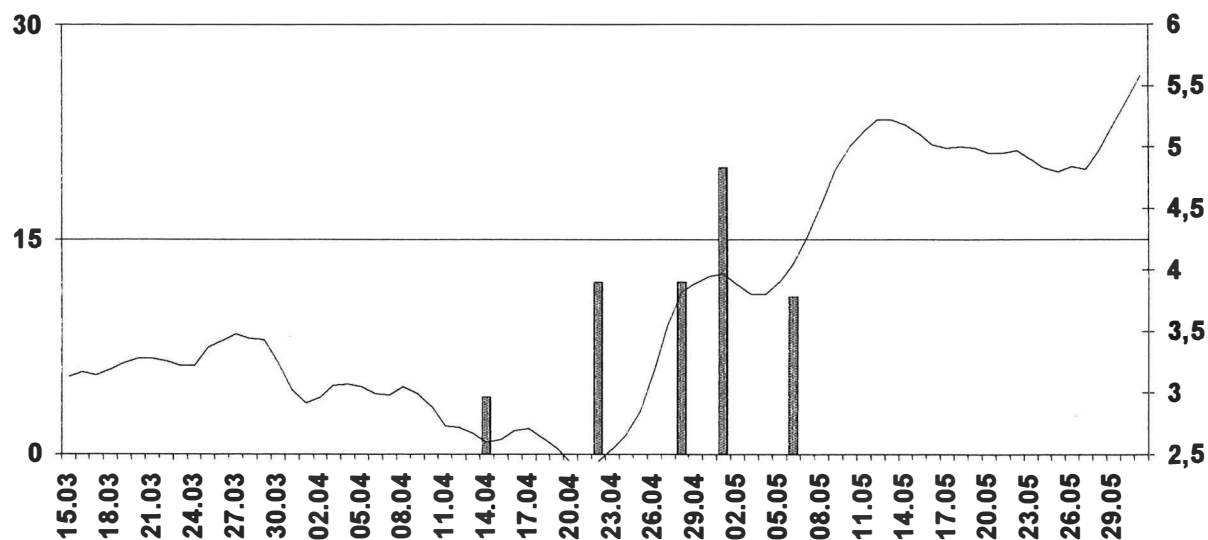
BRUK AV OMRÅDET (se side 72)

Observasjoner bekrefter at Dynovika er hovedområdet for skogsnipe. Svellet og Snekkervika er også mye brukt.

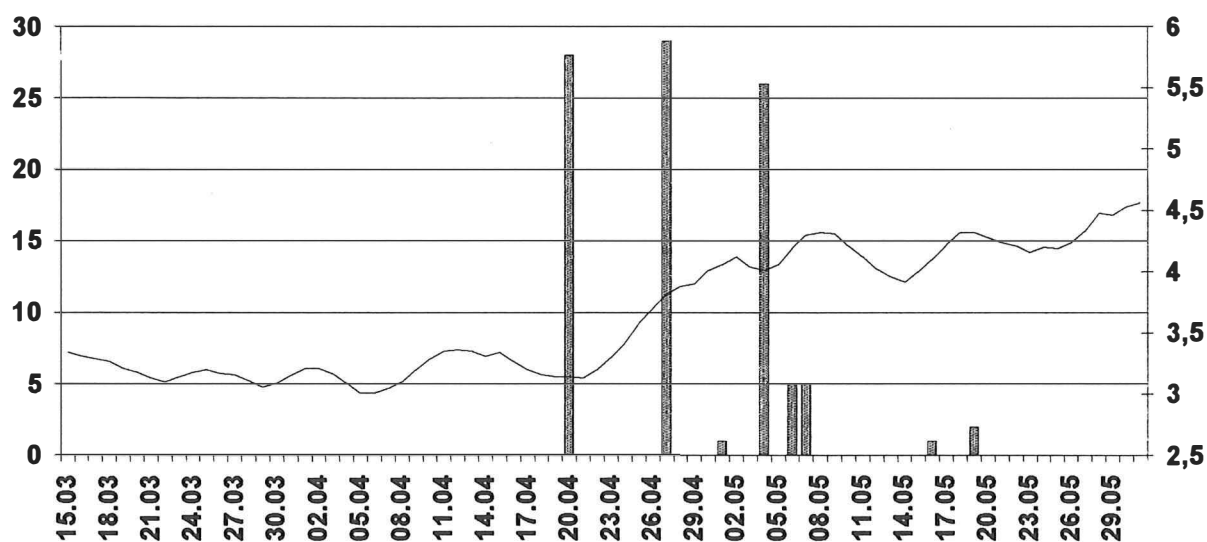
VANNSTANDSFORHOLD (se side 73)

Skogsnipe trekker alltid på en tid da det er lav vannstand. Det er ikke mulig å si om høyere vannstand om våren vil ha noe betydning for antall individer som benytter området under trekket.

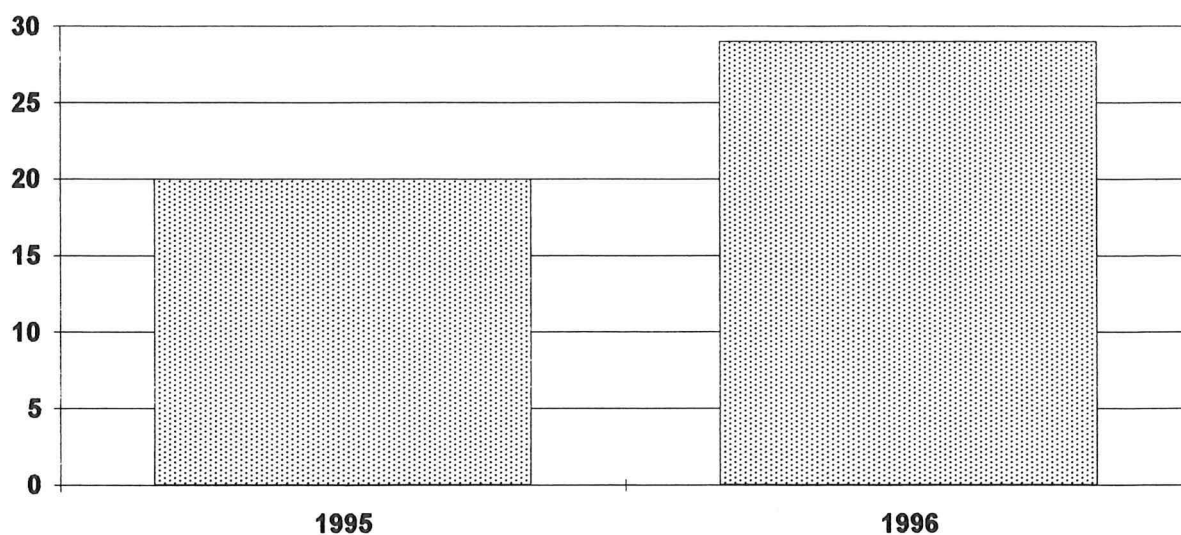
TREKKTIDEN FOR SKOGSNIPE 1995

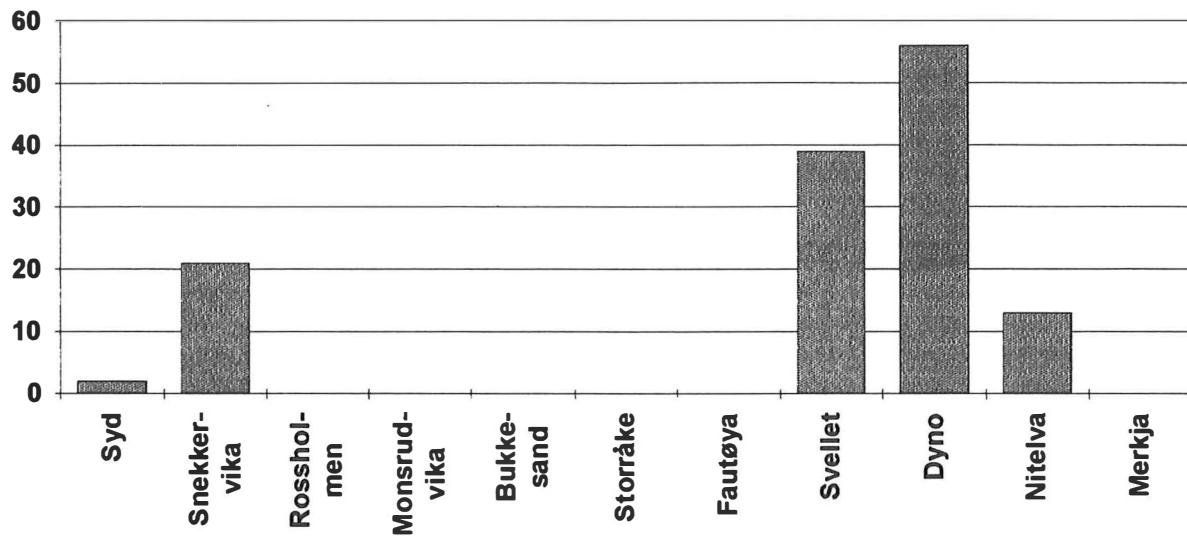
TREKKTIDEN FOR SKOGSNIPE 1996

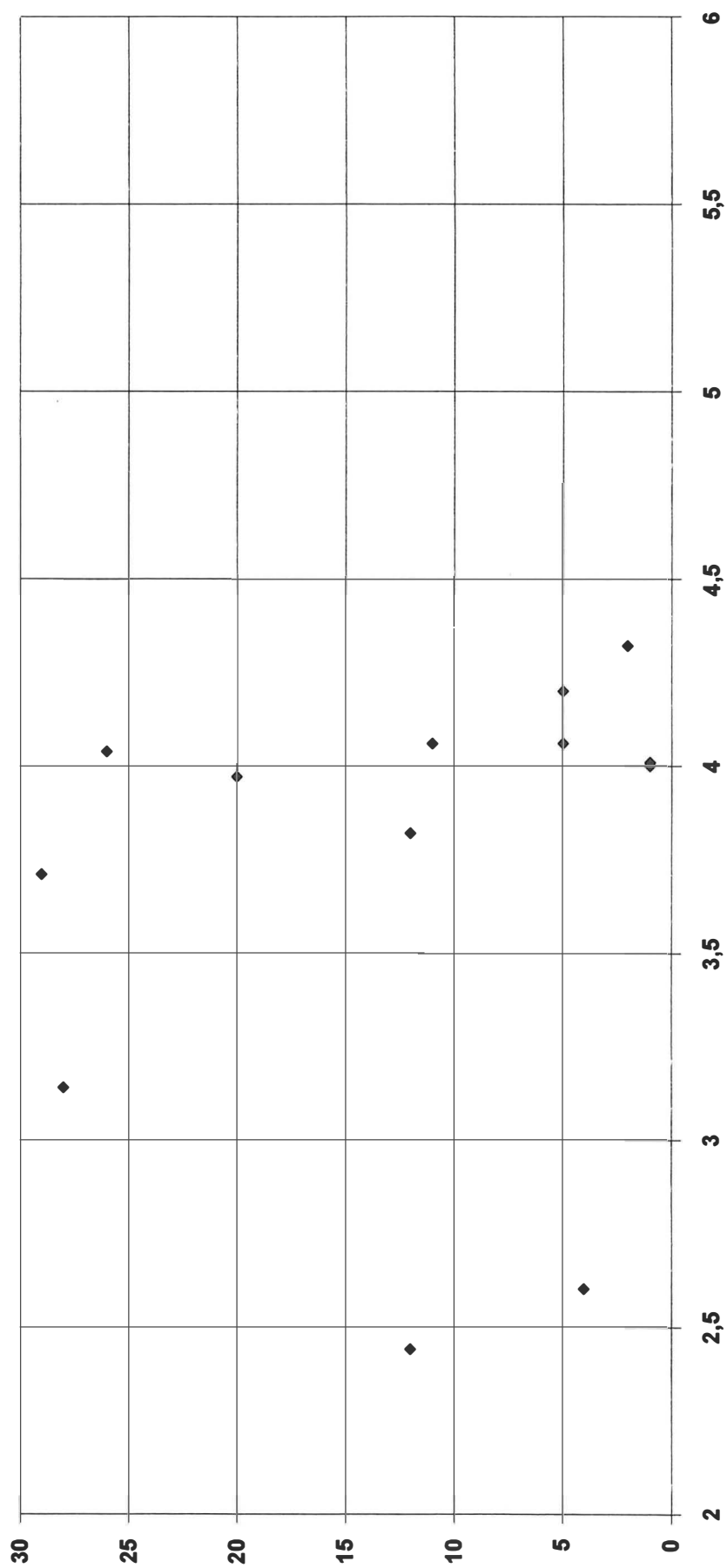
MAKSIMUM ANTALL SKOGSNIPE 1995 OG 1996

UTBREDELSE AV SKOGSNIPE 1995 OG 1996

ANTALL SKOGSNIPE SAMMENLIGNET MED VANNSTAND 1995 OG 1996

DISKUSJON

VANNSTANDS- OG ISFORHOLD

Vannstands- og isforhold var svært forskjellig i 1995 og 1996.

Det har aldri vært så lavt vann så sent i april som i 1995 i de årene som fuglelivet i Nordre Øyeren har blitt mer systematisk undersøkt (siden 1973). Store områder med mudder lå blottlagt.

I 1996 ble vannstanden holdt oppe i januar og februar og ikke senket så lavt i april. Den kalde vinteren gjorde at isen dannet et mye tykkere lag på de høyereliggende mudderflater enn tilfellet ville vært dersom vannet hadde blitt tappet ned som i tidligere år. Så sent som 27. april var det kun de aller høyestliggende områder av Svellet og Snekkervika som lå isfritt. Imidlertid vil ikke tidligere nedtapping hjulpet isforhold syd for øyene siden vannet her er ofte forholdsvis dypt i januar og februar. Mye av mudderflatene i dette området, særlig lengre syd, ble oversvømmet før isen smeltet.

Denne forskjell i vannstand og isforhold mellom 1995 og 1996 hadde store innvirkning på mengden av fugl i de to årene.

OPPSUMMERING AV DE FORSKJELLIGE ARTER

Storlom. Observasjoner bekrefter et ikke tidligere kjent trekk av storlom i Nordre Øyeren. Fuglene holder seg til isfronten syd i reservatet og følger ikke stigende vann nordover.

Toppdykker. Som hos storlom, forekom mange toppdykkere langs isfronten i syd. Med stigende vann forekom også toppdykkere lengre nord i Øyeren, særlig i, eller syd for Snekkervika.

Sangsvane. Bestanden økte fortsatt med et rekordtall i 1995. I 1996 var Øyeren islagt i hovedtrekkperioden i mars, men det var et svakt trekk i april. Observasjoner bekrefter at de aller fleste sangsvaner holder til syd for øyene.

Brunnakke. Rekordantall ble observert i 1995 og også gode tall i 1996. Observasjoner bekrefter at hovedområdet for brunnakke ligger syd for øyene, og Snekkervika. Svellet blir brukt kun i korte tidsrom.

Krikkand. Rekordtall ble observert i 1995. Det er nærliggende å se dette i sammenheng med de svært gunstige vannstandsforhold med store områder blottlagt mudder. I 1996 var det færre krikkender og ingen syd for øyene før 27. april, på grunn av isforhold. Det var åpent vann i råkene i dette området, men mudderet var isdekket til sent i april. I 1995 og 1996 holdt krikkender seg lenge i mai i Øyeren. Dette kan også ses i sammenheng med den lave vannstanden tidlig i mai. I tidligere år med høye vannstand i mai, har krikkender forlatt området.

Stokkand. Det var et sterkt trekk i 1995 under gunstige forhold, men i 1996 var trekket svakt og mange stokkender ble tvunget til områder som hovedsaklig brukes i isår (Storrråke)

Kvinand. Trekket var i samsvar med tidligere år. De store tall sett tidlig i 70-årene har ikke blitt registrert igjen til tross for mer omfattende telling.

Laksand. Trekket var i samsvar med tidligere år. Som hos kvinand er de store tall registrert tidlig i 70-årene borte.

Tjeld. Trekket begynte sent i 1996. Tjeld viste en svak økende trend. Observasjoner bekrefter at Snekkervika og Svellet er hovedtilholdsted om våren. Området syd for øyene ble ikke brukt i 1996 da disse var isdekket tidlig i trekkperioden. Minst 1 par hekket i 1996 (på en stolpe ved lensemuseet).

Sandlo. Til tross for bra forhold, ble få sandlo registrert i 1995 eller 1996.

Heilo. Rekordantall ble observert i 1995 og 1996. I begge år ble trekket meget kortvarig, et mønster som også er registrert i enkelte tidligere år. Trekket for heilo i Nordre Øyeren kan være noe tilfeldig men observasjoner bekrefter materialet fra 1973-1994 at store flokker kun forekommer ved lav vannstand.

Vipe. Observasjoner bekrefter at det kun er store antall dersom mudderflatene er blottlagt i Svellet, som i 1995. Disse var isdekket i 1996, og trekket var et av de svakeste siden registreringene startet i 1973.

Temmincksnipe. Rekordantall ble registrert i 1995. Observasjonene bekrefter at store flokker kun forekommer ved en vannstand under 5 m.

Myrsnipe. 1995 og 1996 var ikke særlig spesielt gode år for myrsnipe til tross for antatt gunstige forhold med lav vannstand.

Brushane. Til tross for forhold som burde være gunstige for brushane tidlig i mai i 1995 og gjennom hele mai i 1996, uteble så store antall som ble observert i 70-årene og i 1981. Om dette skyldes endring i forholdene i Nordre Øyeren, eller andre forhold utenfor Øyeren, er ikke kjent.

Storspove. Som hos vipe bekrefter observasjoner at det kun er store antall dersom det er tilgjengelige mudderflater, særlig i Svellet og Snekkervika. Det nest høyeste tall noensinne ble observert i 1995 og det er interessant at disse holdt til i det samme området i Svellet som de store antallene i 1988. I 1996 var mudderflatene isdekket, og trekket var et av de svakeste noensinne

Rødstilk. Trekket var svakt i 1995 og 1996.

Gluttsnipe. Det var lavt vann i begynnelsen av mai i 1995 og 1996. Høye tall ble observert i begge år.

Grønnstilk. Det ble observert få grønnstilk i 1995, men tellingene ble avsluttet før hovedtrekkperioden. I 1996 var det et normalt trekk. De fleste individer holdt seg i Monserudvika. I tidligere år har mange individer blitt observert på oversvømmet eng.

Skogsnipe. Observasjoner bekrefter at Dynovika er hovedtilholdssted for skogsnipe. Antallet var på omtrent samme nivå som tidligere år.

OPPSUMMERING.

Tellingene ble foretatt oftere og mer grundig i 1995 og 1996 enn i perioden 1973-1994. Observasjoner bekrefter trekktiden, bestandsstørrelse, bruk av området og vannstands- og isforhold omtalt i rapporten som dekker Nordre Øyerens arkivmaterial fra 1973-1994.

1995 var et år med lavvannstand sent i april og tidlig i mai og materialet viser at de største antall av mange arter oppstår under disse forhold. 1996 var derimot et isår som demonstrerte hvordan enkelte arter fikk et svakt trekk når muddret ikke var blottlagt.

I begge år var vannstanden forholdsvis lav i mai. Av de mai-trekkende vaderarter var det gode tall med heilo og gluttsnipe i 1995 og 1996 og temmincksnipe i 1995. De store tall med brushane ser ut til å være en saga blott. Observasjoner i mai tyder på at vadertrekket i en viss grad er noe tilfeldig for enkelte arter og foregår i et høyt tempo. Det er derfor nødvendig med mer detaljerte observasjoner i mai, siden dette også er perioden da vannstanden kan variere mye fra år til år.

LITTERATUR

Wilson, J.R. 1996. Forholdet mellom vannstand og forekomst av våtmarksfugler under vårtrekket i Nordre Øyeren 1973-1994. Rapport fra Nordre Øyeren Fuglestasjon. 240s.